

150 DIN
8 600102 660014

VREME

25. MART 2010.

BROJ 1003

**DOSIJE VREMENA:
STANKO SUBOTIĆ
CANE**

**ŠVAJCARSKI
KROJAČ**

БЛАЗА ПЕТРОВИЋ КРЉИЋ
ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

POLITIKA I EKONOMIJA

ZAŠTO JE GUVERNER PODNEO OSTAVKU

VREME NAUKE >> NAŠI NAUČNICI U SVETU

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

Izdavač: NP "VREME" d.o.o.
Mišarska 12-14, Beograd

DIREKTOR
Stevan Ristić

POMOĆNIK DIREKTORA
Vojislav Milošević

FINANSIJSKI DIREKTOR
Daniela Vesić

GLAVNI UREDNIK
Dragoljub Žarković

ODGOVORNI UREDNIK
Filip Švarm

POMOĆNIK GLAVNOG UREDNIKA
Aleksandar Ćirić

SEKRETARIJAT
Mirjana Kalezić

REDAKCIJA
Dejan Anastasijević, Duška Anastasijević,
Aleksandar Anđić (foto@vreme.com),
Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević,
Sonja Ćirić, Vera Didanović,
Jovan Dulović, Slobodan Georgijev,
Jovana Gligorić,
Nebojša Grujić (kultura@vreme.com),
Andrej Ivanji (svet@vreme.com),
Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov (biznis),
Tatjana Jovanović,
Jasmina Lazić (medjuvreme@vreme.com),
Zoran Majdin, Saša Marković,
Ivana Milanović Hrašovec, Milan Milošević,
Teofil Pančić, Ana Radić,
Saša Rakezić (strip@vreme.com),
Tamara Skrozza, Vladimir Stanković,
Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov,
Dragan Todorović, Tanja Topić,
Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić,
Marija Vidić, Ljubomir Živkov

DOKUMENTACIJA
Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com),
Jelena Mrda (foto@vreme.com)

TEHNIČKA REDAKCIJA
Ivan Hrašovec (ur.),
Tanja Popović, Vesna Sribinović,
Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić

KOREKTORI:
Stanica Milošević, Marija Raković;
LEKTORI: Katarina Pantić,
Živana Rašković, Ivana Smolović;
DAKTILOGRAF: Zorica Nikolić

INTERNET IZDANJE
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

PRODAJA I PRETPLATA
(prodaja@vreme.com)
Nikola Čulafić, Milan Radović

RAČUNOVODSTVO
Slavica Spasojević

MARKETING
(marketing@vreme.com)
Goran Kosanović (direktor)
Aleksandar Aleksić

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

ŠTAMPA:
Rotografika, Subotica

OBRADA TIRAŽA:
Data Press

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

4 MEĐUVREME

8 KULTURA SEĆANJA: Bombardovanje Srbije

10 POLITIKA I EKONOMIJA: Zašto je guverner dao ostavku

13 LIK I DELO ODLAZEĆEG GUVERNERA

16 SRBIJA U REGIONU: Na brdo, s brda i iza brda

19 SLUČAJ U NASTAJANJU: Sindrom para cipela

20 DOSIJE, STANKO SUBOTIĆ CANE: Švajcarski krojač

24 KRATKO I NE BAŠ JASNO: Udar na narko-šmrkaonice

26 UB, RODNO MESTO CANA SUBOTIĆA: I drugi krađu, ali ne daju

28 SMRT KSENIJE PAJČIN I FILIPA KAPISODE: O tragediji, medijima i čitaocima

32 POVODOM JEDNOG PREDLOGA: Dijaspora, peti stub

34 INTERVJU: Nataša Pantović Mihailović, izvršna direktorka CENTURY 21 Serbia

37 NUSPOJAVE: Gundžanje za Kosovo

38 LJUDI I VREME

41 LISICA I ŽDRAL: Otvoreno pismo

KULTURA

42 NAGRADA FONDA "JELENA ŠANTIĆ": Na pola puta do normalnosti

46 IZLOŽBA SLOBODANA JEVTIĆA PULIKE U VALJEVSKOJ GIMNAZIJI: Geometar vremena sna

48 MARK TVEN O SLOBODI ŠTAMPE: O poštenom novinarstvu

49 TV MANIJAK: Ritam zločina

SVET

50 SAD: Yes, I can

55 MAĐARSKA: Pare u kutiji

56 TAKSIM ŠINAVATRA: Čovek sa crnogorskim pasošem

60 MERIDIJANI

MOZAIK

62 OSAM DEZENIJA OD PRVOG PRVENSTVA U FUDBALU: Urugvaj za sećanje

65 VREME NAUKE

74 POŠTA

76 STRIP: Priča o toy comix

78 VREME UŽIVANJA: Kuhinja

Kako je okončan "diplomatski fijasko organizatora", ili, ništa blaže rečeno, "debakl" prošlonedeljnog skupa lidera zapadnobalkanskih država na Brdu kod Kranja i čime će to Srbija platiti, pošto je već kažnjena

PIŠE: ALEKSANDAR ĆIRIĆ

Kako je moguće da se očigledan slučaj partnerskog zlostavljanja zamagli i izvitoperi u svirepo lešinarenje i čerečenje žrtve

PIŠE: JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Bivši premijer Tajlanda 2006. godine svrgnut je sa vlasti, optužen i osuđen za zloupotrebu položaja, finansijske malverzacije, bespravno bogaćenje, izbegavanje plaćanja poreza, korupciju i povredu "lèse majesté", to jest ispoljavanje antirojalističkih osećanja

PIŠE: JELICA STOJANČIĆ

Nekoliko stotina nasmejanih Parižana strpljivo je 19. marta čekalo da dođe na red za toalet "instaliran" nasred ulice. U red su stali kako bi učestvovali u akciji povodom Svetskog dana vode i podsetili nas da čak trećina čovečanstva nema pristup toaletima. Beograd, na primer, ima jedan javni toalet na 100.000 stanovnika. Redova, međutim, nema.

Foto: Charles Platiau/REUTERS

25/03/10 - 01/04/10

meteorološka prognoza

24/03/10
<http://www.meteos.rs>

min°C	max°C	četvrtak		petak		subota		nedelja		ponedeljak		utorak		sreda							
Beograd	9		20	11		23	12		20	9		14	7		18	9		15	8		17
Vojvodina	7		19	9		22	10		18	7		14	5		17	7		14	6		16
centralna i južna Srbija	8		19	7		24	9		22	9		16	5		18	7		16	5		18

Početkom perioda povoljno vreme, **za meteoropate** bez većih tegoba, a **u subotu nepovoljno** sa pojavom tipičnih meteoropatskih reakcija kao što su nesanica, nervoza, bolovi u kostima i zglobovima i na mestu starih rana. U nedelju i ponedeljak povoljnije vreme sa manje tegoba za meteoropate, a **u utorak nepovoljni** biometeorološki uslovi. **Tokom čitavog perioda hronični bolesnici mogu imati većih problema** od meteoropata pa im se preporučuje pridržavanje saveta lekara.

politička prognoza

Zbog ostavke guvernera Narodne banke Srbije, polje visokog političkog pritiska odraziće se verovatno na vrednost dinara.

Temperaturne razlike između Evrope i Srbije pojačaće se do kraja sledeće nedelje, ali to u Srbiji neće izazvati veće padavine.

Uhapšen otmičar iz autobusa

Momak koji je prošle nedelje pokušao da otme devojčicu iz autobusa na beogradskoj liniji 26, zove se Mendreu Jonel, ima 25 godina i uhapšen je 23. marta.

Jonel je uhapšen u iznajmljenom stanu, u Ulici Brane Ćosića u beogradskom naselju Voždovac, a ispostavilo se da je za njim i ranije bila raspisana poternica zbog posedovanja oružja. U utorak mu je određeno policijsko zadržavanje od 48 sati, a portparol tužilaštva Tomo Zorić je rekao da će protiv njega biti podnesen zahtev za sprovođenje istrage.

Da podsetimo, prošle srede 17. marta, u autobusu na liniji 26, tada nepoznati mladić prišao je trinaestogodišnjoj devojčici, predstavio se kao službeno lice i zatražio joj dokumenta. Pošto ih ona nije imala, insistirao je da na sledećoj stanici siđe s njim kako bi “kolega proverio njen identitet”. Devojčica je nakon toga počela da plače, a u razgovor se umešala Anita Ljubinković, koja je slučajno sedela pored devojčice: “Devojčica je pitala što je vode. Pitala sam šta je uradila. Bilo mi je sumnjivo, tražila sam da mi da službenu iskaznicu, na šta mi je on rekao da ništa ne brinem”, ispričala je za “Blic” Anita Ljubinković.

U tom trenutku je i vozač autobusa Borislav Đuranović primetio da nešto nije u redu i tražio da mladić pokaže službenu legitimaciju. Otmičar u pokušaju potom je priznao da nije policajac i ponovo je zatražio da izvede devojčicu na sledećoj stanici. Vozač je nakon toga pozvao policiju i nije dozvolio muškarcu da napusti vozilo. Otmičar je zatim nasilno otvorio zadnja vrata i izašao, ali vozač ga je stigao i zadržao nekoliko minuta nakon čega se ovaj otrgao i pobeo.

Za to vreme, niko od ostalih putnika nije reagovao, dok su neki čak tražili da im

vozač otvori vrata da izađu jer – žure. “Ljude je strah i ne treba ih kriviti zbog toga”, rekao je za “Blic” povodom ovog događaja sociolog kulture Dragan Koković. “Ovakve, pa i mnogo manje stvari ranije ne bi prošle, jer je postojala solidarnost, ali i jasna svest

o tome šta je dobro, a šta ne. Danas su ljudi zbunjeni, mnogi bi i reagovali, ali onda proradi unutrašnja kočnica. Odmah pomisle ‘pa šta se to mene tiče’ i jednostavno okrenu glavu. Potreba da zaštitimo sebe dovela je do toga da ljudi postanu nekvalitetni. Citi-raću Martina Lutera koji je rekao da se buduća poko-

lenja neće žaliti na zla dela zlih ljudi, već na ćutanje dobrih.”

Psiholog Žarko Trebješanin je podsetio da ovo nije jedini primer egoizma Beograđana: “Setimo se samo pokušaja samoubistva sa Gazele, kad su ljudi dovikivali i navijali da mladić skoči s mosta, jer je zbog toga blokiran saobraćaj. Ipak, u ovom slučaju nije sve ispalo tako loše. Zbog čega drugi nisu reagovali, to je teško pitanje, ali postoji fenomen koji se zove ‘podeljena odgovornost’. Naime, kad se nešto loše dešava tamo gde ima mnogo ljudi, veća je verovatnoća da niko neće odreagovati jer će svako reći ‘što bih se ja mešao kad ima toliko ljudi’. Tamo gde nema mnogo ljudi, čovek je svestan da od njegove reakcije zavisi nečiji život tako da nema izbora nego mora da reaguje.”

Vozača Borislava Đuranovića i putnicu Anitu Ljubinković u ponedeljak je primio gradonačelnik Beograda Dragan Đilas i zahvalio im što su “pokazali društvenu odgovornost i želju da pomognu”. Vozač će biti novčano nagrađen od svog preduzeća, dok je jedina putnica iz dvadesetšestice koja je imala hrabrosti da se umeša u ceo događaj, dobila buket cveća.

M. R.

Polis

Polis je grčka reč koju prevodimo kao “grad država”. To je loš prevod, jer običan polis nije bio mnogo sličan gradu, a bio je mnogo više od države...

Starogrčki polis je velikim delom temelj onoga što danas nazivamo zapadnom civilizacijom – a civilizacija je samo prevod na latinski jednog od mnogih značenja pojma polis.

Još od Homera, reč polis ima najmanje tri značenja: gradsko naselje, samostalna politička (eto, nema druge reči) zajednica nalik današnjoj državi i, najzad, skup građana u smislu uređene zajednice. Čuvena Aristotelova definicija čoveka kao društvene životinje može se prevesti i kao “Čovek je biće koje živi u polisu”.

Nema ni jednostavnog objašnjenja zašto u Grčkoj – i samo u Grčkoj – nastaje mreža često zaraćenih polisa, koju je u osnovi srušilo tek Filipovo i Aleksandrovo osvajanje. Do tada “Grk, uprkos zahtevima zdravog razuma, nije mogao da se natera da polis s njegovim punim i svestranim životom žrtvuje jednom širem ali manje zanimljivom jedinstvu”. Aristotel je smatrao da polis od 10 građana ne može da postoji jer nije samodovoljan, a onaj od 100.000 građana bio bi besmislen jer ne bi mogao da upravlja sobom kako treba. Najbolje je da se svi građani jednog polisa međusobno poznaju. Mozaik grčkih polisa činilo je na početku u istočnom Mediteranu oko dve stotine nezavisnih jedinica, a posle kolonizacije od VIII do VI stoleća bilo ih je oko 1500, sa mnoštvom političkih, verskih i kulturnih razlika.

“Od Heroneje ima dvadeset stadija do Panopeja, fokidskog grada – ako se gradom mogu nazvati mesta koja nemaju upravu, gimnasion, pozorište, trg ni javnu česmu”, kaže Pausanija, Grk koji je živio u vreme rimske vladavine. Njegova nedoumica važi i danas, bez obzira što današnji supergradovi tvrde kako imaju sve, čak i pešačke zone za građane.

ALEKSANDAR ĆIRIĆ

Ko je veći, Gugl ili Kina?

PIŠE: ZORAN STANOJEVIĆ

Vest dana, nedelje, a možda i godine je najava Gugla da više neće podilaziti Kinezima, to jest da ko god poželi može od sada pristupiti verziji sajta na uprošćenom kineskom koja je namenjena korisnicima u Hong Kongu (gde važe druga pravila). Sada je samo pitanje koliko će vremena proći pre nego što kineske vlasti odluče da taj pristup odseku. I što je najbolje, to će učiniti sasvim legalno.

Kina je zemlja sa najvećim brojem internet korisnika na svetu, procenjuje se da ih ima oko 400 miliona, ali je internet penetracija na nivou Srbije, budući da je Kineza tri puta više. Pritom, Kina donosi manje od dva odsto od ukupnog Guglovog prihoda, bez čega se može živeti na kraći rok bez većih turbulencija.

Uslov da biste se u Kini bavili internetom je da pristanete na vrlo striktna pravila. Ništa što bi dovelo do pitanje politički sistem ili odluke vlasti ne sme biti na raspolaganju korisnicima. Na primer, kada na Guglu ukucate reč "tibet" u vaš Gugl, posle odrednica na Vikipediji dobijate stranicu *tibet.com* koja pripada nepriznatoj tibetanskoj centralnoj vladi. Ta stranica je na *google.cn*, verziji sajta za Narodnu Republiku Kinu bila nedostupna, odnosno filteri su je izbacivali iz pretrage. Ali ako danas pokušate da pristupite Guglovom kineskom sajtu, automatski ćete biti prebačeni na *google.com.hk*, pomenutu honkošku verziju, gde je *tibet.com* peti rezultat pretrage. Razlog što je odabrana redirekcija umesto prostog ukidanja filtera na *google.cn* jeste taj što je ovaj drugi sajt registrovan u Kini i podleže tamošnjim propisima u potpunosti. Redirekcija pravno ne znači ništa. Barem se tako nadaju u Guglu.

Naravno, razlog što se Gugl u ovo nije upustio nije to što su se osnivači Larry Pejdz i Sergej Brin jednog jutra probudili i rekli jedan drugom da je krajnje vreme da se ukinu filteri u Kini. Ne, oni su bili besni zbog toga što im je sajt u decembru napadnut i što su napadači pokušali da pristupe gmail nalozima kineskih disidenata i organizacija koje ih podržavaju. Za šefove Gugla nije bilo dileme, interes za to ima samo kineska vlada, koja opet sa svoje strane odgovara da ne podržava nijedan oblik hakerske aktivnosti.

Osim Gugla napadnuto je još dvadesetak velikih američkih internet kompanija, ali se Gugl jedini oglosio. Osim pomenute prepiske Gugl je prijavio i krađu intelektualne svojine, ne ulazeći u detalje. Procena je da su kineski hakeri iskoristivši jednu slabost u Majkrosoft Eksplozeru upali u sajtove i onda pokrali i delove programerskog koda. Baš kao da je neko pokrao planove dizajna za nove najk patike ili fordove automobile, pa sada može sam da ih pravi i prodaje okolo. Kineska vlada tvrdi da s tim nema nikakve veze, eksperti se s tim slažu, ali dodaju da je privatni sektor u Kini pod jakom kontrolom države, te da se isto može reći i za hakere. Kad država pozove, svi se odazivaju.

Kina je odmah počela sa filtriranjem Guglovog sajta, tako da korisnici interneta u Kini ne mogu do šakljivih informacija. Za razliku od ostatka sveta, Gugl u Kini nije lider na tržištu pretraživanja, to je kineski pretraživač Baidu. Sada se ceo svet napeo da vidi ko će prvi da popusti Gugl ili Kina? Američka vlada, koja je najpre zdušno podržavala Gugl, sada se malo pritajila. I njima odgovara da sa Kinom ruku obara privatna kompanija.

KNJIGA

Deca pišu srcem

U Delta humanitarnom fondu predstavljena je knjiga *Ova ruka putuje da se s' tobom rukuje*, koja, kako piše u predgovoru, nije za decu ali jeste o deci. Autori su devojčice i dečaci iz domova i ustanova za decu bez roditeljskog staranja koji su odgovorili na obična, životna pitanja.

Naime, u okviru humanitarnog projekta "Srećno novo proleće" glumci Slobodan Ninković, Marija Veljković i Jovica Tišma su tokom prošle godine putovali po Srbiji i u domovima izvodili predstavu *Ova ruka putuje...* Turneja je bila osmišljena tako da i deca zajedno sa glumcima učestvuju u predstavi, a kasnije crtaju i govore o temama iz pozorišnih priča. Takođe, oni su zajednički pravili scenografiju i kreirali kostime. Projekat je počeo aprila 2009. godine u Domu za decu bez roditeljskog staranja "Vera Blagojević" u Banji Koviljači, a potom je pozorište gostovalo u još 11 domova. Svih 12 predstava završilo bi se pevanjem svečane pesme *Srećno, srećno novo proleće*, za koju je muziku napisao Slobodan Ninković.

Na osnovu dečjih razmišljanja o životu, porodici, željama, samoći, jedan od glumaca, Jovica Tišma, priredio je knjigu. Objavili su je Delta humanitarni fond i smeđerevsko pozorište "Dečja zemlja", a donatorsku podršku obezbedio je Delta Sport.

Ova ruka putuje da se s' tobom rukuje podseća na *Olovka piše srcem* gde su deca "svojim rečima" objašnjavala svet, ali prisutno je i više tuge. Kako je napisao sam priređivač, taman onoliko tuge koliko se ova deca razlikuju od druge, jer se samo po tome i razlikuju. Najmlađe dete čije su misli navedene u knjizi ima pet, a najstarije 24 godine.

Na pitanje šta je "samoća", jedan od štićenika doma piše: "Kada te niko neće, a nećeš ni ti nikoga." Dalekovidost je "kada vidiš daleko i duboko u čoveku". Letovanje znači da "ideš negde i ostaneš pet dana". Laž je "kada neko ima 54 godina, a kaže da je mlad", a sreća je "kada imaš gde da spavaš".

JELENA JORGAČEVIĆ

REZULTATI NAGRADNE IGRE

Koliko nas ima?

U jubilarnom, hiljaditom broju "Vreme-na" raspisali smo nagradnu igru "Koliko nas ima?", u kojoj je trebalo da čitao-ci identifikuju što više ličnosti na posteru objavljenom uz ovaj broj. Odziv čitalaca bio je fascinantna, a broj prispelih mejlova i pisama sa spiskovima prepoznatih ličnosti premašio je sva očekivanja redakcije. Nakon pažljivog i mukotrpnog pregleda prispelih spiskova, dobili smo konačno i imena dobitnika.

Zahvaljujemo se svima koji su učestvovali u nagradnoj igri.

Nadamo se da vam je bilo zabavno.

Na sajtu www.vreme.com objavićemo PDF fajl sa "rešenjem" nagradne igre.

Prvu nagradu, doživotnu pretplatu na svoj omiljeni nedeljnik, **osvojio je:**

BOJAN MARINOVIĆ,

koji je na posteru uspešno identifikovao 262 osobe.

Pored glavne nagrade, "Vreme" je odlučilo da dodeli i dve utešne nagrade. Godišnju pretplatu na "Vreme" osvojili su:

Jelena Gačić i njena mama Danica,

za posvećenost zadatku koju smo ocenili kao vanrednu, i

Verica, Dragana, Pavle i Bojan Tomić,

koji su prvi na posteru prepoznali redakcijskog mačka Peru, što svedoči o njihovom temeljnom i dugogodišnjem čitanju i praćenju "Vremena".

Čestitamo dobitnicima!

POSLOVI

Degustator medenog meseca

Do sada su postojali degustatori čokolade, sireva, vina, delikatesnih proizvoda, parfimeriji koji svojim istančanim čulom mirisa određuju da li je formula uspeła, a sada se na tržištu rada pojavilo i zanimanje "degustator medenog meseca". Jedna agencija iz Irske je objavila ovakav oglaš: "Ako vam nije problem da s partnerom ležite u ležaljci između dve palme na beloj peščanoj plaži i ispijate voćne koktele i šampanjac, manje-više ste kvalifikovani za najbolji posao u Irskoj."

A. ANDIĆ

Za platu od 20.000 evra zaposleni će morati šest meseci da obilazi luksuzna odmarališta, a na putovanja treba da povede i svog partnera ili partnerku. U potrazi za najromantičnijim mestima za venčanja i medeni mesec, na svakoj od destinacija mora da provede tri do četiri nedelje, isproba krevete, hranu, koktele, đakuzi i masaže, i na kraju o tome napiše izveštaj.

Od kandidata se očekuju dobre komunikacijske veštine, strast prema putovanjima, dobroj

usluzi, finim jelima i luksuznom okruženju, prijateljska ličnost, umeće uživanja u životu, dobre organizatorske sposobnosti i što je najvažnije – romantična druga polovina sa sličnim osobinama. Za šest meseci putovanja i isprobavanja medenog meseca degustator će primiti platu od 20.000 evra, a sve usluge smeštaja i prevoza za dve osobe plaća agencija koja je raspisala konkurs za ovaj neobičan posao.

D. MIHAJLOVIĆ

GODIŠNJICA

Pet godina od smrti Stojana Cerovića

Pre pet godina, 21. marta 2005, preminuo je naš prijatelj i kolega Stojan Cerović, kolumnista i jedan od osnivača "Vremena".

Od kad Stojana nema redakcija je povremeno objavljivala neki od njegovih starih tekstova, bilo to "Vreme uživanja", "Stanje stvari", kolumna koju je pisao svake nedelje, ili tekst o nekoj knjizi u rubrici "Kultura". Kako vreme odmiče, sve je teže izabrati samo jedan tekst koji bi nas podsetio na njegovo jasno, oštro, pametno pisanje – pet godina kasnije, malo koji tekst je izgubio na aktuelnosti. Odabrane tekstove Stojana Cerovića možete pronaći na našem sajtu www.vreme.com.

M.V.

broj nedelje

16.000

Prema podacima RZZO-a, oko 16.000 zaposlenih u Srbiji trenutno nema zdravstvenu knjižicu, jer poslodavci nisu uplatili doprinos za zdravstveno osiguranje.

lgbt
SOS

(011)

3290 846

utorak i četvrtak 19-22h

Iako smo bili prinuđeni na cenzuru, ne odričemo se nijednog broja

ZAŠTO JE GUVERNER

Ne mistifikujući ostavku guvernera Radovana Jelašića, ipak treba naglasiti da takav potez uvek izaziva posebnu pažnju ne samo građana, to jest miliona štediša i stotine hiljada preduzetnika, nego i međunarodnih ekonomskih (pa i političkih) institucija

Guverner Narodne banke Srbije Radovan Jelašić je u utorak 23. marta, na uobičajenoj podnevnoj konferenciji sa novinarima, saopštio da je dao ostavku na svoj položaj i da je zatražio raskid radnog odnosa sa NBS-om "iz ličnih razloga", a "ne zbog političkih pritisaka". Ma šta ko mislio o politici guvernera, ova vest dolazi u najgorem mogućem trenutku za Srbiju, kada je državna kasa prazna, devizni kurs nesiguran, nelikvidnost sve rašinerija, a sporazum sa MMF-om gotovo pod kontinuiranom "revizijom".

Možda je zbog toga rutinsku stvar, da će Jelašić obavljati dužnost guvernera sve dok se u Skupštini Srbije ne izabere novi – saopštio sam premijer Vlade Srbije Mirko Cvetković, koji je uzgred rekao da su o ostavci guvernera on i predsednik Srbije obavešteni dvadesetak minuta pre nego što je ona podneta. Uza sve to, Cvetković je rekao da mu Jelašić nije objasnio lične razloge zbog kojih je podneo ostavku, te da mu je žao što on odlazi sa čela NBS-a, jer je i pored povremenih razlika u pogledima na određene odluke bila >>

Kako se bira guverner

Član 16. Zakona o Narodnoj banci Srbije iz 2003.

Guvernera bira Narodna skupština na predlog odbora Narodne skupštine nadležnog za finansije, na pet godina, s pravom ponovnog izbora.

Za guvernera može biti birano lice koje ispunjava opšte uslove za rad u državnim organima, ima visoku stručnu spremu, odgovarajuće radno iskustvo u oblastima ekonomije, finansija i bankarstva, i koje se istaklo kao stručnjak ili naučni radnik u tim oblastima.

Guverner kome je prestao mandat nastavlja da obavlja poslove do izbora novog guvernera.

IER DAO OSTAVKU

ČUVAR NARODNE BANKE U OSTAVCI: Radovan Jelašić

POLITIČKO-FINANSIJSKI VRH: Diana Dragutinović, Radovan Jelašić, Mirko Cvetković, Boris Tadić, Mladan Dinkić...

ostvarena saradnja Vlade i centralne banke. Jelašićeva ostavka očigledno je data na prepodnevnoj sednici Monetarnog odbora Saveta NBS-a, koji je, inače, tog dana doneo odluku da smanji referentnu kamatu centralne banke sa 9,5 na 9 odsto, ali ona sigurno nije data zbog te odluke, koja je najavljivana već ranije, kao deo relaksacione prokonjunkturane politike NBS-a, a verovatno i nije data ni iz navedenih privatnih razloga, mada je Jelašić novinara natuknuo da je o povlačenju razmišljao još pre godinu dana, ali da tada nije mogao da se odluči na ostavku, jer se upravo bila razbuktala svetska finansijska kriza.

Nasuprot tim rečima, ostavka guvernera Jelašića liči na ostavku koja je data naprečac, jer, kako je "Vreme" načulo, gotovo do poslednjih minuta, ni viceguverneri NBS-a nisu znali da će srpski guverner, na toj funkciji već šest godina, a ključni čovek srpske centralne banke već čitavu deceniju, dati otkaz svojoj prilično uhodanoj i u javnosti prilično uglednoj firmi, to jest da će dati otkaz Vladi Srbije. Tim pre što je još pre desetak dana, na Kopaonik biznis forumu, guverner Radovan Jelašić delovao kao čovek koga nisu uzdrmale kritike koje je, povodom naglog klizanja deviznog kursa

dinara krajem prošle (a i početkom nove) godine, u javnost iznela Privredna komora Srbije, a na inicijativu poznatog kluba Privrednik iz Šekspirove ulice u Beogradu, koji okuplja najistaknutije i najuticajnije predstavnike крупnog kapitala u Srbiji, na čelu sa Miškovićem, Babićem, Đunićem, Drakulićem i drugima.

Jelašić je, naime, na Kopaonik biznis forumu delovao prilično opušteno i raspoloženo, na sesiju Foruma doveo je svoga oca (i rekao mu – "sedi tu i čuvaj stvari"), a reporteru "Vremena", koji je pukim slučajem sedeo odmah iza njega, preko ramena je duhovito, a i prilično kritički komentarisao tekuće govore, pa i ideje nekadašnjeg stranačkog saborca Mladana Dinkića, koji se tamo zalagao za kenzijsku politiku jačanja lične i investicione potrošnje, putem potrošačkih kredita i povećanja plata krajem godine, kako bi se što pre izašlo iz recesije. Rečju, Jelašić na Kopaoniku, pre samo desetak dana, nije delovao kao čovek koji smatra da je izgubio bitku u diskusijama o "novom modelu razvoja" kome se priklanjao, a koji bi bio oslonjen na realnu depresijaciju dinara koja bi trebalo da motiviše izvoznike i investicije u izvoznu industriju, tim pre što su mnogi stručnjaci tamo zapravo

njemu držali stranu. Istina, u svom istupanju na kopaoničkom skupu, bilo je zapaženo da je spomenuo da Srbiji, ukoliko se nastavi sa pojačanim zaduživanjem i brzim rastom javnog duga, "preti grčki scenario", što sigurno nije moglo goditi njegovim kolegama iz Vlade Srbije, koji su taj dug naglo podigli poslednje dve godine.

Ako je famozni otkaz o kome pišemo dat iznenadno, to jest naprasno, a svi ekonomski analitičari s kojima smo bili u telefonskom kontaktu posle te "loše vesti" (kako su je nazvali) tvrde da je Jelašićeva demisija za njih došla potpuno neočekivano, moramo, pre svega, pogledati druge vesti od "crnog utoraka". Jer, po popularnoj teoriji – svaka ostavka ima neki neposredan povod, čak i kada za nju postoje dugoročniji i ozbiljniji uzroci. Dakle, od tekućih vesti, sa Jelašićevom ostavkom teorijski bi se mogle povezati tri. Prvo ona da je u Narodnoj skupštini istog dana usvojeno pet finansijskih propisa koji delimično menjaju propozicije za popunjavanje tekućeg budžetskog deficita, što ne bi smelo da znači da se on može popunjavati "štampanjem" para (pošto bi to bilo protivustavno); zatim je tu Dinkićeva najava da će Vlada narednih dana odobriti

Radovan Jelašić

guverner Narodne banke Srbije u ostavci

OSNOVNI PODACI: Radovan Jelašić rođen je 19. februara 1968. godine u Baji na jugu Mađarske. Majka Smiljka radila je u seoskoj zadruzi, a otac Marko je bio kondukter. Osnovnu i srednju školu završio je u Mađarskoj, a Ekonomski fakultet u Beogradu upisuje 1987. a završava ga 1992. godine. Nakon toga jednu godinu proveo je radeći u SAD, prema sopstvenim rečima, u nekoj prodavnici voća i upisuje postdiplomske studije na Univerzitetu Illinois u Čikagu. Magistrirao je 1995. Pored srpskog i mađarskog govori engleski, nemački i ruski. Oženjen je Anastasijom, profesorkom engleskog jezika, Grkinjom rođenom u SAD, i imaju tri sina. "Mi kod kuće pričamo na engleskom jeziku, a ja sa klicima pričam na srpskom."

KARIJERA: Bankarsku karijeru otpočeo je u Dojče banci u Frankfurtu, gde je četiri godine radio kao menadžer u Odeljenju za centralnu i istočnu Evropu. Od 1999. godine, kada prelazi u konsultantsku firmu Mekenzi u Frankfurtu, radi na projektima u bankarskom sektoru u Nemačkoj, Poljskoj i Bugarskoj vezanim za kreditno finansiranje, privatizaciju, preuzimanje kompanija, organizaciono restrukturiranje...

VICEGUVERNER: U politički život Srbije ulazi 1997. godine, kada je upoznao Mladana Dinkića. Od tada počinje da sarađuje u letnjoj školi G17 plus. Politički slom Miloševićevog režima 5. oktobra 2000. godine doveo ga je u Beograd, 16. oktobra 2000. Uzeo je neplaćeno odsustvo, "bez znanja moje supruge, kojoj se nisam usudio da priznam šta smeram". Nakon dolaska u Srbiju, Zoran Živković, ondašnji ministar unutrašnjih poslova Jugoslavije, po hitnom postupku Jelašiću je dao naše državljanstvo koje do tada nije imao, kako bi mogao da obavlja funkciju viceguvernera Narodne banke Jugoslavije. (Mladen Dinkić je tada bio guverner Narodne banke Jugoslavije.)

Na funkciji viceguvernera Narodne banke Jugoslavije/Srbije radi od decembra 2000. do jula 2003. godine. Bio je najmlađi viceguverner u istoriji Narodne banke. U februaru 2004. prihvatio je mesto direktora HVB banke za Srbiju i Crnu Goru. Ipak, odlučio je da dobro plaćenu poziciju u stranoj banci zameni državnom funkcijom. "Prelomila me je činjenica da guvernerska funkcija predstavlja izazov da se u ovom presudnom trenutku nastavi sa reformama."

DVE ŽENIDBE: "Oženio sam se 1996. Jednom u Čikagu, drugi put u Santovu, jer niste ništa uradili ako se u rodnom mestu ne prošetate glavnom ulicom sa 400 svatova."

TRI PREZIMENA: U krštenici Radovana Jelašića kao prezime njegovog oca Marka piše Jelačić, a Radovanu Jelašić. O tome njegov otac kaže: "Mi smo zapravo Jelčići, ali moj otac kad je došao nije znao mađarski, pa smo prilikom upisa postali Jelašići." Dok je radio u Nemačkoj, Radovan se potpisivao kao Jelacity, što objašnjava time da se kao službenik u Dojče banci potpisivao u skladu sa mađarskim pravopisom.

TANJUG

ČETRI PASOŠA: Na optužbe da poseduje četiri pasoša, odgovorio je da u njegovoj porodici zaista postoje četiri pasoša, ali da jugoslovenski i mađarski pripadaju njemu, a britanski i grčki njegovoj supruzi.

PRVA OSTAVKA: Jelašić je ostavku podneo 2003. na funkciju viceguvernera NBS-a. Tada je rekao da je jedan od razloga odlaska iz centralne banke novi Zakon o NBS-u kojim je predviđeno da, ukoliko guverner i viceguverneri budu smenjeni, narednih godinu dana ne mogu da se zaposle ni u jednoj finansijskoj instituciji. "To je sigurno jedan od razloga jer bi to značilo da godinu dana ostajemo bez posla. Međutim, suština je da nema smisla ostati u NBS-u nakon donošenja zakona kojim se ograničava nezavisnost centralne banke i gde se guverneri smenjuju preko noći kao žrtve političke priče."

GUVERNER: Skupština ga imenuje za guvernera NBS-a 25. februara 2004. Posle donošenja novog Ustava 26. septembra 2007. izabran je za guvernera NBS-a sa novim mandatom od pet godina. Na mesto guvernera došao je kao kandidat stranke G17 plus, a kako prema zakonu guverner treba da bude vanstranačka ličnost, objašnjeno je da Jelašić nije član G17 plus, već predsednik Ekonomskog saveta te stranke.

STRUKA I POLITIKA: "Ja sam član G17 plus i to još od prvog dana. Budi-mo realni: guvernera ne postavljaju marsovci, nego određene koalicije i stranke, pa ne vidim nikakav problem u tome što je neko pre toga bio član jedne stranke i na osnovu toga postao guverner."

RADO OBAVLJA DOMAĆINSKE POSLOVE: "To je jedan od poslova koji mi daje satisfakciju jer se vide konkretni rezultati. Gajim i krompir, paradajz, grašak i maline i jagode. Okopavam baštu svaki dan."

AFERE: Bio je na udaru nekoliko afera. Do detalja je javno pretresan kredit koji je dobio za kupovinu vile na Dedincu od 180 m² i 15 ari placa. Spekulisalo se mnogo i o njegovoj eventualnoj glavnoj ulozi u " aferi Kofer", kada su u stanu njegovog viceguvernera zatečeni vodeći srpski socijalisti sa koferom u kome je bilo 100.000 evra u kešu. Nazivan je lopovom za govornicom Skupštine Srbije, jer je bio "težak" na dozvolama za nove banke ili za kupovinu nekih od opskurnih banaka u stečaju, itd. x

DRAGOSLAV GRUJIĆ

subvencionisane potrošačke kredite u dinarima, sa grejs periodom od godinu dana, rokom otplate od tri godine – i sa ratama bez valutne klauzule (te da će volumen tih kredita iznositi 30 milijardi dinara – valjda je to uglavljeno sa

poslovnim bankama); na kraju, a možda je s tom veću trebalo i početi ovo nabranje, javnost je obaveštena da će se penzije deliti u četvrtak i petak, što bi trebalo da znači da je pad budžetskih prihoda na početku ove godine od

18,5 odsto, nekako "premošćen".

Mi ovog trenutka ne znamo da li je povodom pitanja koja tangiraju ove tri vesti (ili zbog nečeg drugog) između Vlade Srbije i Narodne banke Srbije prethodnih dana došlo >>

Guverneri Narodne banke Srbije i Jugoslavije

Privilegovana narodna banka Kraljevine Srbije

Aleksa Spasić, mart–oktobar 1884.

Filip Hristić, 1885–1890.

Đorđe Vajfert, 1890–1902.

Tihomilj J. Marković, 1902–1912.

Narodna banka Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca

Đorđe Vajfert, 1912–1926.

Ljubomir Srećković, mart–juni 1928.

Narodna banka Kraljevine Jugoslavije

Ignjat J. Bajloni, 1928–1934.

Melko Čingrija, v.d. guvernera, april 1934 – februar 1935.

Dr Milan Radosavljević, 1935–1939.

Dr Dragutin K. Protić, 1939–1940.

Dr Milan Radosavljević, januar 1941–?

Narodna banka FNR Jugoslavije

Tanasije Zdravković, 28. XI 1945 – 30. IV 1946.

Obren Blagojević, 1. V 1946 – 31. XII 1948.

Marijan Dermastija, 1. I 1949 – 25. X 1951.

Sergije Krajger, 26. X 1951 – 30. VI 1953.

Vojin Guzina, 1. VII 1953 – 20. VI 1958.

Janko Smole, 21. VI 1958 – 15. VI 1962.

Narodna banka SFR Jugoslavije

Dr Nikola Miljanić, 16. VI 1962 – 31. V 1969.

Dr Ivo Perišin, 1. IX 1969 – 31. XII 1971.

Branislav Čolanović, 1. III 1972 – 2. VI 1977.

Dr Ksente Bogoev, 3. VI 1977 – 25. XII 1981.

Radovan Makić, 26. XII 1981 – 31. V 1986.

Dušan Vlatković, 1. VI 1986 – 14. VII 1992.

Narodna banka SR Jugoslavije

Mr Vuk Ognjanović, 15. VII 1992 – 15. VII 1993.

Borisav Atanacković, 16. VII 1993 – 20. X 1993.

Dr Dragoslav Avramović, 2. III 1994 – 15. V 1996.

Dušan Vlatković, 26. VI 1997 – 27. XI 2000.

Dinkić Mlađan, 28. XI 2000 – (3. II) 18. VII 2003.

Narodna banka Srbije

Dinkić Mlađan, (4. II) 19. VII 2003 – 22. VII 2003.

Dr Kori Udovički, 23. VII 2003 – 25. II 2004.

Radovan Jelašić, 25. II 2004 – 23. III 2010.

Čak i ove, naizgled odmerene premijerove reči deluju kao prilično oštra kritika Jelašića lično, a treba se podsetiti da je Cvetković još rezolutnije prekore uputio centralnoj banci oko Nove godine, kada je rekao da ona “prebacuje svoju sopstvenu odgovornost na Ministarstvo finansija”, u kontekstu nagle erozije vrednosti dinara prema evru. Moguće je, dakle, da je guverner Radovan Jelašić procenio da se priprema model ekonomske politike koji on neće da prihvati i da za njega ponese odgovornost. Ili je procenio da taj model nije prihvatljiv za MMF, čija reakcija na njegovu ostavku može biti veoma bitna u pogledu sudbine čitavog *stand by* aranžmana, za koji Jelašić nosi posebne zasluge. To ćemo tek videti.

Guverner Jelašić, poslednjih meseci, verovatno je imao sve više problema i sa vodećim poslovnim bankama, koje su pretežno u stranom većinskom vlasništvu. On sam sigurno nije zadovoljan što su te banke pre mesec dana odlučile da smanje svoju “izloženost” u Srbiji na sastanku u Beču (makar da je obavezna rezerva na devizna sredstva smanjena na trećinu) i što su one sve uzdržanije u odobravanju kredita u Srbiji, makar da im je stabilnost NBS, pre svega, vratila ogromnu građansku deviznu štednju iz slamarica na račune. Za okruglim stolom “Vremena” “Belexa” pre mesec dana, guverner Jelašić je čak izneo bojazan da ne samo da je teško očekivati obimniji priliv stranog kapitala, nego da moguće sledi i njegovo napuštanje zemlje, u kojoj nema dovoljno profita. Po njegovom mišljenju, to bekstvo bi moguće bilo pospešeno ukoliko bi se devizni kurs fiksirao, što bi podiglo pritiske na NBS na deviznom tržištu. Uostalom, evo baš ovih dana saznajemo i da su profiti poslovnih banaka prošle godine veoma opali, čak za blizu 40 odsto.

Ne mistifikujući ostavku guvernera, ipak treba naglasiti da takav potez uvek izaziva posebnu pažnju ne samo građana, to jest miliona štediša i stotine hiljada preduzetnika, nego i međunarodnih ekonomskih (pa i političkih) institucija. Vlada Srbije u tom kontekstu sada ima dve mogućnosti: da Radovana Jelašića drži što duže u poslu, oklevajući da mu nađe zamenu, ili da veoma brzo na njegovo mesto postavi čoveka koji će biti po volji i “svetskih bankara i kontrolora”, i domaćih “prezaduženih biznismena”, i vladajućih političkih lidera, i srpskih štediša – a da je, pri svemu tome, on spreman da prihvati taj posao u vremenu kada su prilivi slabi, a odlivi dolaže u gomilama.

×

DIMITRIJE BOAROV

VREME >> 25/03/2010

do neke “suprotstavljene prepiske”, ali bi se o njoj moglo zaključiti po jednom od odgovora premijera Mirka Cvetkovića u intervjuu koji je u nedelju objavila beogradska “Politika” (21. mart). Cvetković tamo kaže: “Zaista ne mogu da razumem primedbe koje monetarna vlast upućuje vladi. Bilo kakva kritika tipa ‘mnogo se troši’ za mene je potpuno bespredmetna, jer se javna potrošnja nalazi u okvirima predviđenim budžetom. I to je razlog zašto ne mogu da razumem kritiku fiskalne politike.”

Premijer je potom napomenuo da od Nove godine ima kontakte sa guvernerom i da s njim razgovara o merama koje bi uvela monetarna vlast, te da je skidanje obavezne rezerve utanačeno s vladom. Na direktno pitanje da li Srbiji preči grčki scenario, premijer je odgovorio apsolutno odrečno, jer se “naš javni dug isključivo odnosi na zaduživanje za infrastrukturne projekte” i da je “deo javnog duga preusmeren u rezerve budžeta”, to jest nije potrošen.

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

NA BRDO, S BRDA I IZ

A NEMA BORISA: Učesnici

Kako je okončan
“diplomatski fijasko
organizatora” ili, ništa
blaže rečeno, “debakl”
prošlonedeljnog
skupa lidera
zapadnobalkanskih
država na Brdu kod
Kranja i čime će to
Srbija platiti,
pošto je već kažnjena

Londonski “Economist” procenjuje da je odlukom o neučestvovanju na skupu koji su 20. marta organizovale Slovenija i Hrvatska predsednik Srbije Boris Tadić “dobio bitku, ali nije uspeo da dobije rat. Zbog tog poniženja, slovenačka vlada bi mogla da odluči da se osveti tako što bi usporila evrointegracije Srbije.” “Poniženje” Slovenije se objašnjava time što, kad su čuli da Tadić ne dolazi, od Brda kod Kranja odustaju i, pozvani i najavljeni, evropski predsednik Van Rompej i Migel Anhel Moratinos, ministar spoljnih poslova Španije, predsedavajuće u EU.

Po istoj analizi, “više značajnih glasova u EU žele da vide pauzu u priključenju EU, pošto u Uniju uđu Island i Hrvatska, moguće 2012. Njih neće mnogo potresti ako Tadić bude insistirao da Kosovo za Srbiju bude ispred Evrope. Ako tako bude, Srbija, koja je odavno izgubila Kosovo, mogla bi da izgubi

i Evropu.”

Proteklih nedelja, zahvaljujući ministru spoljnih poslova Srbije Vuku Jeremiću, potom i predsedniku Borisu Tadiću, saznali smo da će se Srbija odlučiti za Kosovo, ako – ovo je ono “ako” iz poslovice o devojci i sreći – bude prisiljena na izbor između Evrope i Kosova.

GUŽVA U BEOGRADU: Konferencija zapadnobalkanskih lidera na Brdu kod Kranja je, kao što se i bez naročite pameti moglo prognozirati – propala. Ili je, po oceni Hrvatske radio-televizije, bila izuzetno uspešna; ocene slovenačkih medija su manje-više podeljene. Govoreći rečnikom medija u regionu, kratkotrajni skup s kog su i učesnici nastojali da što pre odu – ako zanemarimo one koji su u poslednji čas odustali od dolaska – predstavlja “diplomatski fijasko organizatora” ili, ništa blaže, “debakl”.

Na sreću, Srbija je od početka, na trilateralnom skupu u Ptuj, jasno stavila do

A BRDA

Imanje

DOBRO MESTO U RAVNICI: Brdo kod Kranja

znanja pod kojim uslovima prihvata učešće – da predstavnici Kosova nastupe kao Kosovo-Unmik – tako da će biti potrebna izvesna retorička veština za eventualnu optužbu da je Beograd sabotirao skup, kako god zbog toga bio “kažnjen”. Za početak, time što nije dobio uramljeni kompakt disk s prevodom evropskih propisa u zakonodavstvu, koji je učesnicima podelila premijerka Hrvatske Jadranka Kosor, uz naknadnu primedbu da će ga Beograd, ako želi, dobiti kad ga zatraži. Ne znamo da li bivši premijer Ivo Sanader, koji je taj prevod obećao kao poklon, ima kopiju, ali je sigurno da ga sad neće piratizovati.

U Beogradu je do prošlog petka uveče prosto vrilo od Evropljana, punih entuzijazma što se tiče napretka Srbije – reklo bi se da su ramena otpadala od prijateljskog tapšanja.

To nije uspeo da pokvari ni britanski ambasador u Beogradu, objašnjavajući da Srbija neće moći da odgovori ni na jednostavna evropska pitanja, na primer – kolika je teritorija države i koliko ima stanovnika.

Ni komesar za Balkan Jelko Kacin nije nadmašio samog sebe izjavom da se, kad Evropljani zasedaju bez predstavnika Srbije, vijori zastava nezavisnog Kosova, a inače se kači firma Kosovo-Unmik.

Na ovo poslednje reagovala je Španija kao trenutno predsedavajuća EU: na svim zvaničnim skupovima Unije Priština je, zato što ne postoji evropski konsenzus o statusu Kosova, predstavljena kao teritorija pod kontrolom međunarodne zajednice.

Ambicija Slovenije da organizuje zapadnobalkanski samit u Brdu kod Kranja, od početka se sudarila s odbijanjem Prištine da učestvuje bilo kako drukčije nego kao nezavisna država. Taj stav, međutim, nije izazvao nikakav otpor Evropljana i “Evropljana”.

BALKANSKI ŠATL: Slovenci su se onda našli u pomalo nebranom grožđu. Ne samo zbog balkanske tvrdoglavosti “južnjaka” nego i zbog određenog stava Brisela – ako konferencija uspe, biće evropski uspeh, a ako propadne biće slovenački neuspeh. Zato je premijer Borut Pahor poslednjih dana neplanirano i gotovo tajno putovao na relaciji

Sredinom osamdesetih godina prošlog veka Slovenija je – tada još u sastavu SFR Jugoslavije – planirala da od “Titovog” Brda kod Kranja napravi superekskluzivan turistički centar za evropske bogataše, biznismene, kockare i ostalu elitu. Kockari su prvi otpali kao ciljna grupa: zašto bi helikopterom dolazili na Brdo, ako su im na raspolaganju obližnje italijanske kockarnice. Superelitni turisti imali su i svoje uslove: aerodrom, heliodrom, pravi golf teren, hipodrom, teren za polo, ekskluzivni uslovi smeštaja.

Najveća mana Brda kod Kranja je to što je tu gde je – nedaleko od mnogo privlačnijih, Italije i Austrije.

U ono vreme je u ulaznom holu prilično zapuštene Titove rezidencije dominirala ogromna slika Slovenije. Negde u prvom planu je Komesar u kožnoj jakni objašnjavao veoma zainteresovanim Seljacima, Radnicima i Inženjerima i najmanje jednom poštenom intelektualcu prednosti socijalizma, na obodu doline nežno se dimila neka fabrika, sve ostalo kao iz čitanke (“Vidi, vidi, družte mili, šta su ljudi izmislili”).

Inače, gradnja na Brdu kod Kranja počinje 1510. kao dvorac habsburškog dostojanstvenika Juraja Ekha. Od prvobitno renesansnog zdanja stiglo se, uz mnogo prepravki, do obnove u XIX veku, od kada izgleda kao danas. Princ Pavle Karađorđević kupio ga je 1935. u prilično zapuštenom i jadnom stanju, da ga pretvori u neku vrstu ogromnog letnjikovca u kom je, uz mnoge druge, boravio britanski kralj Edvard VIII. Od 1945. postaje jedna od rezidencija Josipa Broza Tita – iz Brda kod Kranja odveden je u ljubljansku bolnicu, da u njoj umre 4. maja 1980. Deset godina kasnije, tu je održan jedan od skupova “putujućeg cirkusa” republičkih lidera koji su se, kao, trudili da očuvaju Jugoslaviju. Što im nije uspeo, a najpre Slovencima. Juna 2001. na Brdu kod Kranja po prvi put su se službeno našli Đždž V. Buš i Vladimir V. Putin.

Ljubljana–Priština–Beograd–Brisel, ne obazirući se na primedbe (slovenačke) opozicije da je bilo pametnije prvo pitati goste da li bi došli, a ne prvo najaviti skup, a potom juriti učesnike.

Na “šatl-diplomatiju” Boruta Pahora predsednik Srbije Boris Tadić samo je potvrdio da učešće Srbije na konferenciji u Brdu kod Kranja “zavisí isključivo od toga da li će predstavnici kosovskih Albanaca tamo biti predstavljeni u skladu sa Rezolucijom 1244. Ako se ta konferencija dogodi bez prisustva Srbije, niko nema pravo nas da optužuje, jer smo mi svoj principijelni stav oko učešća jasno i glasno izneli odmah na početku i znala su se pravila pod kojima Srbija može da uzme učešće. Zato je potpuno izlišno, čak mogu da kažem i neprilično, što neki međunarodni poslenici, bilo da su u pitanju

izvestioci Evropskog parlamenta, ili neki drugi, pokušavaju da drže lekcije Srbiji šta treba u tom smislu da čini.”

Takođe je poznato da “Srbija ne prihvata, niti priznaje nezavisnost Kosova, i neće to uraditi, tako da nije potrebno da se iko trudi da je nagovara ili ucenjuje da tako nešto učini, jer je to nemoguća misija”.

Upozorenja da bi Beograd u traženju kompromisa trebalo da vodi računa o stanju na terenu Tadić je konstatovao da “na terenu” ima bar dva “stanja”: Albanci koji ne žele život u Srbiji, i Srbi koji ne žele život u nezavisnom Kosovu.

KO JE KRIV: Među slovenačkim reakcijama na (ne)uspeli skup istakao se šef diplomatije Samuel Žbogar, koji je u Briselu izjavio da je Srbija u poslednje vreme preosetljiva zbog očekivanja mišljenja Međunarodnog >>

OKRUGLO NA ČOŠE: Kratka plenarna sednica

Premijerka Hrvatske Jadranka Kosor poklonila je na početku skupa na Brdu kod Kranja prevod zakonodavnih propisa EU svim učesnicima. Usput je rekla da će ih i "Srbija dobiti, ali kada to službeno zatraži".

Previde je dobila i Albanija, bez obzira na jezičke razlike. Premijer Salji Beriša nije se bunio: "Može i na hrvatskom". Ni Kosovo nije odbilo poklon, iako ima potpuno drukčiji model pristupanja EU u odnosu na region. "Odluka vlade Hrvatske iz decembra prošle godine da ustupi prevod drugim zemljama zapadnog Balkana je veoma pozitivna", izjavio je potpredsednik vlade Srbije Božidar Đelić. "O tome me je zvanično informisao ambasador Hrvatske u Beogradu i ja sam mu zvanično rekao da je Srbija zainteresovana za prevode. Potom je u februaru službenik Kancelarije za evropske integracije otišao u Zagreb i razmotrio stanje tog prevoda i optimalne uslove za preuzimanje." Ukratko, "što se tiče Srbije, prevod je zvanično zatražen", ali ako ta "komunikacija nije stigla i do premijerke Hrvatske", Beograd će ponoviti zvanični dopis, imajući u vidu interes građana. Priča o prevodu počinje u jesen 2008. na skupu kome je prisustvovala i Srbija. Tada je sačinjen regionalni memorandum o razmeni prevoda. Po oceni medija, izuzimanje Srbije od hrvatskog poklona ima za cilj "da izostanak Srbije ispadne skuplji", bar do sarajevskog regionalnog skupa. Inače, prevod obuhvata oko 13.000 evropskih pravnih akata na oko 100.000 strana.

suda pravde u Hagu o Kosovu. Po njemu, to je i verovatni razlog zbog kog Boris Tadić nije došao na konferenciju, jer nijedno predloženo rešenje nije bilo prihvatljivo za Srbiju, zbog bojazni srpske strane da bi to prejudiciralo status Kosova.

Bizaran detalj: nezvanično se priča da je Španija "pritiskala" predsednika Borisa Tadića da ne učestvuje.

Što se tiče predstojećeg prolećnog regionalnog skupa u Sarajevu, Žbogar se pita da li će formula "bez imena i titule" raditi u Sarajevu ako nije radila na Brdu: "to je stvar španskog predsedništva i Eštonove". Žbogar je "odlučno odbacio" mogućnost da bi Slovenija iz osвете mogla da ometa Srbiju na njenom putu ka EU.

Sad već pomalo neizbežni Jelko Kacin, specijalni izvestilac Evropskog parlamenta za Srbiju, smatra da je "pravi gubitnik" skupa na Brdu kod Kranja – špansko predsedništvo Evropskom unijom. "Umešto da Moratinos sada bude tu, da stvori pravu atmosferu kako bi se lakše odradila

konferencija u Sarajevu, on je pokazao da nije na nivou zadatka, kao i da će Španija imati problema sa tim." Nedolazak predsednika Saveta EU Hermana van Rompeja tumači kao nespornan jer "Rompej dolazi kada se sve države slože". Ukratko, "nedolaskom predstavnika Španije, kao predsedavajuće EU, napravila se sprega koja nije od koristi ni Španiji, ni Srbiji, ni celom regionu".

ŠTA ČEMO SAD: Migel Anhel Moratinos je, međutim, uveren da susret koji špansko predsedništvo EU priprema za kraj maja ili za juni u Sarajevu (datum još nije utvrđen), treba da okupi sve činioce i strane – "uz uvažavanje međunarodnog prava i svih osetljivih pitanja". Po njemu, pripreme teku s idejom da "sve strane na njemu uzmu učešća u duhu dobre međusobne saradnje" a lično smatra "da će nam poći za rukom da okupimo sve strane, uz uvažavanje svih tugaljivih pitanja i rukovodeći se međunarodnim pravom". Cilj predsedništva EU je da svi budu u prilici da iznesu svoja mišljenja i viđenja, s

tim da i dalje ostvaruju perspektivu uključivanja u Evropsku uniju.

Komentarišući "slovenački" skup na Brdu kod Kranja, španski ministar spoljnih poslova je izjavio da "nisu sve zapadnobalkanske zemlje bile u mogućnosti da na njemu uzmu učešća, isto kao ni predsedavajući Evropskog saveta Herman van Rompej", kao i da to "ne znači da plodovi sastanka nisu bile i neke dobre razmene mišljenja, dobri predlozi i inicijative". Završna deklaracija skupa, ocenjuje Moratinos, "jasno kazuje da svi učesnici, kao i mi, daju podršku susretu na visokom nivou koji će špansko predsedništvo sazvati za kraj maja ili početak juna".

Njegov beogradski kolega, ministar spoljnih poslova Srbije Vuk Jeremić je istim povodom – ocenjujući skup na Brdu kod Kranja – izjavio da pretvaranje Kosova u državu i članstvo svih država zapadnog Balkana u NATO nisu dugoročno održiva rešenja za region. Studentima Megatrend univerziteta rekao je i da "postoji jedan broj analitičara u svetu koji na Srbiju gledaju kroz naočare napravljene devedesetih godina", što je "ozbiljan problem" jer neki od njih smatraju da u regionu postoje tri problema: Kosovo, BiH i bezbednosni izazovi. U skladu s tim, oni predlažu da se problemi reše "podržavljenjem Kosova", centralizacijom BiH i bezbednosnim konsolidovanjem regiona kroz članstvo u NATO-u. "Ne možemo prihvatiti podržavljenje Kosova i ne možemo prihvatiti centralizaciju BiH mimo volje njenih građana. Ova zemlja (Srbija) je takođe demokratskim putem donela odluku da bude vojno neutralna."

Uprkos pritiscima, o čemu je povodom skupa na Brdu kod Kranja jasno govorio i Boris Tadić, ministar spoljnih poslova Srbije smatra da Beograd ne menja svoje prioritete: očuvanje teritorijalnog suvereniteta na Kosovu, članstvo u Evropskoj uniji, regionalna saradnja i od skora ekonomska diplomatija.

Vuk Jeremić ističe da je u protekle dve godine Kosovo priznalo mnogo manje država nego što se očekivalo i da je pitanje nezavisnosti Kosova prebačeno na teren međunarodnog prava. "Dok smo se borili za Kosovo, ostvarili smo i najveći uspeh u procesu približavanja EU", smatra Jeremić. Što se regiona tiče, ostao je stabilan uprkos proglašenju nezavisnosti Kosova i nesuglasicama koje Srbija u vezi s tim ima s drugim državama.

Pa, dobro.

×

Sindrom para cipela

Kakve su sličnosti i razlike između sajtova “Peščanika” i “Nove srpske političke misli” i kako “Vreme” da zaštiti svoju intelektualnu svojinu

U 1001. BROJU “VREMENA” Teofil Pančić u svojoj kolumni s naslovom “Sindrom cipele” s pravednim, rekao bih, gnevom obrušio se na navadu ljudi da sve dobiju džabe uključujući i naš, inače malo cenjen (u smislu plaćanja) rad. Pančić je napisao:

“Evo, slučajno sam pre neki dan, probijajući se kroz silne želje, čestitke & pozdrave, naleteo i na jedno pomalo drugačije, nesvečarsko e-pismo jednog e-čitaoca ‘Vremena’ koje, navedeno u celini i celosti i bez korektorskih intervencija koje bi ga nepotrebno osiromašile, glasi ovako: ‘Koји ste Vi hostapleri, naplacujete citanje svojih članaka i tekstova... znate kacete imati procitanih članaka, epа nikad! Bolesno...’ Recite vi šta hoćete, odmahujte rukom koliko hoćete, ali ovo nije tek neki ‘individualni slučaj’, pogodan za ambulantno zbrinjavanje. Lako je tako otpisati čoveka, ali ne pomaže mnogo: iz ovog pisma progovara autentičan bes, ljutnja, uvređenost, gorko osećanje nepravedne uskraćenosti, takoreći opljačkanosti... Čovek je, eto, hteo nešto da pročita, a onda nije mogao jer smo mu Mi Hostapleri tražili pare zauzvrat! Ej, bre – pare?! Pa se gospodin iznervirao – a ko ne bi, moliću fino?! – i odlučio da nam sitnu knjigu napiše, precizno nam ocrtavajući gigantske razmere našeg moralnog posrnuća.

Čitalac nije imenovao nikog, obratio se Svima Nama (‘Vi’), tako da se, mada nikako nisam Nadležno i Odgovorno Lice, nekako i sam osećam prozvanim, tj. jednim od tih *hostaplera* i odvratnih gulikoža koje ne dadoše čoveku da se mufta nauživа našeg bednog ‘intelektualnog vlasništva’.

Tako je pisao Pančić, ali, rekao bih sad ja, ako mi nećemo da damo, ima ko će da mu pruži tu priliku.

Tako je u prošli četvrtak sajt “Peščanika” preuzeo pet tekstova iz “Vremena” kao da je to njihovo, a sajt “Nove srpske političke misli” (NSPM) jedan tekst, takođe bez pitanja. Događalo se to i ranije, ali u ovom slučaju, osim masovnosti u slučaju prvopomenutog sajta, ima još jedan važan momenat za oba

narečena sajta: od šest (i brojem: 6) preuzetih tekstova pet (i brojem: 5) bilo je “zaključano” za čitanje, osim za pretplatnike na elektronsko izdanje nedeljnika “Vreme.”

Pošto smo već proglašeni za *hostaplere*, priznaćemo i sledeće: politika “zaključavanja” i “otključavanja” tekstova na sajtu deo je autonomne uređivačke i poslovne politike. Razlozi koji nas rukovode da neki tekst bude zatvoren za čitanje, osim za pretplatnike, mogu biti različiti; ali, u osnovi te odluke jeste – novac.

Očekujemo, možda, da ćemo tako prodati veći broj štampanih primeraka. Neki put taktiziramo sa redosledom otvaranja tekstova, radi promena i dinamizacije izgleda sajta i povećanja njegove posećenosti, neki put, može i to da se dogodi, smatramo da tekst ne reprezentuje “Vreme” na najbolji način, što u slučaju ovih šest tekstova nije bio slučaj.

“Peščanik” se još ogrešio o autorstvo Tanje Tagirov. Preuzeo je njen tekst o odšteti koju država plaća za ubistvo Ivana Stambolića, a da nije preneo nijedan od četiri opširna okvira koji su takođe sastavni, autorski deo tog teksta i samo kao celina čine rad gospođe Tagirov i sadržaj “Vremena”.

Na naš upit kako se to dogodilo, iz “Peščanika” su nam objasnili da su oni pretplatnici, što je, verovatno, tačno, ali pošto čitaoci njihovog sajta nisu naši pretplatnici stvar je vrlo jednostavna: neovlašćeno su uzeli i masovno distribuirali naš proizvod radi povećanja

sopstvenog prihoda. Zna se kako se to u svetu zove, ali da ne preteramo, tim pre što su nam obećali da to ubuduće neće da rade!

Slično je bilo i sa NSPM. Oni su preuzeli “zaključan” tekst “Alo, alo ovde Cane” autora Dragoljuba Žarkovića. Verovatno su i oni pretplatnici. No, oni barem drže na svojoj naslovnoj strani baner “Vremena”, što njihovim čitaocima omogućava lak pristup našem sajtu a što se nama broji kao ulazak u naš sajt i povećava mogućnost zarade, kad je jednom bude u elektronskom novinarstvu. “Peščanik” se toga nije udostojio najverovatnije zato što gaji određeni prezir prema uređivačkoj politici ovog nedeljnika, ali ne pokazuje gadljivost prema tekstovima iz “Vremena.”

Postoji tu još jedna razlika: “Peščanik”, isto kao i “Vreme”, ne objavljuje komentare čitalaca koji iz daleke zavetrine, zaštićeni anonimnošću, sude ljudima i idejama manje nego

tekstovima povodom kojih pišu ta svoja reagovanja. NSPM to dosta sladostrasno radi, mada po primedbama da je moderator uskratio pravo svima da kažu sve što misle o tekstu o kome je reč, izgleda da je Dragoljub Žarković ovaj put još i dobro prošao: nivo uvreda i predubeđenja nije prevazišao standarde očekivane analize čitalaca ovog sajta kojima politika znatno umanjuje sposobnost funkcionalnog čitanja.

Dobro, em smo pokradeni, em smo izvredani, a već se zna da smo *hostapleri*.

Najpoštenije su prošle nedelje postupile “E-novine”. One su, kao i “Peščanik”, prenele tekst Teofila Pančića s naslovom “Počasni i nečasni”, napisan povodom proglašenja Petra Lukovića za počasnog građanina Sarajeva. Taj tekst je, inače, bio otvoren za sve posetioce sajta “Vremena”, ali su “e-novine” napisale da je tekst “prenet uz saglasnost autora”, što jeste napredak u komunikaciji između medija i medija i autora.

Na zahtev autora, mada to ne piše nigde, nisu objavljeni komentari čitalaca. Ne znam kakvi bi bili, ali Teofil gaji, više puta opisan u njegovim tekstovima, prezir prema anonimusima koji se izivljavaju nad njegovim radom, likom i delom, pa je otklonio mogućnost da mu u bilo kom pravcu sude čitaoci “e-novina” koje od čitalaca sajta NSPM razlikuje jedino sasvim oprečna vrsta političke strasti a spaja ih pomanjkanje sposobnosti funkcionalnog čitanja.

ŠVAJCARSKI

Što god da čovek napiše o Stanku Subotiću, zvanom Cane, sledi mu jedna od dve kvalifikacije: ili je mafijaški plaćenik ili poslušnik tajkuna i velikosrpskih krugova. Na jednoj strani su bivši predstavnik Trgovinske misije Crne Gore u Vašingtonu Ratko Knežević, predsednik Pokreta za promene Nebojša Medojević i određeni krugovi u Beogradu i Zagrebu. Svako ko ne prihvati zdravo za gotovo tvrdnje da je Subotić mafijaški *capo tutti capi* u regionu, narko-baron i naručilac plaćenih likvidacija hrvatskog izdavača Ive Pukanića i drugih lica koje su mu stala na žulj, za njih je, najmanje, potplaćen od Caneta i njegovog klana. Na drugoj strani je crnogorski premijer Milo Đukanović i, opet, neki krugovi u Beogradu. Za njih je Subotić žrtva ekspanzionističke srpske politike koja se ne može pomiriti sa nezavisnošću Crne Gore i mračne zavere krupnog kapitala. Tako Cane postaje politička činjenica, mada se zdrav razum tome opire

KROJAČ

Stanko Subotić je ponovo na naslovne strane novina i udarne vesti elektronskih medija dospao iz dva razloga. Prvi je istraga koju Specijalno tužilaštvo za organizovani kriminal vodi protiv Darka Šarića za šverc više od dve tone kokaina koje su pre pola godine zaplenjene u Urugvaju u međunarodnoj akciji "Balkanski ratnik". Kako pišu različiti mediji, pozivajući se na izvore bliske istrazi, Tužilaštvo ispituje povezanost Subotića sa Šarićem, odnosno njegovu ulogu u pranju novca od droge i da li su kanali za šverc cigareta korišćeni za prebacivanje kokaina. Težina ovog poslednjeg leži u činjenici da je Subotić u Srbiji 2007. optužen da je jedan od glavnih švercera duvana od 1996. do 2001, te da je za njim raspisana poternica.

Drugi razlog što se Cane našao u centru pažnje javnosti jeste njegova izjava na TV B92 i, potom, intervju crnogorskoj televiziji IN. Oba puta optužio je biznismene Milorada Miškovića i Milana Beka da stoje, kako kaže, iza kampanje koja se vodi protiv njege da bi izbegli da mu vrate pedeset miliona evra koje im je dao da za svoj račun kupe Luku Beograd, a za račun medijskog koncerna VAC šezdeset odsto akcija "Večernjih novosti". Reakcije su, kako se i moglo očekivati, bile burne. Subotićeve navode demantovali su svi koje je prozvao. Ipak, nakon njegove izjave na B92, za 22. mart sazvao je sednicu skupštinskog Odbora za bezbednost njegov predsednik i zamenik predsednika Srpske radikalne stranke Dragan Todorović. Rasprava nije održana. Dok su radikali tražili da se na dnevni red stavi privatizacija Luke Beograd i "Večernjih novosti", ostali članovi Odbora iz skupštinske većine i opozicije su predlagali da se analizira rad državnih organa u borbi protiv organizovanog kriminala. Stav vlasti o Subotićevim izjavama na izvestan način formulisao je predsednik Srbije Boris Tadić u intervjuu Tanjugu: "U sadašnjim okolnostima mnogi će se naći na meti optužbi onih kojima je u interesu da kleveću. Ne bi me iznenadilo da se iz kriminalnih krugova pokuša i s blaćenjem novinara, javnih ličnosti i, naravno, predstavnika >>

Kratka istorija distribucije

Mreža distribucije štampe u Srbiji zamršena je u toj meri da ni najbolji poznavaoци prilika ne mogu da do kraja raspoznaju ko je tu gazda, pomoćnik, akcionar... Tako se dogodilo da, u jednom trenutku, dve najveće distributivne mreže budu u rukama dvojice ljudi danas na crvenoj Interpolovoj poternici – Stanka Subotića Caneta i Darka Šarića!

A i nemački VAC godinama unazad pokušava da zavlada razgranatim sistemom kioska, prvo "Future", a posle "Štampe". Danas, preko preduzeća "OST holding", čije je sedište u Beču, VAC je vlasnik 100 odsto kapitala "Štampe".

Borba za monopol na tržištu štampe i cigareta počela je još pre 2000. godine. Kupovinom državnog preduzeća "Štampe", biznismen Vladimir Vanja Bokan (ubijen, inače, u aprilu 2000. godine u Atini) osniva "Štampe sistem", sa kioskima po celoj Srbiji i Crnoj Gori. Bio je i vlasnik kioska novosadskog "Dnevnika". Posle Bokanovog ubistva naslednici biznisa firmu sele na Kipar i prodaju je kompaniji "Lekana trejding limitid".

Situacija se zaoštrila kada je Stanko Subotić, 2004. godine, osnovao "Futuru". Od tadašnje države kupio je Poslovni klub "Borba", sa osnivačkim ulogom od 806.455 dolara. A za 610 objekata i 35 vozila za transport dao je, pišu "Večernje novosti", 340.623 dolara. Prostom računom – 150 evra platio je svaki kiosk, a po 320 evra kamione.

Nešto kasnije VAC, koji je već 2004. godine za tri miliona evra kupio prodajnu mrežu "Politike", ušao je i u "Futuru" sa 50 odsto kapitala. Osnovani su "Futura plus". Vlasništvo akcija u Subotićevoj firmi potpisao je, u ime nemačkog partnera, Bodo Hombah, bivši koordinator Pakta za stabilnost jugoistočne Evrope i direktor VAC-a.

Kada je 2007. godine raspisana poternica za Subotićem, Hombah je izašao iz poslova sa "Futurplus". U tom trenutku, "Futura plus" je kontrolisala četvrtinu srpskog tržišta, sa prodajnom mrežom od 1150 kioska.

VAC izlazi iz jednog distributivnog lanca, ali kupuje drugi – nekada Bokanov "Štampe sistem". "Štampe" je do tada bila u rukama Darka Šarića. Nebojša Jestrović, Šarićev školski drug iz Pljevalja, postao je direktor Canetove firme "Futura plus". Jestrović je uhapšen prošlog meseca. Osumnjičen je da je član Šarićevog klana.

Sa ogromnim dugovima, prema izdavačima novina, Državnoj lutriji Srbije, Telekomu, ali i poreskim organima i državnim fondovima, "Futura plus" je bankrotirala. Otvoren je stečajni postupak na inicijativu izdavača okupljenih u Asocijaciji privatnih medija, koji su započeli bojkot kioska "Futura plus".

Pravo pitanje jeste kako niko blagovremeno nije primetio da "Futura plus" izvlači novac iz sistema. Mesecima nikom ništa nisu plaćali. Upućeni kažu da ovi lanci distribucije, s obzirom na to da rade s velikom količinom keš novca, mogu biti jedno od sredstava za pranje para. Ne najmoćnije sredstvo, ali ipak značajno.

FUTURA: 150 evra po kiosku

DRAGAN TODOROVIC

NEKRETNINA: Vila Montenegro

Od 2007. Stanko Subotić redovno se nalazi na listi najbogatijih biznismena poljskog lista "Vprost": s imovinom koja se procenjuje na 650 miliona evra, tada je zauzeo 75. a godinu dana kasnije 86. mesto. Ipak, malo se zna o načinu uživanja u tom bogatstvu. Ono što je poznato jeste da Subotić u rodnom Ubu poseduje dve kuće s bazenom i teniskim terenima, kao i da u tom mestu finansira podizanje crkve posvećene Hristu Spasitelju.

U Crnoj Gori Subotić je vlasnik vile "Montenegro" u Svetom Stefanu, kojom trenutno ne može da raspolaže na osnovu naloga budvanskog katastra, odnosno naloga Specijalnog suda u Beogradu. Mediji navode da je u pitanju "jedina vila sa pet zvezdica na crnogorskoj obali i namenjena je gostima sa velikim prohtevima, jer pruža vrhunski komfor i usluge koji se mogu dobiti u najvećim svetskim turističkim centrima"; u vili postoji dvanaest soba i apartmana, od kojih su dva predsednička, ukupne površine od 25 do 150 kvadrata. U centru kompleksa nalazi se bazen u kojem se voda greje čitave godine, a tu su i dakuzi, sauna, fitnes sala, restoran, bar, garaža, parking.

I dalje nije sasvim jasno da li je Subotić istovremeno i vlasnik ostrva Sveti Nikola, popularno nazvanog "Havaji", naspram Budve. Naime, on je od Nenada Đorđevića kupio "Havaje" za 24 miliona evra, a kredit za taj posao uzeo je od Prve banke, čiji je vlasnik Aco Đukanović, brat crnogorskog premijera.

državnih institucija, svih onih koji predstavljaju opasnost za kriminalce."

KORENI: Mada Stanko Subotić tvrdi da je do svojih 650 miliona evra, na koliko ga je procenio poljski list "Vprost", stekao legalno, ostaje činjenica da je veletrgovina cigaretama na Balkanu tokom devedesetih bila i opasan i komplikovan posao. Sa velikim kompanijama – proizvođačima, mogao se i za vreme sankcija uz izvestan trud postići dogovor o distribuciji na određenom području. Duvanska industrija, jednostavno, nije gadljiva na novac. Mnogo veći problem je predstavljala organizacija distribucije cigareta u bivšoj Jugoslaviji. Takav posao jednostavno nije mogao da se radi bez političkog pokroviteljstva i podrške Državne bezbednosti.

Svojevremeno je Subotić izjavio da sve do 1995. kada mu je neki dug kompenzovan cigaretama "Makedonija tabaka" nije bilo jasno koliko je para u trgovini duvanom. Ako je to tačno, ispada da je bio među poslednjim koji je to shvatio u Srbiji. Ovo tim pre što je Srećko Kestner, njegov bivši partner, izjavio u hrvatskom "Nacionalu" 2001. da je Subotić početkom devedesetih bio u poslu sa kafom i drugim deficitarnim sirovinama, te da je uspostavio kontakte sa tada moćnim ljudima koji su koordinisali i nadgledali "probijanje" sankcija pod kojima je bila Srbija: načelnikom Državne bezbednosti Jovicom Stanišićem, bivšim direktorom Carine

Mihaljem Bracikom Kertesom, načelnikom Javne bezbednosti Radovanom Stojičićem Badžom... U svakom slučaju, niko u Srbiji za vreme devedesetih nije mogao da se bavi privilegovanim poslovima sa deficitarnom robom poput cigareta i da na njima ostvaruje rekordne profite bez harača koji se plaćao tadašnjem režimu, pa ni Stanko Subotić. Taj harač svakako nije bio porez, već milionske svote u gotovini. Kako su se i za šta te pare trošile i kolike su se sume slivale u privatne džepove, raspravlja se i danas.

Kada je posle izbora 1996. Jugoslovenska levica Mirjane Marković počela da dominira u režimu njenog supruga Slobodana Miloševića, u Srbiji je došlo do ponovne raspodele privilegovanih poslova. Subotić tvrdi da se našao na udaru njihovog sina Marka Miloševića i nekih drugih ljudi iz JUL-a i u to ne treba mnogo sumnjati. Naprosto, ta ekipa je i te kako dobro znala koliko para leži u cigaretama. A da se kad su u pitanju astronomski profiti ne preza ni od čega svedoče sudbine Vanje Bokana, Badže, Vladimira Kovačevića Trefa i drugih. Svi oni su bili uključeni u duvanske poslove i svi su stradali u naručenim i nerasvetljenim likvidacijama.

Subotić je, kako kaže, svoju trgovinu cigaretama izmestio 1997. u Crnu Goru. U to vreme, do tada pritajeni sukob između crnogorskog premijera Mila Đukanovića i Slobodana Miloševića, postao je otvoren. Upravo u intervjuu "Vremenu" u proleće 1997.

Đukanović je Miloševića nazvao prevaziđenim političarem. Za razliku od Srbije, poslovi sa cigaretama u Crnoj Gori bili su znatno "uređeniji". Subotić i njegovi ortaci naručivali su cigarete od proizvođača, one su avionima i na druge načine dopremene u Podgoricu, tu su preprodavane, kupci bi ih uto-varene u kamione uz pratnju crnogorske policije vozili u Srbiju, Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju i Albaniju, odnosno gliserima u Italiju. Sve se plaćalo u gotovini i devizama, država Crna Gora je za svoje usluge uzimala proviziju po svakom boksu cigareta, a Subotić i ortaci su svoju zaradu polagali u of šor kompanije na Kipru. Ko je još osim njih – a ima ih dosta i iz Crne Gore i Srbije – zaradio na ovom "tranzitu", tema je brojnih spekulacija, optužbi i kontraoptužbi.

Izvesno je samo to da Subotića i Đukanovića nije zanimalo šta "druga ruka" koja je preuzimala cigarete u Crnoj Gori radi dalje s njima. I tada, kao i danas, mnogi smatraju da je to bio način da se na jedno veliko tržište ubaci ogromna količina švercovane robe; da je reč o najnormalnijem poslu, valjda bi i druge države na isti način tako poslovale? Buka koja se s vremena na vreme oko toga dizala, stišavala se iz dva razloga: em su velike duvanske kompanije postigle nagodbu sa Evropskom unijom čije je interese zastupala Italija, em je Milo Đukanović i sada, kao i tada, na vlasti u Crnoj Gori. Što se njega tiče sve što je rađeno tokom devedesetih savršeno je u skladu sa zakonom, a svi pokušaji da se rasvetli poreklo raznih poslovnih imperija (i mnogo toga pride) koje su nastale na "tranzitu" cigareta, predstavljaju napad na crnogorsku suverenost.

DVA PROZIVANJA U OSAM DANA: Miroslav Mišković

Slavu “šefa balkanske mafije” i “duvanskog bosa” Subotić je stekao zahvaljujući pisanju hrvatskog nedeljnika “Nacional”, koji je te tvrdnje pokušavao da dokaže u nizu tekstova. Navodi “Nacionala” bili su tema desetina sudskih procesa, pa Subotić danas tvrdi da je ovaj medij na sudu “dobio” 70 ili 80 puta (broj se menja u različitim intervjuima).

U intervjuu za crnogorsku televiziju “In” emitovanom u ponedjeljak 22. marta, demantovao je da je Ivi Pukaniću, vlasniku “Nacionala”, dva puta ponudio nekoliko miliona evra da odstane od tekstova o švercu duvana, kako je na sudu izjavio Ratko Knežević: “To je još jedna fabrikovana laž iz moje lažne biografije koju je 2001. napravila jedinica oko tadašnjeg predsjednika Vojislava Koštunice predvođena Aleksandrom Tijanićem, a tu je bio i Rade Bulatović, Aleksandar Nikitović, praktično kabinet Koštunice.”

Od ubistva Ive Pukanića u oktobru 2008. i više svedočenja u istrazi, Subotić se takođe pominjao i kao glavni organizator i naručilac tog ubistva – navodno, on je ubistvo naručio od Sretena Jocića (Joce Amsterdam). Te tvrdnje Subotić uporno demantuje, navodeći da je Pukanić bio “puki izvršitelj” u hajci koja je krenula iz političkog vrha Srbije: “Ona je samo nastavak jednog dugog procesa započetog pre više od deset godina tokom kojeg sam bio pre svega kolateralna žrtva nastojanja političkih protivnika Zorana Đinđića i Mila Đukanovića da ih diskredituju i optuže za kriminal, šverc, a evo sada i za ubistva.”

REUTERS

ODBIJA SVE OPTUŽBE: Milo Đukanović

VEZE, POLOŽAJ I NJHOVA ZLOUPOTREBA: Subotić je znao da uspostavi izvrsne odnose sa političarima od kojih mu zavise poslovi. Po obostranom priznanju, on i Đukanović su prijatelji. A da takvo prijateljstvo podrazumeva obostrane usluge i da nije besplatno, prema tvrdnjama Kestnera u pomenutom intervjuu “Nacionalu”, svedoči “beskamatni kredit” od trideset miliona dolara za kupovinu dva aviona za potrebe crnogorske vlade, te švajcarskih satova u vrednosti od nekoliko stotina hiljada franaka za Đukanovića.

Kako se represija Miloševićevog režima povećavala krajem devedesetih, a posebno za i nakon NATO intervencije, veliki broj lidera tadašnje srpske opozicije često je boravio u Crnoj Gori kao u nekoj vrsti azila pod Đukanovićevom zaštitom. Tu su kontaktirali

sa predstavnicima međunarodne zajednice i, uopšte, završavali razne političke i druge poslove. Subotić, kao i svi ostali ovdašnji poslovni ljudi, nije propustio priliku da produži i stekne nove veze sa srpskom opozicijom; oni su se svim silama trudili da obore Miloševićev režim s kojim je on ionako imao velikih problema.

Prema sopstvenim rečima, Subotić poznaje Đukanovića već dvadeset godina, dok veze s Demokratskom strankom opisuje i kao finansijske: u intervjuu za “Jutarnji list” 2008. rekao je da je stranku finansirao od 1995. “pa još koju godinu nakon njegovog ubistva”, odnosno da joj je dao ukupno deset miliona evra. Inače, Subotić tvrdi da je Zorana Đinđića upoznao 1990. godine, kada je ovaj “trgovao nekim mašinama iz Nemačke koje su se koristile za proizvodnju konfekcije”. Kako je rekao u intervjuu za “Insajder”, Subotić je te mašine na kraju i kupio od Đinđića, posle čega su “postali dobri prijatelji”. U već pomenutom intervjuu za “Jutarnji list”, Subotić kaže da je i posle ubistva Đinđića s liderima DS-a, zaključno s Borisom Tadićem, “imao jako srdačan odnos”. Subotić na istom mestu napominje da mu ta stranka nije pomogla, kao i da nije učinila ništa “barem da mi dopusti da se, uz kauciju, branim sa slobode”.

Da su veze sa Đinđićem i njegovim timom bile dobre, pokazala je i vest da je Đinđić na jednu od svojih prvih službenih poseta otišao upravo avionom koji mu je Subotić besplatno ustupio. Ipak, kako se navodi, on je od ministra unutrašnjih poslova Dušana Mihajlovića zatražio da ispita Subotićevo poslovanje. To je 2003. dovelo do policijske

akcije “Mreža”. Sredinom 2006. objavljene su policijski nalazi o umešanosti Subotića u šverc cigareta između 1995. i 1999. U intervjuu za “Insajder” u maju 2006, Subotić je rekao da je za te nalaze znao i ranije, i to od bivšeg šefa policije Dušana Mihajlovića lično; sve do danas, on ponavlja da ga je Mihajlović ucenjivao, tražeći novac kako bi mu ime bilo skinuto sa “liste”. Nakon tog intervjua, Mihajlović je demantovao sve Subotićeve navode, negirao je da je na bilo koji način opstruisao istragu i da u “beloj knjizi” o organizovanom kriminalu koju je sačinila Državna bezbednost na dvadeset i petoj stranici stoji i ime Stanka Subotića, sa sve nadimcima Cane Žabac i Cane Bubuljica.

U junu 2007. MUP Srbije je uhapsio osam osoba osumnjičenih da su bili deo organizovane Subotićeve grupe koja je brojala 15 članova, ali sam Subotić ostao je na slobodi. Samo nekoliko dana kasnije, međutim, Specijalni sud naložio je raspisivanje međunarodne poternice za Subotićem a koja je i danas na snazi. On i još četrnaest osoba terete se da su “švercom cigareta stekli imovinsku korist od 56 miliona maraka i osam miliona dolara”. Na osnovu ove poternice, Subotić je 28. aprila 2008. uhapšen na moskovskom aerodromu, ali je, uprkos zahtevu Srbije za izručenje, pušten iz pritvora dva meseca kasnije. Rusija kao i Švajcarska u kojoj Subotić živi – rečeno krajnje pojednostavljeno – ne poznaje krivično delo zloupotrebe službenog položaja. Ostaje i činjenica da je Subotić preko medija nudio da plati kauciju kako bi se branio sa slobode, ali da to nije prihvaćeno.

SLUČAJ ŠARIĆ: Čini se da su pravi problemi za Subotića nastali kada je započela >>

FONET

i Milan Beko

Udar na narko-šmrkaonice

Sukob između “Večernjih novosti” i VAC-a sve više liči na medijski konflikt onih koji se medijima bave i od njih žive – konflikt čije su poruke namenjene jedino i isključivo samim učesnicima

OGLAŠAVANJE STANKA SUBOTIĆA u emisiji “Intervju s Jugoslavom Čosićem” 15. marta 2010. izazvalo je, između ostalog, otvoreni rat “Večernjih novosti” sa svima i svakim – s TV B92 i kolegom Čosićem, sa Stankom Subotićem, Milom Đukanovićem i, najvažnije od svega, s medijskom korporacijom VAC. U trenutku pisanja ovog teksta (utorak, 23. mart), poslednja vest jeste da je VAC obznanio ugovor koji je 2002. potpisao sa Manojlom Vukotićem, direktorom i glavnim i odgovornim urednikom “Večernjih novosti” i da je Vukotić to demantovao. Navodno, Vukotić se kao stručnjak obavezao da će posredovati u prodaji “Novosti” VAC-u za pola miliona evra. Od toga je, kako se navodi, već primio 75.000. Demantujući tvrdnje, Manojlo Vukotić je saopštio da je potpisao ugovor o “konsultantskim uslugama”, ali da ugovor nije ispunjen “jer su njihovi zahtevi prešli njegove okvire”. Pare nije pominjao.

MISTERIOZNI ADVOKAT I DRUGE PRIČE: Već i sam početak ovog “rata saopštenjima” bio je prilično žestok. Pored demantija da je ova kuća kupljena novcem koji je Subotić posudio Milanu Beku i Miroslavu Miškoviću, “Novosti” su 16. marta objavile niz pitanja upućenih na razne adrese, a među njima i sledeće: “Da li je u inicijativama oko ‘Novosti’ Subotiću bio partner VAC ili Mišković i Beko?” Sasvim očekivano, to je izazvalo prepucavanja koja traju već sedam dana. Na to pitanje, kao i mnoga koja nisu izgovorena, VAC se oglašio saopštenjem u kojem navodi da sa Subotićem, Bekom i Miškovićem nema ništa i da je ova kompanija iskoristila mogućnost kupovine više od 60 odsto “Novosti”: “Novac je podignut isključivo sa nemačkih računa kompanije VAC”, kaže se u saopštenju, uz konstataciju da o Subotićevoj izjavi ne mogu ništa da kažu jer im je “situacija potpuno nepoznata”.

Istovremeno sa svojim demantijem i saopštenjem VAC-a, “Novosti” su, međutim, objavile i tekst “Misteriozni advokat” u kojem, pozivajući se na neimenovane izvore, tvrde da VAC ima advokata koji posreduje između te kompanije i Vlade Srbije – navodno, on bi “za višemilionsku naknadu u evrima” trebalo da obezbedi dobijanje saglasnosti Antimonopolske komisije kojom bi VAC-u bilo omogućeno da kupi većinski paket “Novosti”.

Već 17. marta, “Novosti”, pod firmom branilaca slobode štampe u regionu, detaljno analiziraju VAC-ove poduhvate u Crnoj Gori – uz priču o VAC-ovoj kupovini “Vijesti” 2002. i prekidu ugovora 2005, navode da je “ključni trenutak” bio “ulazak Stanka Subotića u partnerski odnos sa VAC-om”, kao i “dojava čelnicima ‘Vijesti’ da je Subotić ‘povezao’ crnogorskog premijera Mila Đukanovića s rukovodstvom nemačkog koncerna”. Prema “Novostima”, to je zapravo značilo da će Đukanović imati direktan uticaj na uređivačku politiku “Vijesti”. Istog dana, nastavlja se i priča o “misterioznom advokatu” koji posreduje za VAC. “Novosti” tvrde da je kupovina ove medijske kuće za VAC bitna kako bi se “zaokružila zona regionalnog uticaja”, ali i zbog “spasavanja najviših funkcionera firme zbog izvanredno velikih vaninstitucionalnih troškova koji su napravljeni tokom više godina VAC-ovog angažovanja na kupovini Novosti”. Pozivajući se opet na neimenovane izvore, navodi se da su “razni lobisti i posrednici” već dobili između 10 i 20 miliona evra. Post festum, vrlo je zanimljiva činjenica da u ovom tekstu nema ni reči o tome da je i direktor “Novosti” Manojlo Vukotić bio (makar potencijalno) jedan od takvih – čak ni njegov gorepomenuti demanti ne spori da je on bio “medijski konsultant”.

SRPSKI I NARODNI: Istog dana, nastaviće se i storija o monopolu VAC-a. Detaljna analiza komplikovanog sistema kupoprodaje distributivnog sistema u Srbiji, međutim, jasno pokazuje jednu stvar: “Novosti” ili Manojlo Vukotić bili su dobro upoznati sa svim što se na tom planu događa, ali su procenili da je upravo sada dobar čas da to i obznane. U analizi se, naime, pominju precizni brojevi, profiti, promene vlasnika i sl. – podaci koje je, čak i uz novinarski tim onako velik kao što je tim “Novosti”, nemoguće saznati odjednom, za dan i po. Sve ostalo – komplikovano za čitanje, kao i za shvatanje, pokazuje ono što svi znamo: da pravi novac u domenu štampanih medija, zapravo leži u distribuciji i da je svakom pametnom pre svega stalo da se dočepa tog segmenta. No, pravi motiv “Novosti” za objavljivanje ovog teksta jasan je već iz naslova: “Kako su Stanko Subotić, Bodo Hombach i Darko Šarić osnivali i trampili prodajne mreže: Štampu prodaju tri bosa”.

Kampanja protiv VAC-a nastavila se i sledećeg dana – 18. marta glavni tekst u tom smislu bavio se detaljnom analizom navodno lošeg poslovanja nemačke medijske korporacije u Srbiji. Pod naslovom “Štampaju samo gubitke”, navedeno je da je VAC u Srbiji “kratak” za milione i da je do ruba propasti doveo i “Politiku” i novosadski “Dnevnik”. Istovremeno, međutim, objavljen je i kratak tekst o velikoj zastupljenosti “stranaca” u domaćim medijima, pa se u tom kontekstu navode “Ringier”, Foks i, sasvim očekivano, B92. Sasvim očekivano, zato što je, paralelno s VAC-om, glavna meta “Novosti” od početka bila i ta kuća. Već prvog dana, 16. marta, kolegijum “Novosti” istakao je da je Subotićevo uključivanje bilo “tobože slučajni, ali providno profesionalni režirani napad” na njihove novine, a posle niza sličnih ocena sledećih dana, zaključeno je čak da

>> istraga o načinima kako je Darko Šarić prao novac stečen od šverca kokaina kroz privatizaciju preduzeća u Srbiji. Najpre je medijska korporacija VAC potvrdila da je Subotić bio njihov partner u “Futuri”. Zatim je “Blic” objavio da se kao vlasnici “Future” u Agenciji za privredne registre navode “EMI grup”

iz Danske i “D-Trade” iz Beograda, čiji ne-novčani kapital predstavljaju akcije “Duvan AD” u vlasništvu Stanka Subotića. S druge strane, stoprocentni vlasnik “D-Trade” jeste upravo EMI iz Danske. Izvori “Blica” su potvrdili da je vlasnik te kompanije opet Subotić – inače, navedeno je da je “reč

o advokatskoj firmi koja se nalazi na adresi koja je u Agenciji navedena kao sedište firme EMI”. U emisiji “Reakcija” TV B92 ovih dana objavljeno je da je Subotić posle podizanja optužnice protiv njega izbegavao da podiže novac sa svojih *of-šor* računa, kako bi sprečio državne institucije da uđu u trag

je B92 “saveznik VAC-a”. Suprotno dobroj novinarskoj praksi (pa i etičkim kodeksima profesije), “Novosti” nisu kontaktirale Jugoslava Čosića i nisu objavile nijednu reč koja bi eventualno mogla da objasni ponašanje B92. Nasuprot tome, veliki prostor posvećen je anketi s viđenijim srpskim ljudima koji odgovaraju na školski primer tendencioznog pitanja: “Da li ste za to da ‘Novosti’ ostanu srpske i narodne, kao do sada, ili da pređu u ruke stranaca i potpadnu pod uticaj stranog kapitala?” Paralelno s tim, “Novosti” se nisu libile da malo “zakače” i sve ostale, valjda “nesrpske” i “nenarodne” novine u Srbiji: u saopštenju kolegijuma navodi se da “zvanični podaci” pokazuju da su “Novosti” u 2009. od svih dnevnih novina imale najmanji pad tiraža “čemu je, nema sumnje, doprinela nezavisna uređivačka politika”. Bes kolega iz “Novosti” zbog onoga što se dešava sasvim je razumljiv – bio bi besan svako oko čije bi se redakcije lomila koplja kontroverznih biznismena, medijskih korporacija i političara – ali, reakcija koja implicitno diskvalifikuje sve ostale dnevnike kao novine bez “nezavisne uređivačke politike” u najmanju je ruku neukusna.

Najbolja ilustracija da je bes doveo do tačke ključanja možda je ipak činjenica da se autorskim tekstom javnosti obratio i Manojlo Vukotić lično – u tekstu “Novosti su čiste i svoje”, on opet objašnjava svetlu prošlost, sadašnjost i budućnost svojih novina, značaj “Novosti”, nečistoću raznih interesnih grupa koje se otimaju oko tih novina. Prilično emotivno, on poručuje: “Nećemo da nas potapa bilo ko, u svojim kičerajskim političko-ekonomskim đakuzi kadama! Ili u svojim narko-šmrkaonicama.”

NEMAČKI SAN: VAC se, prvi put posle 16. marta, oglosio u petak 19. marta, i to s tekstom u “Politici” u kojem odgovara na navode iz “Novosti”. Pod naslovom “Novosti još nemački san”, ovaj list odgovoriće VAC-u tezama koje su se pojavljivale i prethodnih dana: o dugovima, o političkim vezama, o Canetu, Šariću, uređivačkoj politici, distributivnom sistemu, itd. Rat je u tom trenutku već podrazumevao pucanje iz svih oružja, ali je vrlo težak za praćenje neupućenom

RAT SAOPŠTENJIMA: VAC i Manojlo Vukotić

ili poluupućenom čitaocu. I inače čitava priča, ne samo u “Novostima” već i u drugim medijima koji se time bave, sve više liči na medijski konflikt onih koji se medijima bave i od njih žive – konflikt čije su poruke namenjene jedino i isključivo samim učesnicima. Teško je, naime, zamisliti da “običan” čovek, koji je možda tek sada čuo za VAC (a ima valjda i takvih), uspeva da se probije kroz stranice i stranice teško razumljivih podataka, veza i imena. Gorepomenuta situacija s navodnim ugovorom Manojla Vukotića tu situaciju dodatno komplikuje: čak i onaj ko je glatko “progutao” sve ono o čemu su “Novosti” danima pisale, morao je posle te vesti da se zapita o čemu se tu zapravo radi i kome zapravo može da veruje.

Istog tog 19. marta, “Novosti” su nastavile da objavljuju poslovnu sliku VAC-a. Tog dana naslovi su bili: “Katastrofalni rezultati poslovanja nemačkog medijskog giganta VAC u Srbiji i gotovo na celom Balkanu”, “Znaju formulu za propast”, “Krah u Makedoniji”, “U Srbiji se baš nisu pokazali”. Istovremeno, konačno je otkriven identitet “misterioznog advokata, nastavljen je i anketa o “srpskim i narodnim” novinama, a veliki prostor posvećen je teškoj situaciji u kojoj se nalazi novosadski “Dnevnik” (u vlasništvu VAC-a).

Niz sličnih tekstova prekinut je, za sada, kontraudarom VAC-a i demantijem Manojla Vukotića. Velika je šteta što se time ova priča neće završiti. Ne zbog toga što je VAC jako pošten (jer nije, kao uostalom nijedna moćna korporacija), ne zato što su “Novosti” sklone ili nesklone ovoj ili onoj interesnoj grupi (a jesu, kao što su svi mediji na planeti), ne ni zato što su građani i

građanke Srbije umorni od “borbe s mafijom” (a jesu). Šteta je pre svega u tome što će, ako se sve ovo nastavi, oni zbog kojih novine postoje – čitaoci, javnost – vrlo verovatno izgubiti i ono malo vere u medije koji su donedavno možda i imali. Njima, baš kao i svakom ko ima ikakve veze s medijima, sada je potpuno jasno da je ovo jako prljav posao.

S druge strane, možda je i dobro da to konačno shvate.

×

TAMARA SKROZZA

njegovim finansijskim tokovima. Zbog toga, kako je navedeno, on je od Darka Šarića uzeo keš, a zauzvrat mu ustupio “Futuru”: u prilog tome ide činjenica da je istovremeno za generalnog direktora “Future” postavljen Šarićev školski drug Nebojša Jestrović, koji je i suvlasnik “Municipiuma S”, beogradskog

ogranka of-šor kompanije iz Dečavera u Sjedinenim Američkim Državama, preko kojeg je, kako se sumnja, Šarić kupovao preduzeća u Srbiji i Crnoj Gori.

Subotić je u intervjuu za crnogorski TV IN rekao da je upoznao Darka Šarića pre oko dve godine, te da ga je s njim upoznao Marko

Mišković, sin Miroslava Miškovića, predsednika Delta holdinga. Subotić je naveo i da je Šarića sretao “sa mnogim političarima, sa mnogim poznatim ljudima iz Srbije” i da je “on u Srbiji bio čovek koji je prihvaćen kao ozbiljan biznismen, ozbiljan poslovan čovek zadnjih deset godina”. Inače, kako je rekao, >>

I drugi kradu, ali ne dadu

Čovek je odavde, i nema šta da se kaže, veli jedan koji gledajući u crkvu ponavlja, Ovo se ne viđa za života. Vaistinu, pred ikonama koje je oslikao Rus Muhin može samo da se čuti

UB JE PRISTOJNA, što će reći sasvim na mestu, varošica u Tamnavi, oko 5000 stanovnika, šezdesetak km od Beograda, ali preko Obrenovca. Šta reći, živi se, radi se, žitelji su poznati kao snabdevači beogradskih pijaca ranim povrćem. Ima Ub i Imena kojima se pred svakim može podičiti, filozof Brana Petronijević, dramaturg Aca Popović, za one kojima je to pri srcu, odavde su i Džaja, Dule Savić... I odavde je, vele nisu birali, Cane Subotić, na Ubu poznatiji kao Žabac, što je porodični nadimak.

KAO DETE PEVO: O Canu se, takoreći, bar medijski, sve zna, još samo da se to ekranizuje, rođen u siromašnoj i mnogočlanoj porodici, rano odlazi sa Uba, dolazi do Pariza gde su mu roditelji druga iz rodnog mesta imali konfekcijsku firmu. Rekla-kazala biografi, jašta nego pouzdani, vele da je Cane u toj firmi samo jedan dan menjao odsutnu radnicu na peglanju, i da je sve shvatio. Osniva sopstvenu firmu, vraća se u Srbiju... Dalje poznato, pa i to da je sredinom devedesetih Ub, tačnije Murgas nadomak varošice gde su bili magacini, bio distributivni centar za naftu i benzin, cigarete, novopazarsku konfekciju na koju su prišivane etikete prestižnih firmi. U to vreme je u te magacine, ima i slika koja objavljena u lokalnim novinama, slet'o Milo Đukanović, iz ti' magacina džipove, kao direktor televizije, opet vele, odvezio lično Vučela...

Na Ubu se Cane, što se kaže, nije istic'o, vid'o ga samo ko treba, porodična kuća na Vučjaku, brdu ponad Uba, renovirana, skromno, za sebe izgradio kuću na kraju glavne ulice, Braće Nenadović, vele kupio ceo kraj te ulice, tu bazen, senzori, kerovi i drugo

obebeđenje. Jedino što pazario u rodnom mestu je ugostiteljsko preduzeće "Šumadija", hotel i nekoliko kafana, i to ga, sam rek'o, samo košta. Ono po čemu je Cane poznat na Ubu, a i šire, što se vidi iz aviona, jeste crkva u centru mesta, koja samo što nije završena i koju je Cane finansir'o, vele da to košta i preko nekih nekoliko miliona evra. Crkva je urađena od sige, projektov'o Peđa Ristić, oslik'o, ost'o samo ikonostas, za puno ti' evra, ruski akademik, savetnik Putina za kulturu Nikolaj Aleksandrovič Muhin. Sam Cane već, kome treba, oprič'o otkud da on bude zadužbinar, kuća mu bila blizu crkve, kao dete pev'o u crkvenom horu, crkva bila stara i trošna, sveštenik ga mnogo zavoleo, i on mnogo zavoleo sveštenika, sveštenik ostari i razboli se, poseti ga, stari sveštenik mu ostavi u amanet da izgradi crkvu... I starešina crkve Mitar Milovanović, na temu, se već izjavljiv'o, lično ovom reporteru, o gospodinu Canu nijednu ružnu reč nema, sam bog ga posl'o, kad su počeli da obnavljaju crkvu samo rek'o da će platiti sve što je najteže i najskuplje... i dod'o pop Mitar da ubska crkva nije među najlepšim, nego najlepša u srpskom rodu... I vladika Lavrentije, koji Cane vodio kod patrijarha Pavla, znao kaže da crkva najlepša, i da je Cane na njega ostavio utisak dobrog čoveka.

KAO DA JE STEFAN DEČANSKI PRAVILO: Crkva Vaznesenja Gospodnjeg u Ubu

DRAGAN TODOROVIC

>> nije imao nikakva saznanja o tome čime se bavi. "Futuru" nije spominjao.

Bilo kako bilo, Šarić je ogromnom delu javnosti bio potpuno nepoznat. U "crnoj hronici" dnevnih listova nije bilo ni slova o tome da se vezuje za bilo kakav kriminal, da je upleten u neku pucnjavu, da mu je neko podmetnuo bombu pod džip i sve ostalo što spada u karakterističan opis ovdašnjih "kontroverznih biznismena". Ipak, kako se ponašao kao krajnje agresivan i beskrupulozan poslovni čovek s neograničenim fondovima za privatizacije, ostaće vrlo čudno što nadležnim državnim organima ništa nije bilo čudno.

KONTRAOFANZIVA: Optužbe, neretko lične i ostrašćene, Kneževića, Medojevića i drugih, ali i napisi u novinama i prilozi na

elektronskim medijima koji se pozivaju na izvore iz istrage protiv Šarića, dovele su do dva – već pomenuta – Subotićeva gromopucateljna iskaza. U njima je direktno optužio Miškovića i Beka da su "naručiocima kampanje protiv njega". Kao razlog je naveo da su ga ova dvojica prevarila za pedeset miliona evra. U prvom slučaju, naveo je da je Miškoviću i Beku posudio 2004. dvadeset šest miliona evra da za račun VAC-a kupe šezdeset odsto deonice "Večernjih novosti": "Napra-vio sam ugovor, dobio sam mandat od strane VAC-a koji je precizno određivao sve tačke tog ugovora i ja sam isti takav ugovor napravio i sa Mišom Bekom i sa Miškovićem kroz njihovih nekoliko kompanija koje ću Vam ja kasnije dati, da možete da uzmete dokumenta od njih. Znači, ja sam njima uplatio 26

miliona evra, oni su kupili akcije ali su oni za otkup tih akcija utrošili između 8 i 9 miliona evra, što znači da je razlika između 8 i 9 miliona evra do 26 miliona evra bio njihov profit i profit ljudi koji su organizovali da se mimo berze, da oni budu posrednici praktično i prodavci državnog dobra."

Drugi slučaj za koji Subotić govori da ga je Milan Beko prevario jeste privatizacija Luke Beograd: "Miša Beko i ja smo imali zajednički posao sa jednom ruskom kompanijom. U tom poslu sam ja imao 24 miliona evra profita, koje me je Miša Beko zamolio da koristi jedan period, ali ne dugo – 60 dana maksimalno, da bi mogao da sa bankama napravi aranžmane za kupovinu Luke Beograd. Ja sam mu rekao da je OK, za tih 60 dana, da može da koristi taj novac. Međutim, to se

NIŠTA NISAM REK'O: Ode reporter još jedared na Ub, crkva ne može da se omaši, zidana ograda, dve velike metalne kapije, na jednoj tabla na kojoj piše, crkva Vaznesenja Gospodnjeg na Ubu. Zidana ograda, crkva ko na slici, velika porta, krstionica, parohijski dom, još zgrada u najbolji materijal i arhitekturu. Vrata crkve otvorena, pod od najboljeg italijanskog mermera, odmah na ulazu zapažamo oslikanog sveca koji drži svitak Pokajte se jer se približi carstvo nebesko, cela crkva, i svodovi, oslikana, tako da o tome može samo da se čuti. Sve završeno, ostalo samo da se uradi ikonostas.

Izađemo napolje, čovek, o svom trošku, sedi na klupi u porti. Nazovemo boga, sednemo, ovaj ponavlja, lepota, takvu nije video za života. Iz obližnjeg sela Sovljaka dođe svakog praznika, sedi, samo sedi i gleda, izuzetna lepota. Slažemo se, pitamo o Canu, po njemu sve su to političke igre, ko da su drugi bolji, čovek je odavde i nema šta da se kaže, danas si najbolji, sutra najgori, takav je ovaj svet, ne treba mu fakultet da kaže da je pravda relativna, ali ovo je takva lepota, da ga neko spusti, i da ne zna gde je, rek'o bi da je ovo Stefan Dečanski pravio...

Odmaknemo, krenemo dalje po porti, do crkve brvnare, tu se upitamo sa Jednim čovekom, koji sve prati, koji tu svaki dan, i koji mnogo i sve zna. Veli, dolazi narod, kako ne dolazi, naročito praznikom, i priča se svašta, jedni 'vako, drugo 'nako, može da priča ko šta hoće, da Cane nije dao pare ovoga ne bi bilo. Nešto se, veli, stalo, i taj italijanski mermer staj'o preko godinu dana dok nije ugrađen, nešto Cane nije zadovoljan sa popovi. Pokazuje na ugao porte,

DRAGAN TODOROVIĆ

oveću građevinu, tu popovi umesto predašnje šupe uradili zgradu za tri garaže, od taj najbolji materijal, mogli su od toga parohijski dom napraviti. Napravljena i zgrada do ulice, rekli tu će bude besplatna ambulanta, narodna kuhinja, ništa od toga, eno, pokazuje, na spratu, uselio se neki pop. A to, odakle Canu pare, pa i drugi krađu, a ništa ne dadu, Cane je bar napravio crkvu. Upitamo za protojereja stavrofora Mitra, otiš'o Mitar da sveti vodicu, odgovara, hvata reportera za ruku, dovodi do ograde, pokazuje na kuću oca Mitra u neposrednoj blizini crkve. To, kaže, kuća oca Mitra, tu bila mala kuća sa drvenom garažom, sad na celom placu velika i nova kuća. A kuća oca Mitra baš velika i nova, ko i crkva, od sav taj najbolji materijal, kupole, sečeni krovovi, velika drvena vrata, dvojica. Na rastanku Onaj čovek ima kaže, Sve što sam rek'o, ništa nisam rek'o, znaš.

Primamo k znanju, odlazimo dalje, gde nego u obližnju kafanu. U kafani konobarica, jedan gost na rakiji, novinar, po potrebi posla, uzme kafu, bez šećera, sam sladi. Odma' pređe na temu, šta ima, šta veli i kaže narod o Cane, crkvu, ostali bakrač, jedini gost spreman za tu diskusiju, Šta ima narod da veli, kako zaradi 'nolike milijarde, ne viđa on Cana, ne može njega svako da vidi, zna da je kupio ugoštiteljstvo na Ubu, i da se to sad prodaje, zna i da je, tamo 90-ih, video svojim očima, im'o te magacine u Murgašu, bili knap puni cigareta, i da je tamo, u taj Murgaš, pa svojim očima, video bar 200 milicubišija... a video, pa kako nego svojim očima, i tone pazarske robe, i kako se na to prišivaju oni krokodilčići i druge male životinje... ×

DRAGAN TODOROVIĆ

pretvorilo u dve i po godine, tako da on meni još nije vratio sav novac. Kroz nekoliko fingiranih ugovora, za koje sam ja naknadno saznao, gde je želeo da izbegne plaćanje poreza u Srbiji, on je napravio tri različita ugovora koja su iznosila u ukupnom iznosu 16 miliona evra. Tih 16 miliona evra mi je naknadno vratilo."

I ove kao i ostale Subotičeve navode prozvani su demantovali. VAC je saopštio da "da svi fondovi za kupovinu 'Večernjih novosti' potiču iz VAC-a i da je svaka suprotna tvrdnja netačna; kompanija "Novosti" u svom saopštenju kaže da Subotić nije njihov finansijer i da mu "ne duguju ni cent"; Luka Beograd takođe navodi da nema nikakvu vezu sa Subotićem.

Na jednoj strani stoje ocene da je Subotić

optuživši Miškovića i Beka prilično zatalasao Srbiju. Naglašava se da su se oni kao i on obogatili tokom devedesetih zahvaljujući pristupu povlašćenim poslovima, da je javnost prilično neraspoložena prema privatizaciji i svim njenim efektima, te da Mišković i Beko upravo zbog svojih poslovnih imperija i poduhvata ne spadaju u opšteomiljene likove. Drugi pak ukazuju da je čudno što je Subotić tek sada najavio tužbe protiv ove dvojice; sam se hvalio da je "Nacional" u Zagrebu tužio bar sedamdeset puta za stvari koje su neuporedivo manje od pedeset miliona evra. Konačno ima i onih koji u ovim optužbama vide promene teza ("Što me pitate za cigarete i Šarića, dok Mišković i Beko žare i pale Srbijom"), ali i dobro spionovane kampanje koja rečnikom, nastupom

i povišenom temperaturom podsećaju na doba od pre sedam – osam godina: sve može i ništa ne mora da znači, a stavovi se zauzimaju zavisno od sopstvenog interesa i političkog opredeljenja.

Izvesno je samo da se u ovakvim aferama nikome ne može verovati na reč. Šta god da je na stvari, materijalnu istinu morali bi da utvrde nadležni pravosudni organi. Za početak, ne bi bilo loše da se konačno utvrdi uloga Stanka Subotića Caneta u švercu cigareta i da li imaju osnova optužbe da je prao Šariću pare od kokaina. A onda sve po redu. U međuvremenu pojačane su mere obezbeđenja svih viđenijih političara u Srbiji. ×

TAMARA SKROZZA
DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ
FILIP ŠVARM

i Dokumentacioni centar "Vreme"

O TRAGEDIJI, MEDIJIM

GROBLJE 1: Sahrana Ksenije Pajčin

A I ČITAOCIMA

Kako je moguće da se
očigledan slučaj partnerskog
zlostavljanja zamagli
i izvitoperi u svirepo
lešinarenje i čerečenje žrtve

Za nedelju dana koliko je prošlo otkako je maneken Filip Kapisoda ubio svoju devojku, pevačicu Kseniju Pajčin, a zatim se i sam ubio, načitali smo se svačega: kako su se voleli, svađali, koliko su se puta potukli, pa i gore bizarnosti – u kakvoj su odeći sahranjeni, koliko su koštala grobna mesta i koje su boje sanduci. Ali, dobro, zapadna kultura odavno pokazuje sklonost da se zamajava svakakvim fetišima, pa nije neobično da postoji kritična masa onih koje zanima da li je Ksenija Pajčin sahranjena u suknji ili u farmerkama. Međutim, u reakcijama javnosti i načinu na koji je ovaj slučaj tretiran u medijima, upada u oči nekoliko detalja koji su zabrinjavajući, a pojedini i potencijalno opasni.

Dovoljno je pogledati novinske naslove: “Kao nekad u Veroni”, “Smrt savršenog para”, “Tragični kraj velike ljubavi”. A vest glasi da je Filip Kapisoda ubio Kseniju Pajčin, pa potom pucao sebi u glavu. Jasno je, dakle, ko je žrtva, a ko ubica. Pojedini mediji ovih dana šalju drugačiju poruku: kao da je reč o dvoje mladih, lepih i zaljubljenih, čija je sreća uništena rukom nekakve više mračne sile. A zapravo, jedina sličnost između Ksenije Pajčin i Filipa Kapisode jeste ta da su oboje – mrtvi. Filip Kapisoda je presudio sam sebi, a Ksenija Pajčin je ubijena. Nekako se, u medijskom tretmanu ove priče, stavlja znak jednakosti. Koriste se formulacije poput “stradali” ili “žrtve tragedije”, koje ukazuju na to da su oboje žrtve. A nisu. On je imao mogućnost da izabere da li će sebe i nju da ubije ili da ostavi u životu. Ona nije imala taj izbor.

Zbog ovakvog pisanja reagovalo je Savetovalište za brak i porodicu Centra za socijalni >>

GROBLJE 1: Sahrana Filipa Kapisode

rad Beograda, izdajući saopštenje u kome se kaže da se ovakvim medijskim izveštavanjem stvar u velikoj meri i zamagljuje, izbegava se pokretanje priče o odgovornosti i da li je nešto moglo drugačije da se uradi. Savetovalište za brak skreće u saopštenju pažnju pre svega na to da je Ksenija Pajčin žrtva nasilja u vezi i da je u nekoliko navrata i signalizirala da trpi, da bi htela da prekine vezu u kojoj je bilo trpljenja, pozivala je i policiju, ali su je okolina i prijatelji vraćali u vezu u kojoj je trpela: "Kako to da policija, koja je imala prijavu i koja po svojim ingerencijama ima pravila za postupanje u slučajevima porodičnog nasilja, nije iskoristila nekoliko mogućnosti da spreči ovaj tragični događaj? Izlazeći na mesto događaja (nakon provaljivanja vrata), bili su u obavezi da Filipu Kapisodi odrede pritvor od 48 sati, da pokrenu krivičnu prijavu protiv nasilja u porodici, da izreknu mere zaštite od nasilja u porodici." Na kraju saopštenja, stručnjaci Centra za socijalni rad postavljaju suštinsko pitanje: kako to da se nakon ovog događaja, a znajući njegovu hronologiju, o tome ne razgovara, već se iznose bizarni detalji?

Odgovor na ovo pitanje nije teško pronaći. Dovoljno je pažljivo iščitati komentare na sajtovima medija u Srbiji. Jedan deo publike mnogo više zanimaju bizarnosti nego suština. A drugi deo, i to onaj koji sebe voli da smatra boljim, pametnijim i naprednijim delom Srbije – ne zanima tema. Zašto? Sudeći prema komentarima koje deo čitalaca ostavlja na sajtovima netabloidnih medija, zato što je reč o Kseniji Pajčin. Ti komentari mogu se podeliti u dve grupe.

Prvi negoduju zato što se o problemu nasilja u vezi govori sada, uz obrazloženje da je razlog to što su u pitanju javne ličnosti, a ne zato što je ta tema važna.

Da bude jasno: tema je izuzetno važna. Tema je od životne važnosti za svaku devojčicu koja iz ovog slučaja nauči da to što joj dečko kog želi da ostavi govori da će se bez nje ubiti nije nikakav dokaz ljubavi. Stoga, ako išta dobro može da proistekne iz konstantne gladi publike za informacijama o životu poznatih, onda je to mogućnost da se na ovakve pojave skrene pažnja onda kada se njima dogode. I tu Srbija nije nikakav izuzetak. Prošle godine, kada je planetarno popularnu r'n'b pevačicu Rijanu njen momak, takođe poznati muzičar Kris Braun, pretukao tako da je bila neprepoznatljiva od podliva i modrica, ceo svet se bavio pitanjem zlostavljanja i nasilja. Pre dve godine, kada

je hrvatski biznismen Dikan Radelj (bivši muž Bebe Lončar i Ene Begović) izbacio iz stana svoju tadašnju ženu, pop zvezdu Vlatku Pokos, Hrvatska radio-televizija odigrala je pametno. Emisije koje idu u udarnim terminima, poput "Latinice" Denisa Latina, batile su se problemom nasilja u braku.

Dakle, ako je tema važna, a jeste, da li je zaista bitno na koji način će doći u centar pažnje? Važnije je, valjda, da se o njoj smisleno govori. Međutim, smisleno obrađivanje teme partnerskog nasilja jeste test na kom su mnogi srpski mediji pali, a to im nije prvi put. Žuta štampa, po prirodi stvari, izaziva gađenje i bojkot kod sveta koji sebe smatra ozbiljnim, ali, i dalje je najčitanija u Srbiji, a način na koji obrađuje teme dobar je pokazatelj kako naše društvo gleda na određene pojave. Pre izvesnog vremena, glavno estradno dešavanje i tema za žute strane bio je razvod čuvenog muzičkog dvojica iz devedesetih – Anabele i Gagi Đoganija iz grupe Funky G. Anabela Đogani javno je progovorila o tome kako ju je muž dok su bili u braku tukao. Mesec dana kasnije njih dvoje su se pomirili (kasnije su se, ipak, konačno rastali). U vreme njihovog pomirenja, lajfstajl magazini objavljivali su priču sa naslovima poput "Ljubav je ipak pobedila". Nikome nije

palo na pamet da se u ovom slučaju radi o dobro poznatom obrascu žrtve koja se vraća nasilniku. I, naravno, niko se nije setio da će ovakvim pisanjem nekome stvoriti potpuno pogrešnu sliku o tome kako treba da izgledaju ljubav i brak. A upravo se to desilo, što opet potvrđuju komentari čitalaca. Ispod svake vesti na internetu koja se bavi ovim parom, čitaoci podeljeni na dva tabora vode žučne rasprave. Najviše zabrinjavaju oni koji ne dovode u pitanje podatak da je Anabela Đogani trpela nasilje, ali pokušavaju da dokažu da je sama za to kriva. Za to vreme, na Fejsbuku niču grupe onih koji navijaju za to da se Anabela i Gagi pomire. Inače, upravo u trenutku pisanja ovog teksta, na TV Pinku je u toku rijaliti šou "Farma" u kom Gagi Đogani izgovara rečenicu: "Ko nije udario ženu? Tukao sam ja nju, tukla je ona mene, tukli smo se. Onda prevlada taj balkanski mentalitet kod ostalih i ispadne da smo samo mi muškarci krivi."

Drugu grupu komentatora čine oni koji se tradicionalno gade pisanja tabloida i poznatih ličnosti koje gostuju na stranicama žute štampe, pa njihov argument kaže da netabloidni mediji o ovom slučaju ne bi ni trebalo da pišu. Hajde da zamislimo da se ovo nije dogodilo Kseniji Pajčin, nego nekoj drugoj igračici

i pevačici koja nije vrhunac slave doživela u neslavnim devedesetim godinama u Miloševićovoj Srbiji, kada su vladali turbo-folk i onaj nesrećni pop-dens-folk bučkuriš, koja se nije zabavljala sa momcima sa podebelim kriminalnim dosijeima i koja se pred kamera uvek ponašala čedno i smerno. Da li bi i tada netabloidni mediji imali dozvolu jednog dela svojih čitalaca da se bave njenom smrću? Pa, nekako sve upućuje na to da bi.

Takvim preispitivanjima opet ide naku pisanje pojedinih medija, koje se polako pretvara u medijski linč mrtve žene. Glavno sredstvo je prenošenje izjava Kapisodinih prijatelja i porodice, koji iznošenjem prljavog veša i negativnim komentarima na račun ponašanja Ksenije Pajčin pokušavaju da opravdaju ono što je on uradio. Samo tokom proteklog vikenda objavljena su četiri velika intervjua sa Mirkom Kapisodom, Filipovim ocem. Njegova potreba da drugima (a i sebi) opravda postupak sina sasvim je jasna i razumljiva, ali nejasna je potreba pojedinih medija da od njega izvuku što više negativnih komentara na račun Pajčinove. Čovek koji se nesumnjivo nalazi u stanju šoka, traume i bola baš i nije dužan da vodi računa šta priča, ali mediji bi trebalo da o tome misle, a ne da alavo prenose sve što >>

Vox populi

Tekst „O tragediji, medijima, ali i čitaocima“, koji je prvobitno objavljen na sajtu „Vremena“ (www.vreme.com) 20. marta, izazvao je brojne komentare čitalaca. Objavljujemo neke od njih.

LICEMERI

Da je kojim slučajem ubijena neka obična domaćica, u novinama bi izašao članak samo kao deo crne hronike. Koliko ima mladih žena koje su zlostavljane? Mislim da se u ovakvim slučajevima pojave mnogi licemeri koji komentarišu kao da je reč o novim cipelama. Javlja se mnogo dušebrižnika, a da pri tom niko ništa nije preduzeo da do ovakvog događaja ne dođe. Kada se neki vid zlostavljanja procesuiru, kazne su smešne, a kada bi kazne bile drakonske, mislim da bi svaki zlostavljač dobro razmislio da li mu se isplati da diže ruku na bilo koga.

(Gordana)

RADOZNALOST

Ne razumijem zašto je bizarnost ako je neko od novinara prenio detaljnu sliku sa sahrane pokojne Ksenije Pajčin? Možda nas koji smo je voljeli i koji ćemo je voljeti dok živimo interesuje i najmanja sitnica vezana za neočekivanu smrt mlade pjevačice, za sahranu i sve ostalo u vezi sa događajem. Mi koji nismo bili u mogućnosti da joj dodemo na sahranu, željeli smo na bilo koji način da osjetimo i podijelimo te tužne trenutke kako sa njenom porodicom tako i sa svima ostalima koji su bili tu, na njenom posljednjem ispraćaju. Normalnog čovjeka, naravno, interesuje sve što je u vezi sa njegovim omiljenim likom iz filma, muzike ili slično, ali mi moramo shvatiti da treba poštovati intimu i privatnost svakog čovje-

ka, a ne pretjerivati u svojoj radoznalosti – što je bio slučaj sa novinarima u slučaju ovo dvoje pokojnika. Nasilje je globalni problem, to je problem državnog nivoa i krajnje je vrijeme da se neko malo pozabavi novim zakonima, kako nas ne bi snalazile ovakve tragedije. Bolesne ljude treba liječiti, a bezobrazne kažnjavati najstrožim kaznama. Poradimo na tome.

(Sandra)

ČAST

Otac ubice Kapisode izjavljuje kako je njegov sin častan Crnogorac. Još jedno devijantno ponašanje. Ubio, a častan čovek. Gde to ima? Taj njegov nesrećni otac je vaspitao ubicu i umesto da moli za oprostaj roditelje ubijene devojke, on ga postavi među časte ljude. I opevaše ga pred sahranu.

(Siniša Randelović)

LICEMERJE

Podržavam pisanje ozbiljnih medija o ovom slučaju. Ma koliko se ja gazio tabloida i tog "lakšeg dela" Srbije, ovo je nešto više od ubistva pevačice i manekena. Bio sam iznenađen kada sam u četvrtak, uzimajući "Vreme" na kiosku, video ovaj par na naslovnoj strani. U ovom tekstu nije spomenuto, ali ja sam sasvim slučajno naleteo na tekst jednog tabloida gde se kaže da je sve ovo obavio, zapravo, neko treći, da je Kseniju ubila mafija s kojom je bila povezana. Sve ovo, opet, govori o nama kao ljudima koji su gladni takvih vesti. Na kraju krajeva, dovoljno je pogledati broj komentara i sve to veličanje Ksenijinog lika i dela. Licemerno, zar ne? Često se pitamo šta je sledeće u ovom vremenu rijaliti šou-programa i >>

izgovori, izlažu ga osudi javnosti i dodatno ga traumatizuju.

Povodom novinskih napisa koji se pojavljuju poslednjih dana, zajedničkim saopštenjem oglasile su se 24 organizacije koje se bave ženskim pravima. "Danima pojedini mediji objavljuju izjave i intervju sa poznanicima ubijene, odnosno Filipa Kapisode, pokušavajući da relativizuju nasilje kojem je žrtva bila izložena i zbog kojeg je na kraju i stradala.

Tekstovi na nedopustiv način prikazuju nešto što se ne sme nikako drugačije predstaviti nego kao ubistvo, a odgovornost za ovaj čin nikako ne sme biti podeljena između žrtve i počinioca, već je samo na počiniocu. Na ovaj način, mediji zapravo opravdavaju zločin i čine da nasilje nad ženama postane nešto što se može *objasniti i odbraniti* nekim kvaziargumentima", stoji u saopštenju koje potpisuju: Antitrafiking centar, Centar za socijalni rad – stručna služba Porodičnog savetovališta, Ženski centar, Ženski prostor, UG *Felicitas*, Regionalni centar za manjine, Labris – organizacija za lezbijska ljudska prava, Mirovna grupa *Esperanca*, Udruženje *Fenomena*, Taboo grupa za afirmaciju različitosti, Glas razlike, SOS telefon CSR Svilajnac, Mreža žene protiv nasilja: Žene za

BEZ POPUŠTANJA MEDIJSKOG PRITISKA: Ksenija Pajčin i Filip Kapisoda

mir, Hera, Udruženja Roma, SOS telefon, Femina, Centar za zaštitu žrtava nasilja u porodici, Dečji romski centar, Beograd, Hera – Bačka Topola, *Iz kruga*, Prihvatilište za žene i decu žrtve nasilja u porodici, Autonomni ženski centar i Udruženje žena *Peščanik*.

Kako je moguće da se očigledan slučaj partnerskog zlostavljanja zamagli i izvitoperi u svirepo lešinarenje i čerečenje žrtve? Da li su devedesete, koje se tako olako i nepotrebno spočitavaju Kseniji Pajčin, izludele srpsko društvo toliko da smo se izgubili u relativizaciji pitanja odgovornosti, krivice, zločinaca

i žrtava? Neki su se pogubili do te mere da preispituju da li je očigledna žrtva podobna da to bude. Tragičan kraj Ksenije Pajčin dokaz je da, uprkos jakim svetlima reflektora, život nikad nije film. Samim tim, ni žrtve nisu onakve kako nam ih prikazuju filmovi Holmark i Speling produkcije: čedne, loknaste, plavooke i bez ijedne mane. Ne, žrtve su ljudi, sa svojim manama, greškama i lošim odlukama, ali i sa neotudivim pravom na slobodu i život.

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Vox populi

lake zabave. Ovaj događaj delimično daje odgovor. Jer mi smo, zapravo, imali prenos sahrane. O svemu smo bili obavešteni. Neki novinari, bez imalo stida, otišli su da ispituju Ksenijinu majku. Da li sve to ima smisla? Čerka joj leži mrtva, obavlja se obdukcija, priprema sahrana, a novinarka zvoni na vrata spremna da postavi najgluplja moguća pitanja.

Zašto bi ona pisala o porodičnom nasilju, bolje je da na tri-četiri strane razvuče priču i slike ulaznih vrata, zgrade i sve to začinjeno pričom Ksenijinog druga. Ali oni su svesni kakvi smo mi kao društvo i koliko smo posrnuli. U subotu su svi s nestrljenjem očekivali slike sa sahrane. Na tim slikama smo, između ostalog, mogli videti i koliko je bilo fotografa, kamermana i kako su sve pokušavali da što bolje uhvate kovčeg i nesrećnu porodicu. Tabloidni mediji su, naravno, slikali poznate, pa se onda raspravljalo ko se kako obukao i s kim je ko došao. To dovoljno govori o nama kao društvu.

Ovome se mora pristupiti ozbiljno, ne tako što će se, kao ovih dana, pozivati pevaljke, voditeljke, "cece i jece" da prokomentarišu smrt. Da li smrt treba komentarisati na jedan palanački način kako je to učinjeno proteklih dana ili treba uraditi ozbiljnu emisiju i napisati par ozbiljnih tekstova nakon kojih će se svi zamisliti? Vreme je da prestanemo sa češljanjem i da pogledamo istini u lice. Možda nešto i naučimo o nama samima. Ako nije prekasno.

(Boban Karović)

GLUPOST

Žao mi je što se ovakva tragedija veliča kao ljubav ili, još gore, poredi sa Romeom i Julijom. Uopšte se ne bih bavila ljudima koji izjavljuju da je

ubica bio fin dečko, a žrtva agresivna, da je bilo ko tu časno postupio, i sve ostalo što su prijatelji i bliska rodbina izjavljivali. Nije mi samo jasno kako se niko povodom tih istih komentara nije oglasio.

Srpski tabloidi bi zaista trebalo da imaju bar malo odgovornosti prema ovom društvu, kao i ustanove koje se bave ovom problematikom. Imam utisak da u ovom društvu sredina ne postoji. Jedni su još uvek u devedesetim, sa potpuno pomećenom i degradiranom percepcijom svih pojava, pa i onom ko je žrtva, a ko nasilnik, a sve pod devizom "nećemo sad kad su mrtvi tražiti krivca, neki će kriviti nju, neki njega". Drugi pokušavaju da odu napred, ali ostaju potpuno zaleđeni i bez komentara.

Ali, nekad se mora oglasiti, iako glupost uvek ostavlja bez teksta. Svi smo mi žrtve svog ličnog ograđivanja od dela okoline koji nam ne odgovara i svi živimo u nekim svojim svetovima.

(Jelena Obrenović)

ODGOVORNOST

Hoće li neko napokon pokrenuti pitanje odgovornosti policije u ovom slučaju? Razgovarajte sa pravnicima, stručnjacima za nasilje u porodici, neka nam neko odgovori na pitanje: da li je policija smela da ne preduzme ništa? To je ono što treba sve da nas zanima.

(Ana Mihajlović)

PROMOCIJA

Pitam se da li su novinari, jureći za senzacionalizmom, razmišljali o tome da svojim tekstovima o "zločinu iz ljubavi" promovišu nasilje.

(Petar Miličević)

Dijaspora, peti stub

Ako su četiri ključna stuba srpske spoljne politike – kako reče predsednik Tadić – EU, SAD, Kina i Rusija, onda se može slobodno i s pravom reći da je po svemu što je do sada činila na pozitivnoj promociji Srbije i u njenu korist uopšte najpouzdaniji peti stub – dijaspora

KAKO BEOGRADSKI "EKONOMIST" piše, "od formalnog početka krize u Srbiji, oktobra 2008, za godinu dana bez posla je ostalo oko 215.000 radnika (regularno i zaposlenih na crno)", a po nekim procenama analitičara još oko 100.000 u tekućoj godini doživeće istu sudbinu, dodatno pogoršavajući ionako sumornu privredno makroekonomsku i socijalnu perspektivu.

U sličnoj situaciji posrnule bi mnogo jače ekonomije do konačnog kolapsa, ali Srbiji objektivno ne pretila opasnost sve dok milionska dijaspora doznakama i drugim putem redovno transferiše više novca od svih investitora, kreditora, donatora i privatizacije zajedno, uključujući i najvećeg srpskog majordama MMF. Te pare se daju bez uslova, kamata i revizije.

Na osnovu izveštaja Narodne banke, 2009. u Srbiju je ušlo oko 3,3 milijarde evra, što je više od polovine ukupnog godišnjeg izvoza, a od 2000. i zaključno sa 2009. oko 22 milijarde evra! U strukturi priliva pokazalo se da su penzije najstabilnija kategorija sa konstantno rastućim trendom na računima poslovnih banaka, što je uticalo na povećanje devizne štednje, smanjenje deficita platnog bilansa, stabilizaciju kursa dinara.

Bez obzira na sve i svaku drugu podršku (ogromna humanitarna pomoć kad je bilo najpotrebnije), dijaspora je oduvek bila samo demografski fenomen na margini interesa matične države nasilno odvojena, ideološkim i drugim predrasudama, od nacionalnog korpusa uprkos značajnom potencijalu, stvaralačkim kapacitetima i pokazanom rodoljublju.

Veliki potencijal srpske dijasporne leži i u njenom stručnom i profesionalnom znanju (*know-how*). Bar 30.000 ljudi ima visoko obrazovanje, od kojih su mnogi zaposleni u tehnološki najmoćnijim koncernima i institucijama. Procenjuje se da je među njima 2000–3000 doktora nauka, od kojih mnogi rade u vrhunskim naučnim centrima, na razvoju novih tehnologija – uključujući genetski inženjering, istraživanja novih materijala i kompjuterskih tehnologija, novih izvora energije,

zaštiti prirode, najnovijim medicinskim dostignućima itd.

Suviše je i pominjati šta bi za maticu značilo, makar delimično (što je i najrealnije), korišćenje ovih potencijala. Uključivanje ovog značajnog dela dijasporne u društvo od vitalne je važnosti za prosperitet Srbije. Tranzicijom društva i države, prevazilaženjem lokalnih monopola i uvođenjem tržišne privrede, stvoreni su pogodni uslovi za učešće dijasporne u ekonomskom i svakom drugom vidu aktivnosti, mogućnost otvaranja firmi i bavljenja poslovima po sopstvenom izboru u različitim institucijama, na fakultetima i naučnim institutima, u umetnosti, kulturi, sportu.

Ali koliko god je prisustvo u javnom i profesionalnom životu bilo prihvatljivo i dobrodošlo, nije podrazumevalo učešće srpske dijasporne elite u monopolizovanoj politici u strahu od konkurencije i gubljenja benefita koje politička nomenklatura nudi. Posle

Petog oktobra za takvo stanje protivno duhu vremena i Aristotelovom određenju "Čoveka kao političkog bića" nema opravdanja. U stvari, reč je o diskriminaciji i neformalnom uklanjanju jednog od elementarnih ljudskih prava – učestvovanja građana u političkim poslovima zajednice kojoj pripadaju. Za to je, nažalost, uvek moguće naći prikladan izgovor. Aktuelna inicijativa ministra za dijasporu gospodina Srđana Srećkovića o participaciji dijasporne u Skupštini Srbije (predlog pet poslanika što je ujedno uslov za formiranje poslaničkog kluba) optimistički je nagoveštaj neminovnih promena i preispitivanja suštine međusobnog odnosa. Ideja nije nova, što joj ne umanjuje značaj, može se pre reći da dolazi u pravom trenutku zbog potrebe zbijanja redova matice i rasejanja u cilju saniranja

posledica ekonomske i socijalne krize, prevazilaženja nataložnog, ponekad iracionalnog nepoverenja najčešće utemeljenog na ličnom i praktičnom iskustvu. Potpisnik ovih redova pre šest godina u autorskom tekstu "Poslanički klub za dijasporu" (nedeljnik "Vreme" br. 663 od 18. 9. 2003) zagovarao je "institucionalizaciju dijasporne" u znatno sveobuhvatnijoj formi zahtevajući učešće u "zakonodavnoj vlasti (Skupštini), izvršnoj (Vladi), državnim organima i diplomatsko-konzularnim predstavništvima", što je u skladu sa ravnopravnim prisustvom i prožimanjem svih segmenata društvenog, profesionalnog i javnog života.

Dijaspora nisu više neuki gastarbajteri upućeni na tutore i "ovlašćene" tumače svojih potreba, već nosioci novih ideja, političke i dijaloške kulture, dostojanstva i humanizma u najboljoj evropskoj tradiciji ili, drugačije rečeno, svega onog čega nema u potrebnoj meri u Skupštini, državnim institucijama i javnom

životu. Srbiji je potrebna funkcionalna i jeftina Skupština sa 175 narodnih poslanika, od toga 150 iz matice i 25 iz rasejanja (na 100.000 građana dijasporne jedan poslanik, što je znatno manje od relacije u nemačkom Bundestagu čijom bi se hipotetičnom primenom u srpskoj Skupštini našlo samo 57 poslanika).

Najveći problem dijasporne je nerazumevanje njenih problema, ali i neprepoznata (ignori-

sana) upućenost u političke, ekonomske, privredne, pravne i druge prilike zemalja u kojima živi kao legitimna neiskorišćena pret hodnica Srbije u Evropi. Ona je spremna da se angažuje u korist interesa zemlje znatno efikasnije i uz manje troškove, na primer, od aktuelnih "ekonomskih ambasadora". Vreme je da dijaspora solidarno preuzme deo odgovornosti za sve što se tiče njenih specifičnih potreba, ali i potreba građana i države kojima pripada. Ako su četiri ključna stuba srpske spoljne politike – kako reče predsednik Tadić – EU, SAD, Kina i Rusija, onda se može slobodno i s pravom reći da je po svemu što je do sada činila na pozitivnoj promociji Srbije i u njenu korist uopšte najpouzdaniji peti stub – dijaspora.

×

MIODRAG KRECULJ, MINHEN

Sigurnost pre svega

“Naša oblast poslovanja je konsalting i menadžment usluge. Mi se ne bavimo posredovanjem u oblasti nekretnina, već agencijama i pojedincima iz našeg sistema. Koliko je edukacija koju obezbeđujemo efikasna dokazuje podatak da su u poslednjih šest godina, naši poslovni treninzi najnagrađivaniji u svetu”, kaže sagovornica “Vremena”

AMERIČKA MULTINACIONALNA KOMPANIJA Century 21 Real State LLC najveća je na svetu u industriji franšiznog poslovanja u oblasti nekretnina. Osnovana 1972. godine, ćerka firma korporacije Realty, danas posluje u oko 70 zemalja sveta i pod isti krov stavlja blizu 8500 agencija. O načinu poslovanja, prednostima ulaska agencija u franšizing i problemima poslovanja na srpskom tržištu, razgovarali smo sa Natašom Pantović Mihailović, izvršnom direktorkom CENTURY 21 Serbia.

“VREME”: Po čemu je karakterističan princip poslovanja kompanije Century 21 i gde je još brend prisutan u regionu?

NATAŠA PANTOVIĆ MIHAILOVIĆ: Poslovanje izgleda tako da Master franšizer prenosi licencna prava na pojedinačne agencije. Karakteristično je da sve agencije za nekretnine koje uđu u mrežu Century 21 Serbia, zadržavaju svoju nezavisnost u radu i ostaju registrovane kao ista pravna lica. Mogu da zadrže isti naziv uz obavezno dodavanje imena našeg brenda. Agencije posluju nezavisno, samostalno donose odluke i zapošljavaju agente – ali u okvirima i prema pravilima dokazanog Century 21 sistema. Ističući njihovu nezavisnost, štitimo i svoj brend na kome se skoro četiri decenije radilo i puno ulagalo. Master franšizer ima ulogu stručnog konsultanta prema svojim franšizerima, što bi u ovom slučaju bile agencije za promet nekretnina. Organizujemo stručne treninge, pomažemo im u oblasti marketinga i poboljšanju odnosa sa krajnjim klijentima. Iako mogu da vode agenciju kao i do tada, agencije koje stupe u franšizing imaju ispred i iza sebe snagu brenda Century 21. Samim ulaskom u mrežu, agencije dobijaju pomoć celog sistema i konsultantske usluge i iz centrale kompanije. Nešto pre ulaska na srpsko i crnogorsko tržište, franšiza se proširila na teritoriju Rumunije, Bugarske, Albanije, Kipra i Grčke. Bugarska kompanija kupila je Master franšizu i za Make-doniju, gde uskoro treba da počne razvijanje brenda. Veoma smo ponosni i na Češku gde je

za dve godine, koje su bile najteže za poslovanje nekretninama, u franšiznu mrežu ušlo 40 agencija. U Evropi, najbolje posluje u Francuskoj, gde pod našim imenom posluje 986 agencija.

Koje uslove agencije za nekretnine moraju da ispune da bi dobile licencu i postale deo sistema Century 21?

Franšizing je dobar, jer se radi o proverenom konceptu poslovanja. Naročito je pogodan ako počinjete od nule ili imate malo preduzeće. Statistike pokazuju da nakon tri godine, novoosnovane firme u Srbiji uglavnom propadaju. U svetu je dokazano, da ukoliko se vaš biznis nalazi u okviru franšiznog sistema, u 80 odsto slučajeva on i opstaje. Franšizni sistem štiti preduzeće i nudi gotova rešenja na osnovu kojih možete da ojačate poslovanje, tako da firmu održite u životu bez obzira da li je tržište uspešno ili u krizi. Oprobane metode i tehnike nalazite na jednom mestu. Ipak, sam franšizni način poslovanja u kompaniji Century 21 nije jednostavan odnos kupac-prodavač. Vrlo je uzajaman i uzročno-posledičan. Agencije jesu nezavisne, ali od njihovog poslovanja zavisi i uspeh našeg rada. Od načina na koji ga agencije čuvaju, neguju i šire, zavisi i naš brend – Century 21. Što vam mi više damo – vi ste bolji, što ste vi bolji – mi smo uspešniji. To nije jednostavno postići. Ne može svako da uđe u sistem Century 21. To moraju da budu agencije ili pojedinci koji žele da imaju biznis sa dugoročnom strategijom poslovanja. Dugoročnost je ključ svega. Sa finansijskog stanovišta, ulazak u poslovanje sa nekretninama nije biznis koji je isplativ na kratke staze. Drugo, agencije i agenti zavise od klijenata koji će ih preporučiti prijateljima, a kasnije i svojoj deci.

Takođe, svi koji žele licencu našeg brenda, moraju da budu željni znanja i učenja.

Kakve treninge prolaze agenti Century 21? Da li su ti programi obavezni, koliko traju i na koje aspekte poslovanja i edukacije su fokusirani?

Mi organizujemo veliki broj treninga. Treninzi su prilagođeni individualnim karakteristikama pojedinaca iz agencija u mreži, shodno njihovom iskustvu, obrazovanju i sposobnostima. Ne možete osobu koja je 20 godina u poslu da učite kako se prodaju nekretnine. Ipak, ukoliko takva osoba želi da ide u korak sa savremenom potražnjom, moguće je da će beležiti stagnaciju ukoliko ne prepozna neophodnost dodatne edukacije u određenim segmentima poslovanja. Tokom edukacije, agencije nastavljaju da rade sve dok se kompletno ne organizuju i integrišu u sistem Century 21. Za to vreme, mi smo kancelarija

>>U SVETU JE DOKAZANO DA, UKOLIKO SE VAŠ BIZNIS NALAZI U OKVIRU FRANŠIZNOG SISTEMA, U 80 Odsto SLUČAJEVA ON I OPSTAJE

ja “iza zaves” koja pruža istinsku pomoć da biznis naših franšizera postane stabilniji i da beleži rast. Naša oblast poslovanja je konsalting i menadžment usluge. Mi se ne bavimo posredovanjem u oblasti nekretnina, već agencijama i pojedincima iz našeg sistema. Koliko je edukacija koju obezbeđujemo efikasna dokazuje podatak

da su u poslednjih šest godina naši poslovni treninzi najnagrađivaniji u svetu.

Koliko su dobre promocije i reklame važne za posao s nekretninama? Kako se Century 21 razvija na tom polju?

Ulaskom u franšizu, reklamna rešenja se dobijaju na gotovo. Nekada je potrebno samo odštampati brošure. U okviru svake Master franšize postoji Nacionalni advertajzing fond u koji sve lokalne agencije uplaćuju deo svog profita za zajedničko oglašavanje. To je velika prednost, jer mnoge agencije sebi ne mogu da priušte oglašavanje koje je veoma skupo. U koje medije će se novac usmeriti, odlučuju vlasnici agencija nakon što poslušaju savete naših konsultanata.

Pogodnost je i što Century 21 ima obezbeđen veliki broj popusta na poslovne usluge koje su neophodne od trećih pravnih lica. Tako konkretno može da se izračuna koliko se ulaskom u naš sistem uštedi na troškovima poslovanja i novčano i vremenski. Century 21 ima bogato iskustvo koje pomaže

licenciranim agentima i agencijama da ne prolaze ponovo “dečje bolesti” ovog posla.

Kako je izgledao prvi susret sa srpskim tržištem, koje još nema zakon koji reguliše poslovanje u oblasti nekretnina?

Ne zna se pouzdano koliki broj firmi u Srbiji se bavi prometom nekretnina. Spekuliše se sa brojkama od 300 do 1000. Najveći problem sa kojim se suočava naše tržište, jeste nepostojanje zakona koji reguliše ovu oblast. Firme koje se bave posredovanjem nekretnina do sada nisu bile u obavezi da budu registrovane pod ovom šifrom delatnosti. Zato je Century 21 ovde prepoznat kao brend koji pre svega nudi sigurnost. Po dolasku na tržište, CENTURY 21 Serbia je kroz istraživanje mapirao preko 300 agencija sa kojima je i ostvario inicijalni kontakt. Pored standardnih anketa i sastanaka tokom kojih smo se upoznali sa tržištem, CENTURY 21 Serbia je organizovao i mnogobrojne seminare u saradnji sa Centrom za franšizing Privredne komore Srbije. Kroz sve kontakte sa agencijama, dobro smo saslušali njihove probleme u poslovanju i utiske koje su stekli posle razgovora s nama. Svi su istakli svoju potrebu za što bržim donošenjem pravne regulative. Kao rezultat nepostojanja zakonskog okvira, kao najveći problem javlja se nepoverenje klijenata. Kada potencijalni kupci nekretnina potraže u oglasima određenu ponudu, uvek su u nedoumici sa kim će stupiti u kontakt i ko će ih potom provesti kroz jednu od najvećih investicija u životu. Century 21 agencije garantuju već 40 godina poverenje svojim klijentima. Na zapadnom tržištu poslovanje nekretninama se ne može zamisliti bez zakona. Nacrt Zakona o posredovanju u prometu nepokretnosti trenutno čeka javnu raspravu i nadamo se da će uskoro biti usvojen. Tokom izrade tog dokumenta, u Ministarstvu trgovine i usluga bili su veoma otvoreni za saradnju s nama. Često su nam davali dospele predloge da na njih damo svoje sugestije, kako bi zakon bio što sličniji regulativi koja postoji u razvijenim zemljama, a primenjuje se u okviru sistema Century 21. Svi agenti moraju da budu licencirani, kao i da budu registrovani oni koji su aktivni. Ozbiljno i sigurno poslovanje nezamislivo je bez potpisivanja ugovora o posredovanju. Na osnovu njega agenti naplaćuju svoju proviziju. Ovde je to redak slučaj. Najčešće se poslovi završavaju “na reč” koja se retko ispoštuje. Ugovorom se štite i klijenti i agenti. Nadamo se da će zakon uskoro zaživeti, što će dovesti do napretka ovog biznisa koji ima velike potencijale za razvoj kod nas.

Koliko agencija je do sada licencirano i koje projekte zastupaju?

Za sad su to dve agencije – CENTURY 21 Serbia Best Real State iz Beograda i CENTURY 21 Serbia Capital Real State iz Podgorice. Veći projekat na kome je prva agencija angažovana jeste komercijalni objekat u Beogradu, na uglu Takovske i Kosovske ulice. Zbog efikasnog marketinga i dobrog kontakta sa klijentima, uspešno vode zastupanje cele zgrade. Podgorička agencija zastupa najveći projekat u regionu – Atlas Capital Centar, vredan 180 miliona evra. To je komercijalno-rezidencijalni kompleks koji se gradi u poslovnom delu Podgorice. Otvaranje objekta, koji je izgrađen po principima “pametne zgrade”, planira se za kraj ove godine.

Koliko agencija planirate da priključite brendu i zašto se agenti Century 21 nazivaju agentima zlatnog standarda?

Cilj nam je da sve agencije koje se pridruže našem sistemu, osposobimo tako da posluju najkvalitetnije. To zahteva vreme i puno truda. Prava Master franšize su za teritoriju Srbije i Crne Gore otkupljena na period od 25 godina. Želimo da u tom periodu priključimo oko 50 agencija za koje se nadamo da će etablirati ime i poverenje kakve sistem neguje već 40 godina širom sveta.

Rezultati istraživanja, vršenih prvenstveno u SAD, kažu da su klijenti najzadovoljniji uslugom koju dobijaju od agenata Century 21. Sve agencije našeg brenda doživljavaju se kao najpouzdanije i prepoznate su kao “komšijske” firme u koje se često i rado ulazi. Zato su u centrali zaključili da imaju sva prava da se agenti Century 21 nazovu agentima zlatnog standarda. Tako je za korporativnu boju izabrana zlatna, a agenti se lako raspoznaju po sakoima zlatne boje. Svetski prepoznatljivom uniformom i vizitkartom koja na sebi ima i sliku agenta, konačno dajemo identitet profesiji, kojoj je na našem tržištu to dugo nedostajalo – što se iz dvogodišnjeg istraživanja pokazalo kao jedan od ključnih problema. Koliko su ovi zlatni sakoi efektni najbolje se vidi na lokalnim i globalnim dodelama naših prestižnih Centurion nagrada za najuspešnije agente. Lično sam se prilikom treninga u centrali uverila da čak i generalni direktor Century 21 Real State LLC iz SAD-a nosi zlatni sako. Ono što se kod nas smatra “ulaskom u šablon” tamo je odličan marketinški način da se prepozna kredibilitet kompanije. Zato ga i mi, zaposleni u CENTURY 21 Serbia, ponosno nosimo.

A. ANDIĆ

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

GUNĐANJE ZA KOSOVO

Nikada još nije bilo da toliko ozbiljno delujućih ljudi sasvim ozbiljno osmišljava
i sprovodi jednu tako zapanjujuće neozbiljnu politiku

Što sam stariji, to manje razbiram stvarnost oko sebe. E sad, jesam li ja to oglupeo, ili se stvarnost usložnila, ili je nešto naprosto ispalo iz žljeba logike (sa ili bez navodnika), ko će ga znati? Kako god, nekako baš pred sam jubilej Letećeg cirkusa Montija Pajtona, meni se čini da srpska politička i društvena stvarnost nadpajtonjuje i najžešće pajtonizme.

Evo, šta recimo hoće Srbija, preko svojih dičnih političkih predstavnika? Hoće u Evropsku uniju. A *kako* ona hoće tamo? Dobro, "sa identitetom", to već znamo, Borise, sedi, pet. Nije mi poznato da se neko drugi za baš taj i takav identitet otima, tako da tu nema zime. Ali, osim identiteta, Srbija bi u EU i sa Kosovom (i *Metohijom*, jakako). Kosovo načelno nema ništa protiv izbora cilja, i ono bi u EU, ali ne sa Srbijom, nego obaška, onim drugim putićem koji vodi od zajedničkog izvora, u međuvremenu malko presahlog. A šta hoće Evropska unija? I ona hoće Srbiju u svom sastavu, ali je nekako sklonija da Kosovo – koje takođe hoće jednom da zaima u svom sastavu, kad ova maloletna lažna ili nelažna država poraste i sazri – primi (ili ne primi) obaška, po nekom drugom redu vožnje. Srbija, međutim, kaže – mnogo puta iz mnogo nadležnih usta, a baš ovih dana preko govornog aparata zlatoustog ministra inostranih dela – kako Srbija neće u Evropsku uniju bez Kosova, i kvit. Aut Kačanik & Vučitrn aut nihil! Što bi nekako imalo značiti da bi Srbija radije sa *Kosovom* negde drugde nego bez njega u EU. Nevolja je samo u tome što neulazak Srbije u uopšte ne znači ulazak Srbije na Kosovo: jok, sa Evropskom unijom ili bez nje, Jeremić i ekipa mogu na Kosovo samo ako ih čike koje se tamo pitaju za sve milostivo pripuste. Ako pak ne, piši propalo, tj. *plači mala plači, ost'o sam na Rači*. Ima li naznaka da će se to stanje stvari "na terenu" promeniti? Nema. I hoće li takve promene ikako biti, manj' ako slavna srpska artilerija ne izbije ponovo na Košare? Ma kakvi. Pa, o čemu mi onda uopšte govorimo kada govorimo o Kosovu, Srbiji i verolomnoj Jevropi? Tjah, ne zna se. Ali je to nešto vaistinu *mnooogo patriotski*. To jest, tako *zvuči*, a (pri)zvuk je sve što se računa u ovom beskrajno razvučenom vodvilju.

Pa dobro, šta onda zapravo hoće – od sebe, od nas, od Kosova, od Evrope – vlast ove zemlje? Nije baš razgovetno, ali je očigledno da hoće to odmah. A može li da dobije to što hoće? Ne može. A zna li ona da ne može to da dobije? Zapravo zna, i to odlično. I šta sad? Ništa. I dokle tako? Doveka, ili bar dok Vuk Jeremić ne odraste, a to će potrajati stoleće-dva. Dobro, tako stoje stvari s vlašću, a šta hoće opozicija? Ima li ona neku drugu politiku? Ma jok, to je ta ista politika, ali pojačana na deset- dvadesetu potenciju. To jest, vlast se kune da mnogo hoće Kosovo i da bez njega neće da mrda nigde, a opozicija tvrdi da je vlast neiskrena, i da opozicija zapravo još *mного mnogije* hoće

Kosovo, i da još jače i ukopanije bez njega neće da mrda nigde, a najmanje u pravcu Evrope.

Okej. Šta smo do sada naučili? Vlast i opozicija žele isto, ali opozicija ne veruje vlasti da ona to stvarno želi. Kad ono, međutim: opozicija ne veruje ni opoziciji, nego upravo traje unutaropozicioni derbi-meč na temu ko zaistinskije neće u Evropu (pu, pu, pu!) bez Kosova, a ko bi možda tamo i išao čak i pod tako odvratnim, groznim i neprihvatljivim uslovima, samo je pomalo stidljiv da to prizna. Evo, koliko u današnjim (utorak) Srpskim I Narodnim Novinama Usamljenim Na Braniku Otadžbine Protiv Mrskog Germanskog Zavojevača, a koje se oficijelno zovu "Večernje novosti", javio se neumorni Koštunica Vojislav, predsednik pomalo, khm, *precvalog* političkog entiteta koji se predstavlja kao Demokratska stranka Srbije, tek da kaže da žarko želi da blisko sarađuje sa Tomislavom Nikolićem i njegovom Srpskom naprednom strankom, ali samo ako ovaj svečano prisegne na zlatotisni primerak recentnog Ustava (uzgređice napamet odrecitovavši Preambulu) da ni u najluđem ludilu neće pristati da uđe u Evropu bez Kosova, ma koliko ga ta ista Evropa preklinjala da joj se smiluje, da ne bude srca kamenoga. Na šta, pak, Nikolić vehementno odgovara da njegova visoka vernost strategiji *nikud-bez-Kosova* (sa tajnim apendiksom: a nikud ni sa njim) nije uopšte upitna, daleko bilo i sačuvaj Bože. Koštunica mu možda ne veruje, ali ja mu verujem, kao što verujem i Koštunici, i Tadiću, i Jeremiću, i svima koliko ih ima: svi oni *misle ozbiljno*. I baš zato je Srbija u gadnom sosu. Naime, nikada još nije bilo da toliko ozbiljno delujućih ljudi sasvim ozbiljno osmišljava i sprovodi jednu tako zapanjujuće neozbiljnu stvar kao što je ova *sa-Kosovom-ili-na-njemu* politika, koja se svodi na sveopšte međusobno *nadpatriotisavanje* i *natkosovljavanje*, i na ganutljivo *udaranje čežnje* nepouzdanosti i lakomislenosti Evropi, uz diskretno namigivanje da će ova tek jednom – kad bude kasno za sve – shvatiti šta propušta ako propusti Srbiju, dakako sve sa Kosovom, kako bi drukčije?

Kao sasvim dekadentan izdanak jedne duge istorije neosmišljenog političkog nasilja, Slobodan Milošević se tukao za Kosovo – i izgubio. Njegovi naslednici na kormilu Srbije naučili su da njegov poraz pretvore u svoju pobjedu "mirnim sredstvima": *gunđanjem za Kosovo*. Kao biva, jednom će svima to naporno zvicanje, durenje i druge forme (istorijski beznadežno odocnelog) prenemaganja da dojadi, pa će nas pripustiti da ujašemo u Prizren, samo da nas se ratosiljaju. Može li odrasla i bar umereno razvijena osoba da poveruje u nešto takvo? U principu ne može; u Letećem cirkusu Montija Pajtona može. Pa dobro, gde je onda današnja Srbija, sve predvođena vaskolikim Mudrim Rukovodstvima, bivšim, sadašnjim i potencijalnim? U principu nije.

“Jedva čekamo da dobijemo upitnik.”

ZDRAVKO PONOŠ, pomoćnik ministra spoljnih poslova za bilateralnu saradnju, na pitanje šta će Srbija napisati u upitniku EU, koliko stanovnika ima i gde su joj granice (“Politika”)

Boris Tadić,

predsednik Republike, posetio je ekipu filma *Montevideo, bog te video!* u centru Beograda, popričao sa rediteljem i glumcima, i složio se sa jednom od teza u filmu “da je u Srbiji najteže napraviti film”: “Jeste, i to je tačno, to ja znam kad se pravi vlada koliko je teško napraviti tim. Danas sam baš jednom ministru rekao da je politika timski rad, a nije individualna stvar, istrčavanje po terenu i driblinzi koji nigde ne vode – već je svrha dati gol.”

Glumci su vešto uvežbali fudbalske akcije i predsednik ih je pohvalio: “To jeste igra nad svim igrama, nema dileme i vidim da ste vi dobro uvežbali tu igru. Odlični su vam driblinzi, odlično štopovanje... Sve ste uradili što je trebalo, izbacili vazduh, smirili loptu i onda tačno postavili levu stajnu nogu.” (B 92)

Radica Aleksić,

jedna od četiri pomoćnika sekretara Skupštine Srbije Veljka Odalovića, koji zarađuju više od predsednika i premijera Srbije, kaže da joj je “plata mala za posao koji obavlja”: “Ne znam zašto vas zanima moja plata, ona je zakonom utvrđena za državnog službenika na položaju, i mala je za ono što radim. Veća je od premijerske, ali ne određujem ja platu premijeru.” (“Kurir”)

Dušan Kovačević,

dramski pisac, veliki je protivnik eventualnog priznanja nezavisnosti Kosova, i brine ko bi to uopšte i smeo da potpiše: “Vuk Branković, koji nije utemeljen do kraja kao isto-rijska ličnost, ostao je najveći izdajnik u našem narodu. Ali Branković bi bio nacionalni heroj u poređenju sa tim eventualnim potpisnikom. Taj neka prethodno potpiše da u znak velikodušnosti poklanja i svoju kuću, okućnicu i grobna mesta svojih predaka Albancima. Ako to učini, onda mu se možda može verovati.”

Siniša Kovačević,

dramski pisac, objašnjava da je Kosovo i Metohija “rodno mesto države, crkve, jezika i vere”. Pored prezimena i zanimanja, sa kolegom deli i asocijacije: “Kosovo je rodno mesto svih nas, uključujući i one kojima su u krštenici upisani pogrešni podaci da su rođeni u Beogradu, Užicu, Rumi... Sve to smestili smo u kolektivno pamćenje, genetski kod, liriku, epiku, filmove, drame... Ko toga može da se odrekne, odrekao bi se sigurno i očevog groba, materine uspavanke i vlastitog imena. Nosili smo mi već takve opanke. Izgleda da je otvoren konkurs za novog Brankovića. A u kandidatima, hvala Bogu, nećemo oskudevati.” I dodaje: “Može li čovek biti ponižen i srećan, živeti život bez dostojanstva, zamenjivati ga osećanjem sitosti? Je li punjenje i pražnjenje creva postalo važnije od osećanja ponosa i pripadnosti? Pitanje je koliko danas u Srbiji ima onih kojima su debelo crevo i njegov završetak važniji organi od srca i kičme.” (“Press”)

Nada Topčagić,

folk-pevačica, o svom eventualnom učešću na “Farmi”: “Ja bih sad uletela tamo i napravila darmar, ali ne bih išla bez mog kućnog ljubimca, pitbul staforda Badže, kog obožavam. On je predivan, umiljat pas, ali ne znam kako bi reagovao kad bi video

Zoričinu (Zorica Brunclik, prim. ur.) ružičastu pudlu. Jedino sam sigurna da ga ne bi napao i povredio, verovatno bi pozeleo da se malčice poigraju, pa bi probao da ga naguzi.”

O “farmerima”: “Jedino Miloš Bojanić zna nešto da uradi od seoskih poslova, ostali mrka kapa. Mrljaju po onoj hrani, bleje, muškarci još i nešto rade, a žene se zavukle u kuhinju, nigde bre ne izlaze, sunce ih nije ogrejalo. Zorka stalno nešto mesi, ko bi rekao! Stalno sam je slušala ranije dok je pričala da ništa ne radi po kući, jer ima kućne pomoćnice. Pa kako sad radi?” (“Alo”)

Verica Šerifović,

majka Marije Šerifović, pevačice koja je prihvatila učešće na “Farmi”, kaže: “Mara me je potpuno iznenadila. Ona je odmalena živela pod lepezama i nikada je nisam vodila na selo. Kada je odlučila da uđe u rijaliti bila sam šokirana, ali kada mi je onako detinjasto rekla: ‘Ali, mama, tamo ću videti kravu’, morala sam da popustim. Ona obožava kravu, a nikada nije imala priliku da je vidi uživo.” (“Press”)

Milan Stanković,

medicinski tehničar, srpski predstavnik na Eurosongu, "po završetku medicinske škole stažirao je u obrenovačkom Domu zdravlja na odeljenju dijalize, gde je bio jedan od omiljenih tehničara. Iako je voleo svoj poziv, ipak je maštao o svetlima pozornice, koja su ga nedugo zatim obasjala na velikoj sceni Granda, gde je postao jedan od najpopularnijih mladih pevača, originalnog izgleda": "Odjednom me svi odnekud znaju, to je naporno izdržati, ali se zaista trudim da svakom odgovorim s osmehom. Eto, jedna baka koju stalno srećem u pekari mi obavezno sugeriše da skinem šiške jer ću oslepeti."

Sve se menja: "Pošteđen sam kućnih poslova. Mama je postala toliko popustljiva prema meni, trudi se da me ne opterećuje kritikama i pridikama, ali mi se ne sviđa što više nemam osećaj da nešto ne smem i da mi je nadređena. Uvek je uz mene i podržava me. Dok smo živeli u Obrenovcu, imao sam dosta obaveza u kući, zajedno smo vaspitavali i čuvali mlađu sestru."

I na kraju: "Ponekad se pitam i šta mi je to trebalo, jer je cena bavljenja ovim poslom previsoka. Zaista, sada sebe ne bih mogao da zamislim da radim u nekoj instituciji i imam klasično radno vreme. Sve mi se brzo desilo, a teško je izboriti se za svoju poziciju na muzičkoj sceni." ("Ilustrovana politika")

N. Dragović,

pečenjar iz kafane "Daščara", hvali reporterima svoj rad: "Dolazili su na moje pečenje Boba Živojinović, Pižon, Zoran Karić... Jednom su bili navijači Rada i skinuše jagnje još nedopečeno s ražnja. Platiše, a mi kažemo da je nedopečeno. Jok, oni mogu i živo meso da jedu." ("Kurir")

Velimir Ilić,

lider NS-a, bivši ministar za infrastrukturu, u Skupštini polemiše sa Oliverom Dulićem, ministrom za urbanizam i prostorno planiranje: "Gospodine Duliću, da li vi razmišljate kao jedan ministar? Da ste toliku investiciju potpisali bez tendera, jednom čoveku sumnjivog porekla. Da li vi znate da ste se sreli u Londonu sa gospodinom Tomašićem i da li znate da ste u Londonu razgovarali da se osnuje brokerska kuća?" Oliver Dulić, ministar, odgovara: "U životu nisam bio u Londonu. Ko je mene tamo video, taj laže kao pas. Vi ste, kao ministar, stvorili haos oko pumpi. Danas, kunem se, ne znam živ šta da radim s tim, kome da damo pumpu, kad su po troje ljudi kupovali zemljište za pumpe. Što se pumpi tiče, ako sam pogrešio, a znam da mnogi danas dolaze i definišu probleme pumpi kao nerešene, između ostalog, spominju i vaše saradnike, ako sam pogrešio, izvinjavam se. Takođe, očekujem da se i vi meni izvinite zbog toga

što ste pogrešili." Velimir Ilić: "Gospodine Duliću, meni je jako žao što ste vi kao ministar pokazali elementarno neznanje. Otkud vi kao ortoped tu?"

Sve sumnjive pumpe su delo vaših stručnjaka i prethodnika. Ilić nije potpisao nijednu pumpu, ni optički kabl, što nije po zakonu, gospodine Duliću."

Oliver Dulić: "Vi zaboravljate da sam ja posle vas došao u sektor urbanizma i da sam imao priliku da se uverim koliko sve što govorite nije istina, pogotovo što se tiče izdavanja dozvola." ("Politika")

Dejan Pantelić,

voditelj "Binga", na Javnom servisu, dobio je ove sezone novu partnerku, "čuvenu 'loto' devojkicu Suzanu Mančić, koja je posle dvadeset godina pauze ponovo stala ispred bubnja sreće u Takovskoj 10": "Suzana je institucija za sebe, ljudi je vezuju za igre na sreću i dobro se snašla. Sebe često prepoznam u toj njenoj energiji, pre deset godina, kada sam skakutao kao zec i treperio od energije." ("Press")

Ivana Sert,

manekenka i kreatorka, rodom iz Zaječara, postala je deo tima filma "Seks i grad", gde oblači jednu od junakinja, a na pitanje kako je uspela da u Turskoj, gde živi, postane tako velika zvezda, kaže: "Verovatno je tome pomogao moj izgled, stil, način života i razmišljanja, to što nisam s tog podneblja. Uvek se atraktivno oblačim, uvek kažem šta mislim, pa sam im već godinama interesantna. Veruj mi da su naše žene boginje gde god da odu, toliko se razlikujemo." Kako suprug reaguje na njen uspeh: "On je građevinar, nije deo javnog života Turske, ali mene u svemu podržava. Drago mu je što uz sebe ima ženu kao što sam ja." ("Blic žena")

VREME

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

OTVORENO PISMO

Kao rođeni Kragujevčanin, kao navijač i nekadašnji igrač (drugotimac i rezerva) "Metalca" želim da upravi Crvene zvezde stavim do znanja kako je nama palo noćno smenjivanje g. Petrovića

Poštovana upravo poštovanog FK Crvena zvezda,

pretpostavljam da imate svoje, meni nedostupne razloge da se zahvalite treneru Petroviću (koji vas je i nakon poraza od nas Kragujevčana ostavio na vrhu tabele), ali vaš ekspresni verдикт ima odjeka i u Kragujevcu, možda i drugde, ne završava se sve u krugu beogradske Autokomande. Da ne bih obilazio sad i ja kao kiša oko mog rodnog mesta: u vašem gnevu što je Zvezdu pobedio tim iz radničke varošice ima rasizma, ima one opake, ohole nadmoćnosti više sportske rase! Koja male – kakvi bi drugi tamo i mogli nići! – timove u unutrašnjosti gleda sa upravo uvredljive visine. Verujem, ponavljam, da protiv vašeg trenera imate nešto što ja ne znam, ali nećete osporiti da smo mi iz Kragujevca bili kap koja je prevršila meru.

Kao što se domaćinu jednih davnih, ali upravo zato možda i upamćenih olimpijskih igara činilo da crnac ne može, ne treba i ne sme da bude najbrži, tako se vama u Beogradu čini da tim iz unutrašnjosti nipošto ne bi ni jedan jedini put smeo da pobedi prvaka Evrope! (Uzgred, obuzme me čemer kad na SOS kanalu noću malo-malo pa vidim snimak finalne utakmice iz Barija, vi ste kao ostareli siromašak koji na zidu svoje stračare čuva sliku iz JNA, gde se u činu desetara slikao sa danas najbogatijim Srbinom, tada redovom). Vi na Marakani zaboravljate da je "Metalac" punopravni član lige u kojoj igra i Zvezda, u jednom šampionatu su timovi kadri da (barem ponekad, pa neka bude i jedan jedini put!) pobede i proslavljene timove iz prestonice, gledate li vi uopšte Premijer ligu?! Tamo tim sa dna tabele igra bez strahopoštovanja sa vodećim i malo fali da pobedi, ponekad i pobedi!

Sumnjam da je iko u cenjenoj upravi razmišljao o poruci koju preki sud šalje kragujevačkoj omladini i uopšte mlađariji koja igra fudbal. Pobeda nad Crvenom zvezdom bila je podstrek i znak igračima "Metalca" da su na dobrom putu, subotnji uspeh za sve njih bio je veliko nadahnuće, sve dok nisu kupili nedeljne novine u kojima su pročitali da je njihova pobeda hibris, greška, bezobrazluk, zabuna ili nečiji fijasko. Za koji neko mora da plati – u ovom slučaju slavni jugoslovenski reprezentativac.

U vašem poimanju sporta, uspeha i takmičenja ima nešto feudalno, ogrezli ste u predrasude svog staleža, ličite na vladara kome je praznično poslepodne pokvario anonimni takmičar – ne pripada plemstvu, provukao se nekako do polufinala a onda pobedio u gađanju srebrne jabuke postavljene na teme jednog paža!

Englezi, Francuzi, Španci, Holandani (sve bivše kolonijalne sile jake su u fudbalu) ponekad moraju da izgube od svojih biv-

ših kolonija, možda igrači i rukovodstva negdašnjih kolonijalnih sila u dnu duše pomisle "tako nam i treba, da nije bilo naše sve u svemu nepravedne i pohlepne vladavine ne bi ovi još uvek egzotični narodi ni znali šta je fudbal", ali to niko neće reći, svet se menja, da ne kažem baš da napreduje, jedino vi smatrate idealnom ligu u kojoj će prva dva mesta naizmenično uzimati Partizan i Zvezda, a sve ostalo služi samo zato da bi prvenstvo imalo više od dva kola, i da bi se u unutrašnjosti ispilio neki talenat koji onda kupi jedan od dva beogradska tima da bi ga nakon petnaest minuta prodao kao belog roba (ropče će naravno trljati ruke od zadovoljstva, ali to je druga tema).

Pročitao sam listu grehova vašeg trenera: poraz od "Sparte", Partizana i napokon od nas iz "Kragujevca". To je krivulja vašeg sunovrata, sa međunarodnog nivoa, preko većitog derbija (kakav smešan izraz!), pa do bruke u bivšoj postojbini "Crvenog barjaka". Mi koji se ubismo da napravimo što bolji klub ispadosmo dno života Crvene zvezde, priznajte kako bi vam bilo da ste pobedili "Barselonu", ili da ste igrali nerešeno, a Gvardiola dobio otkaz još dok se čekirao na aerodromu "Nikola Tesla"! E, zato se igrači "Metalca" nakon pobede osećaju kao da ih je neko ošamario, oni vam naravno neće pisati, ja ovo činim na svoju ruku i u svoje ime. Znam da niste hteli da omalovažite i oneraspoložite fudbalere provincijskog tima, isuviše su oni daleko od vaših kako reko feudalnih očiju, oni su bili katalizator ili puki lakmus koji je promenivši boju otpjevao svoje, pokazao je šta je pokazao i koga je briga kako se lakmus nakon testa oseća!

Dalje, na listu grehova g. Petrovića upisali ste njegovu izjavu nakon utakmice da "poraz nije kraj sveta", pokazali ste mu da poraz od Kragujevčana jeste kraj njegovog trenerskog sveta (barem onog u Zvezdi). Petrovićevu posve prihvatljivu izjavu, koja je opšte mesto, ali i opšta vrednost sporta, uzeli ste za zlo, pokazali ste da ne razumete i ne prihvatate suštinu takmičenja. Koje ne služi neprekidnom pokoravanju slabijih, nego služi odmeravanju snaga. Koje se menjaju. Možda žalite silesiju kladioničara koji su verujući u većitu premoć Zvezde bili neprijatno kao i vi iznenađeni? Utoliko je dobitak onih koji su se kladili na čudo, na iznenađenje, na krivdu-pravdu ili na ludu sreću kragujevačkih amatera bio veći!

Toliko za sada. Napisaću i pismo igračima "Metalca", da ne budu neraspoređeni zbog vašeg rasizma, znam iz ličnog iskustva koliko je teško steći samopouzdanje, a koliko je lako izgubiti ga, citiraću im Ezru Paunda, iako je potonji mislio prevashodno na književne kritičare i pisce: "Nemojte previše uzimati k srcu mišljenje ljudi koji sami nisu ništa značajno stvorili."

NA POLA PUTA DO

KNJIŽEVNO VEČE U UŽICU:
Scena sa festivala "Na pola puta"

Ovogodišnja nagrada Fonda koji nosi ime naše poznate balerine i mirovne aktivistkinje dodeljena je književnom festivalu "Na pola puta" iz Užica. Ova nagrada dodeljuje se radi afirmacije umetničkih ostvarenja koja sadrže poruke mira, tolerancije, razumevanja i solidarnosti, vrednosti za koje se zalagala Jelena Šantić

NORMALNOSTI

INTERVJU: Ružica Marjanović, profesorka i osnivač festivala "Na pola puta"

Književni šok

"Mi zaista verujemo da ovo što radimo ima smisla i to naši gosti i publika prepoznaju"

"VREME": Kako je nastao vaš festival? Kojim motivom je iniciran?

RUŽICA MARJANOVIĆ: Nastava književnosti u našim školama koncipirana je tako da mlade ljude udaljava od drugih i da razvija svest o posebnosti etničke grupacije kojoj učenici pripadaju. To nije dobro. Već skoro dvadeset godina radi se na razdvajanju kultura, pa, na primer, učenici škole u kojoj radim ne prepoznaju tipične reči koje se koriste na govornom području udaljenom manje od 60 kilometara od Užica. Zbog toga nisu razumeli poentu filma o Aleksi Šantiću koji smo na času gledali. Nisu znali šta znači reči "rahmetli babo" i "dženet". U bašti sarajevskog kafića Nenad Veličković i ja smo razgovarali o tome i dogovorili se da u Užice, u gimnaziju, treba dovesti mlade sarajevske pisce i pokazati učenicima da barijere postoje samo u glavama, da ih je lako preskočiti ili ignorisati, ako čovek na njih neće da pristane. Uostalom, Užice je uvek gravitiralo ka Sarajevu, dvadesetak kilometara mu je bliže nego Beograd. Trebalo je mladim ljudima,

ali i njihovim sugrađanima, pokazati da se na jeziku koji razumeju piše dobra i kvalitetna književnost, a da im ona nije dostupna samo zato što je neko postavio granice. Kada smo otišli kod tadašnjeg gradonačelnika Užica i tražili podršku za program, on je odmah prihvatio. Prve godine nismo imali budžet. Opština je platila prevoz i smeštaj, a došli su pisci kojima je to bio izazov. Sinan Gudžević je prvi put posle 25 godina bio u Užicu, Fadila Nura Haver je oduševila sve koji su je sreli. Časovi su bili sjajni i mi smo znali da je to što smo počeli dobro. Mi zaista verujemo da ovo što radimo ima smisla i to naši gosti i publika prepoznaju. Uključili smo gimnazijalce u >>

NENAD KOVAČEVIĆ

Fond "Jelena Šantić" osnovala je nevladina organizacija Grupa 484 pre pet godina s namerom da promoviše mirovni rad, umetnost i toleranciju, vrednosti za koje se zalagala Jelena Šantić (1944–2000), osnivačica ove nevladine organizacije, čuvena balerina i mirovna aktivistkinja. U znak sećanja na Jelenu Šantić ovaj fond biennialno dodeljuje nagradu ustanovljenu radi afirmacije umetničkih

ostvarenja koja sadrže upravo poruke mira, tolerancije, razumevanja i solidarnosti. Ovu nagradu su do sada dobili Beogradski festival igre i program "Slobodna zona" Kulturnog centra Reks, dok je ovogodišnja nagrada Fonda "Jelena Šantić" dodeljena književnom festivalu "Na pola puta" iz Užica za program realizovan prošle godine.

Kako piše u obrazloženju žirija (koji čine Vojin Dimitrijević, Goranka Matić, Mira

Otašević, Nataša Rašić i Tanja Pavlov), književni festival "Na pola puta" kvalitetom književnog programa i uspostavljanjem mostova među kulturama i narodima u regionu, na najpotpuniji način demonstrira umetnički i društveni angažman kakav je zagovarala Jelena Šantić.

Festival "Na pola puta" održava se svakog aprila u Užicu, koje je na pola puta između Beograda i Sarajeva, i u koje poslednje četiri >>

Sa dodele nagrade

sve nivoe pripreme Festivala, pa ga oni doživljavaju kao svoj. Desetak dana pre početka štampamo promo bilten koji delimo po kafićima, u biblioteci, u poštama i na drugom javnim mestima. Tu je svaki gost predstavljen kraćom biografijom, delom teksta ili manjim tekstom i fotografijom. Cilj je da užička publika na vreme dobije informaciju ko su gosti i da ih zainteresujemo da dođu. Zato naša večernja čitanja ponekad traju do ponoći, publika često sedi po podu, i ljudi tačno znaju šta su i koga došli da čuju. Prošle godine rađeno je malo istraživanje

godine dolaze najbolji pisci iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Domaćin im je Užička gimnazija. Tokom dana, u Užičkoj gimnaziji pisci učenicima drže predavanja iz nastave književnosti, uveče na književnim večerima čitaju svoje radove, i sva ta četiri festivalska dana provode zajedno, s namerom da – kako se to tačno kaže – brišu granice i svojim primerom nauče mlade da prihvate i poštuju vrednosti bez obzira na to odakle one potiču.

Ovakav festival nije osnovala ni država ni neka njena institucija. Nakon razgovora koji su vodili Ružica Marjanović, profesorka književnosti Užičke gimnazije, i Nenad Veličković, književnik i profesor Filološkog fakulteta u Sarajevu, o tome da mladi iz Srbije

među učenicima trećih razreda u četiri grada u Srbiji, uključujući Užice i Beograd. Ispostavilo se da su naši učenici više zainteresovani za književnost, da umeju da naveđu imena bar desetak savremenih pisaca iz BiH i Hrvatske, dok se u drugim gradovima znanje svodilo samo na imena autora koji su zastupljeni u čitankama.

Kako birate učesnike?

Pokušavamo da ukrstimo nekoliko kriterijuma. Pozivamo autore čije su knjige dobre i mogu da budu zanimljive mlađoj publici, otvaraju nova pitanja i nude ne uvek lagodne teme. Važno nam je i da pisac koga pozovemo može da održi kvalitetan čas književnosti. Naši gosti ne mistifikuju poziciju pisca, veoma su otvoreni, pa je zbog toga Festival prepoznatljiv po atmosferi i prijateljstvima koja se razvijaju.

Kakva je atmosfera u Užicu u vreme Festivala?

Uspeli smo da stvorimo zaista dobre uslove za realizaciju Festivala. Večernja čitanja se od prošle godine organizuju na Maloj sceni užičkog Narodnog pozorišta. Saradnja s njima je izvanredna. Od prvog Festivala imamo podršku nekoliko lokalnih preduzeća. Neki nam prave putokaze, drugi

ne razumeju sve reči jezika kojim se govori u Bosni ili Hrvatskoj (i obrnuto) iako im je osnova ista, organizovali su književno veče na kome je nekoliko pisaca iz jedne sredine čitalo svoje radove mladima iz druge sredine. Eksperiment je uspeo, i tako je nastao užički festival "Na pola puta".

Za ove četiri godine u Užicu je gostovalo 29

obezbeđuju prevoz, pomažu na razne načine. Kada vide energiju koju ulažemo, svi se nekako priključe. U vreme Festivala u goste su nam dolazili učenici Druge sarajevske gimnazije, i te veze se održavaju.

Kako je u regionu ocenjen vaš Festival?

Prethodnih godina su vesti o našem Festivalu prenosili veoma čitani internet portali iz regiona, tako da se zna šta mi radimo. Ima jedna lepa anegdota o našoj sugrađanki koju je poznati zagrebački pisac, dok joj je potpisivao knjigu, pitao odakle je. Na njenu konstataciju da verovatno nije čuo za mali grad u zapadnoj Srbiji, odgovorio je: "Naravno da znam za Užice, pa vi imate 'Na pola puta'."

Da li u Ministarstvu kulture uviđaju važnost užičkih književnih susreta?

Pre dve godine Ministarstvo kulture je određenim iznosom podržalo naš Festival i to nam je bilo važno u svakom smislu. Prošle godine te podrške nije bilo zato što Ministarstvo nije prepoznalo kvalitet programa. Desilo se da smo baš za njega dobili nagradu "Jelena Šantić". Stalno govorimo o decentralizaciji kulture, pa bi za kvalitetan događaj izvan Beograda podrška republičkih institucija bila dragocena. Ona, nažalost, često izostaje.

Ko su ovogodišnji učesnici Festivala?

Neki autori su potvrdili dolazak, za neke još nismo sigurni, a biće i iznenađenja, kao one godine kada je Amir Kamber došao sa Lamijom Begagić samo da bi dovezli Predraga Lucića. Zamolili smo ga da pročita uveče bar jednu svoju priču i on je, na insistiranje publike, sledeće godine bio gost Festivala "Na pola puta".

pisaca iz regiona, održali su 42 časa književnosti, 34 puta su se predstavili publici, i nije dan književni kritičar nije im bio posrednik u kontaktu s publikom. Prošle godine na užičkom festivalu su gostovali: Dubravka Ugrešić (Amsterdam), Kolja Mićević (Pariz), Radmila Lazić (Beograd), Nada Gašić (Zagreb), Jasminka Petrović (Beograd), Dobrosav Bob Živković (Beograd), Amir Kamber (Kel'n), Slavko Sušilović – Lav Afrički (Osijek), Predrag Lucić (Split), Draško Miletić (Beograd), Nenad Veličković (Sarajevo). Dubravka Ugrešić je užičkim gimnazijalcima pričala o domovini, Radmila Lazić o feminističkoj književnosti i ženskom pismu, Amir Kamber o tipologiji jezika, Kolja Mićević o Danteu,

Jelena Šantić

Jelena Šantić (1944–2000), čuvena balet-ska umetnica, koreograf i pisac, od 1991. počinje svoju delatnost kao mirovna aktivistkinja. Inicirala je mnoge mirovne demonstracije, osnivala brojne mreže za saradnju nevladinih mirovnih organizacija u zemlji i regionu i rukovodila projektima vezanim za pomoć izbeglicama i pomirenje među zaraćenim stranama. Godine 1995. je osnovala nevladinu organizaciju Grupu 484, sa ciljem da podrži samorganizovanje 484 izbegle porodice koje su bežele iz Krajine od akcije hrvatske vojske Oluja, utočište našle u Srbiji. Po njima je organizacija dobila ime. Za svoj mirovni rad Jelena Šantić je 1996. godine dobila nagradu "Pax Christi International". Berlinski mirovni aktivisti su u znak poštovanja prema Jeleninom radu osnovali humanitarnu organizaciju Grupa 485, a odlukom berlinskog parlamenta, na trogodišnjicu njene smrti, park u berlinskoj četvrti Helersdorf dobija ime Park mira "Jelena Šantić". Dve godine nakon toga, i Beograd je dobio park sa Jeleninim imenom, na Vračaru, gde je živela. "Humanitarna aktivnost je druga strana moje ličnosti. U mom životu su se uvek spajali i preplitali intuitivno i racionalno, stabilno i nestabilno, mirno i burno. Onda se u meni u jednom trenutku javila želja da pomognem ljudima unesrećenim ratom. Ta moja humanistička crta je na izvestan način vezana za umetnost. Jer i jedno i drugo povezuje svetove", govorila je Jelena Šantić.

G. MATIĆ

Nenad Veličković o Lazi Kostiću, Nada Gašić o Hašku, Lav Afrički o internetu i književnosti, a Jasminka Petrović i Bob Živković su održali radionicu o ilustraciji i tekstu.

Boravak Dubravke Ugrešić i Užicu bio je i njena prva poseta Srbiji nakon dvadeset godina. Prihvatila je poziv, objasnila je, nakon oduševljenih priča svojih prijatelja o Festivalu. Mediji su zabeležili da ga je nazvala "književnim čudom", primetivši da "sve velike stvari očekujemo ili smo bar očekivali od institucija, ali one su uvijek posljedica inicijative pojedinaca. Dvoje ljudi, Nenad Veličković i Ružica Marjanović, sreli su se i napravili ono za šta je, ako hoćete u političkom smislu, Sanaderu i Tadiću trebalo deset godina." Kolja Mičević, prevodilac, užičke susrete je doživio kao primer sredine koja ne posustaje, pada u monotoniju i uhodanost, već nalazi način kako da objedini sadašnje i nove oblike duhovne igre. "Ružica i ekipa oko Užičke gimnazije su uspjeli dovući pisce iz regije, a da to ne bude samo jedan plitak gest, da to ne bude samo zgodna slučajnost da je Užice na pola puta između Sarajeva i Beograda, nego da to zaista bude mesto susreta", rekao je Boris Dežulović na svečano-sti povodom dodele nagrade.

SONJA ĆIRIĆ

Kompletna podrška Vašem poslovanju

Za uspešno poslovanje važno je da sve funkcioniše besprekorno. Zato je dobro imati uz sebe tim stručnjaka, koji kompletno brinu o Vašoj kompaniji i ostvarenju njenih poslovnih planova.

Razvojem jedinstvenog modela poslovanja, Eurobank EFG je postala jedna od vodećih banaka za pružanje usluga privrednog bankarstva u regionu jugoistočne Evrope. Iskusi poznavaoce privrednog bankarstva su Vam na usluzi u specijalizovanim privrednim centrima Banke u Beogradu, Novom Sadu, Kragujevcu, Nišu, Subotici, Novom Pazaru, Čačku i Šapcu. Oni će imati kreativno rešenje za svaku Vašu poslovnu aktivnost, bilo da se radi o velikom, srednjem ili malom preduzeću.

Obratite se već danas pravim poznavaoacima tržišta, budite prvi u poslovnoj trci!

Privredno bankarstvo Eurobank EFG

SRBIJA - BUGARSKA - RUMUNIJA - POLJSKA - KIPAR - GRČKA - TURSKA - UKRAJINA

Služba za velike kompanije: Beograd - Vuka Karadžića 10, E-mail: LargeCorporateDepartmentAM@eurobankefg.rs;

Regionalni privredni centri: Beograd - Vuka Karadžića 10, Novi Beograd - Tošin bunar 274a, Novi Sad - Bulevar Oslobođenja 95, Kragujevac - Kralja Petra I 54, Niš - Nade Tomić 25, Subotica - Korzo 5, Novi Pazar - 28. novembra 54, Čačak - Krenov prolaz bb, Šabac - Karađorđeva 9, E-mail: BC-all@eurobankefg.rs

www.eurobankefg.rs/Privreda

Geometar vremena sna

Slobodan Jevtić
Pulika

U januaru je izlagao u Kulturnom centru u Parizu, koji je takoreći ozid'o, ali ne ide na te trivijalne skupove na kojima se promovišu razne skalamudije

IMA TOME TAČNO, da se bude do kraja pismeno, petnaest godina, kako je u Valjevu, povodom 125. godišnjice Gimnazije, trebalo da bude organizovana izložba slika Slobodana Jevtića Pulike, koji preko četrdeset godina živi i stvara u Šamalijeru kod Klermon Fera-na, pokrajina Overnja, Francuska. Izložba je otkazana na neodređeno vreme jer je tadani SPS predsednik Odbora za proslavu, te predsednik opštine Valjevo, Milorad Ilić nadimka Kaplar, koji sade, pazi sad, obmnaša mesto pomoćnika ministra za infrastrukturu zaduženog za putove, javio da "nije vreme i situacija", jerbo on i sredina u kojoj predsedav'o, zbog bombardovanja Srba u Bosni, ne mogu garantuju sigurnost Francuza koji su trebali da dođu sa Pulikom.

REZULTAT NADE: To neodređeno vreme prošlo, i zadnje subote, 20 marta, povodom dana Grada i 140. godišnjice Valjevske gimnazije, baš u gimnaziji, arhitektonskoj posebnosti koju je projektovao deda Leoni-da Šejke, otvorena, takoreći retrospektivna, izložba Pulikinih slika pod imenom "Alfabet zvezda, 55 godina traganja za slikom". Kako je Pulika uistinu renesansan i grande Čovek

po sebi, čije je delo nedovoljno poznato na ovim prostorima, prilika je da se nešto kaže na te teme. Rođen u Valjevu 1934, studirao arhitekturu, završio scenografiju kod Milenka Šerbana. Bavio se pozorišnom i filmskom scenografijom, sredinom šezdesetih, posle snimanja filma *Dugi brodovi*, na vikinškoj lađi napravljenoj za potrebe tog filma, kreće za tu Ameriku, ali stiže samo do Sredozemlja. Ipak odlazi u Ameriku, ali posle nekoliko godina se nastanjuje u Šamalijeru, gde i danas živi poznat kao Sloba. Pored toga što na svoj način slika kosmos, poznat je po oslikavanju murala, zidnih slika, te kao veliki kolekcionar i osnivač i direktor prestižnog Trijenala svetske grafike malog formata u Šamalijeru. I to nije sve, veliki Prever je za njega rekao – Pravi genije, sve zna. Slikar, vajar, aranžer, stolar ako zatreba... Rekli i drugi, recimo likovni kritičar Rolan Duklo – Umetnik, taj vodič kroz treperava predskazanja, geometar vremena sna, na način Abo-ridžina izmišlja psihoanalizu peska i kore. Sloba stvara istoriju koja će tek doći. On spaja trajanje autentične eksplozije u vrhuncu njene snage. Ali umesto da iz te eksplozije

iscrpi sav gnev, on ga neprekidno, do u beskraj, ovekovečuje. Niko nikada neće uspeti da dosegne do ključeva onih procesa koje on pokreće u tajnovitosti svog ateljea... Evo i početka pesme koju je Robert Liris napisao na ovu temu – *Crveno, beše li to početak sveta/ i njegove noći poslednje/ Delić sna i komadić rastakanja/ uzaludno prelamanje stakla/ privid koji uništava/ nevidljiva tajna smrtonosna/ To je život koji izmiče kraj nas...*

Dakle, u rečenu i poslednju subotu dogodila se Pulikina izložba u Valjevskoj gimnaziji. Prepuni hodnici, direktor škole svečano izjavi da su posle neuspešnih pokušaja uspe-li da organizuju izložbu, gradonačelnik Valjeva se nastavio da ponosan, veliki i istorijski dan za Valjevo, počasni konzul Srbije u Klermon Feranu Rober Deris prenese pozdrave ambasadora Batakovića i gradonačelnika Šamalijera, selektor izložbe, istoričar umetnosti Moma Pavlović, koji slikaru školski drug, reče da Pulika slikar prostora, sami slikar, u emotivnom nastupu uspe da kaže da je njegov povratak rezultat nade da ovakve kuće, i na ovaj način, mogu da opstanu u ovom ludačkom svetu potrošnje...

TO MU DUŽNOST: Nedugo, iskoristimo priliku za razgovor sa Pulikom. Prvo što kaže je da je presrećan što izlaže u prostoru zgrade Gimnazije, lično je protiv sterilnih galerijskih prostora, njegove slike treba da odvedu mlade malo dalje od života u koji su saterani. Kosmos, taj nama nepoznati prostor, je njegova opsesija preko pedeset godina, i vrlo je sporo, i sukcesivno, ulazio u taj postupak. Sad je došao do klimaksa tog svog iskustva sa kosmosom, rezultat je na 123 izložene slike.

Ne, ne misli da na svojim slikama skida masku neba, to rade naučnici, oni ubeđuju narod da je tako, ili ovako, oni su ustvari uzurpirali kosmos, on je otišao dalje od

njihovog tumačenja kosmosa. Sutra će u kosmos da šalju đubre, prave groblja, to ga je navelo da jednu izložbu u Francuskoj nazove Adio kosmos. Naime, naučnici su sve objasnili, i ništa nisu objasnili, nisu objasnili da u kosmosu nema boje, jer boja je rezultat kristalizacije sunčeve svetlosti kroz atmosferski omotač, gore, u vaseljeni, nema boje... On se ne bavi rasporedom planeta i prirodnim pojavama, on pripada grupi vizionara koja pomoću mašte dolazi do svojih rezultata, recimo, crne rupe je slikao '71. godine, a tek '82. su naučnici na skupu u Bostonu konstatovali crne rupe...

Prelazimo na temu murala, koje je oslikavao po Francuskoj, Nemačkoj, Beogradu, onaj koji je bio na Jugoslovenskom dramskom pozorištu, Valjevu... Njemu je, kaže, lakše da naslika mural, nego da proda sliku, jer je za njih drugačije vezan. Ali i sa muralima, bar u našoj zemlji, ima loša iskustva. Onaj u Beogradu, na JDP-u, je uklonjen posle rekonstrukcije pozorišta, tako da ne zna šta da kaže ako to smeta Beogradu. Nudio da ponovo uradi mural, bez odgovora, više im se u tu viziju uklapa beli zid. Užas ga hvata kad pomisli na murale u Valjevu, jedan, na kome je bila parna lokomotiva, neki

privatnik fasadir'o, a na drugi, u samom centru grada, stavili neke metalne rešetke preko kojih su udarili reklame za razne pomade i brkove kojekakvih političara.

Dodossmo i do njegovog "patriotskog" angažovanja, '90. je u Narodnom muzeju u Beogradu organizov'o izložbu "Likovni umetnici Srbi u svetu". To je, kaže, bila dobra ideja, želeo je da se ovde, posredno svetu, покаже kakav umetnički potencijal posedujemo, ne samo slikarstvo kad je u pitanju. Sve je to, kaže, bilo frapantno dok nije došlo do rasula. U to vreme umre neki koji je bio predsednik Matice iseljenika, i on, kao najgrlatijeg, predloži Branu Crnčevića. Pita on Branu, 'Očeš li da budeš predsednik, a on, ne da 'oče, veli, to mu dužnost. Kako uš'o u funkciju promenio nameštaj, sve renovir'o, postavio sekretaricu, video da je sve otišlo u onu stvar i digne ruke od takvog patriotizma.

Podsećamo ga da nam je sredinom devedesetih, u intervjuu za "Vreme", rekao da je situacija u kulturi genocidna, da svako ko naslika šajkaču postaje akademik, te pitamo, kako je danas. Odgovara da je takva prošlost i danas aktuelna, samo na veštiji način. Na Nacionalnoj televiziji, koju 'vata u Francuskoj, video da se plače što se ne zaustavljaju

brodovi koji prolaze Dunavom, sa počasnim konzulom Srbije Lerisom napravi projekat za turiste na potezu Vinča – Lepenski vir, jer je to vele klevka evropske civilizacije, ponude to ambasadi da prosledi dalje, niotkoga nikakvog odgovora, i tako tri puta. Sve je to, plastično kaže neposredni Pulika, samovoljan četvrtast somnabulan svet koga treba raspičkati usranom motkom, inače upropastiće i ovo malo zemlje što postoji. Čini mu se da novi ambasador Bataković shvata neke stvari. Ništa bolje nije ni u Kulturnom centru u Parizu, koji je projektov'o i takoreći ozid'o, izlagao je tamo u januaru, na molbu Mihaila Papazoglua, koji to sada vodi, ali ne ide na te trivijalne skupove na kojima se promovišu razne skalamudije, mračna situacija...

Što se tiče naše likovne scene u Parizu i Francuskoj, slaže se sa ocenom da za Srbiju samo neki slikari postoje, između ostalih, ni on ne postoji. Žao mu je nekih ljudi iz starije garde, Omčikus je, kaže, izvanredan čovek i slikar, Bata Mihailović jeste svojevrtni jebivetar, ali je dobar slikar, lično će se boriti da njegov profesor Milenko Šerban, koji je deset godina bio asistent kod Andrea Lota, dobije retrospektivnu izložbu.

×

DRAGAN TODOROVIĆ

KAD JE SREĆA, NEK' JE DUPLO VEĆA!

**POKLON VAUČER
25.000 RSD**

UniCredit Banka Vam omogućava da jednostavno i brzo ušetate u svoj idealni životni prostor, a uz to Vam prva dolazi na useljenje. I to sa poklonom, kako red i nalaže!
U zavisnosti od tipa kredita koji odaberete NKS se kreće od 6M EURIBOR* + od 3,70% do 4,99%, dok se EKS kreće od 2,77% kod subvencionisanog stambenog kredita, odnosno od 5,33% za kredite bez subvencije. Krediti su indeksirani u evrima, sa periodom otplate od 5 do 30 godina.

Info telefon: 011 320 45 90, www.unicreditbank.rs

 UniCredit Bank

O poštenom novinarstvu

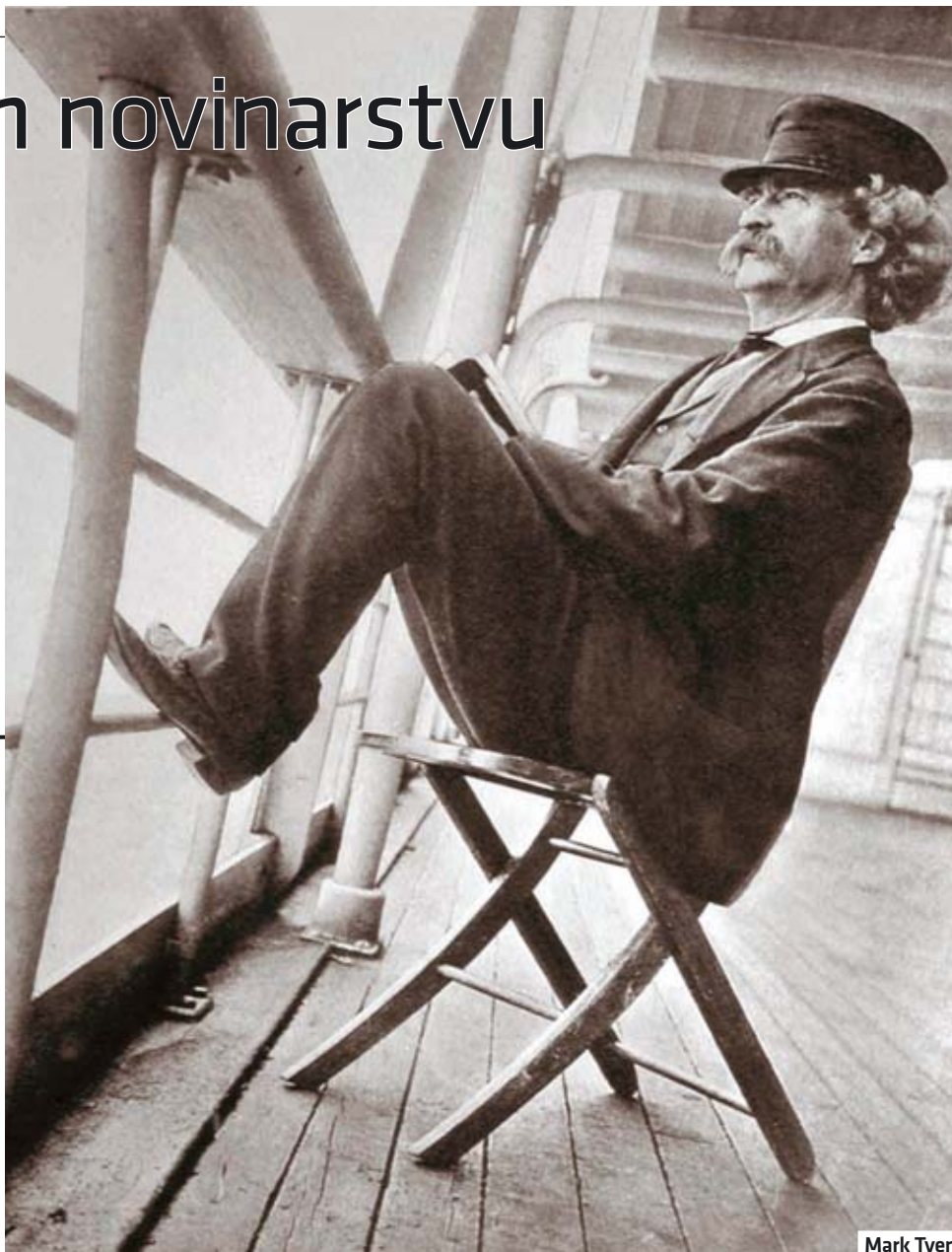
U zbirci eseja Marka Tvena *Sloboda štampe* objavljenoj povodom stogodišnjice piščeve smrti, u kojoj su sabrani njegovi posthumno objavljeni tekstovi posvećeni prokletstvu novinarske profesije, Tven pored ostalog konstatuje da se javno mnjenje spustilo na nivo štampe i da moralni principi u jednom društvu opadaju u zavisnosti od broja novina u opticaju: što je više novina, naš moral je sve gori

U PISMU KOJE je 1865. uputio svom bratu, mlađi Mark Tven je napisao: “Kako ne želim nikakve apsurdne literarne ostatke, moja neobjavljena pisma treba da budu publikovana posle moje sahrane.” Naravno, šalio se. Ali, kada je 1910. umro, Tven je iza sebe ostavio ogromnu kolekciju ličnih zapisa, od kojih su mnogi dugo počivali u arhivu kalifornijskog univerziteta Berkli. Neki od piščevih rukopisa odskora su dostupni široj čitalačkoj publici.

Povodom stogodišnjice smrti Marka Tvena, po Foknerovim rečima “prvog istinskog američkog pisca”, u Italiji je nedavno objavljena zbirka Tvenovih eseja *Sloboda štampe* (izd. Pi-ano B). Tematika kojom se u ovim esejima bavi jedan od najduhovitijih, najzabavnijih i najoštroumnijih književnika svog vremena, veoma je aktuelna: vrline i prokletstva novinarstva.

U ovoj dragocenoj knjižici (120 strana), punoj paradoksalnih i grotesknih epizoda, protagonista je sam pisac kao komentator ili urednik izmišljenih novina. Drska Tvenova genijalnost upire prst na zanat informisanja, na metode konstrukcije i ubeđivanja javnog mnjenja, na cenzuru, na “preveliku slobodu” izvesne štampe i na prekomernu opreznost neke druge, ne štedeći udarce i ne ostavljajući po strani ni kategoriju kojoj je i sam pripadao.

S ONE STRANE GROBA: Jedan od niza članka i priča o večito kontroverznim temama, obeleženim nedvosmislenim humorističkim i polemičnim Tvenovim talentom, jeste i esej *Privilegija groba* koji je književnik napisao 1905, a prvi put je posthumno objavljen u časopisu “Njujorker” krajem 2008.

Mark Tven

Američki pisac smatra da je sloboda govora privilegija koju nijedna živa osoba stvarno ne uživa, pa tako ni novinari. Samo mrtvima je dozvoljeno da govore istinu, tvrdio je Tven poučen ličnim iskustvom – njegovi razni rukopisi su cenzurisani ili odbačeni od strane urednika. Živ čovek nije u potpunosti lišen te privilegije, ali kako je poseduje kao puku formalnost i zna da ne može da je koristi, ne možemo smatrati da je efektivno posedujemo, piše Tven. Iako je sloboda govora aktivna privilegija, za razliku od ubistva, koje je formalno i faktički zabranjeno, sloboda govora je formalno dozvoljena, ali faktički zabranjena.

“Čovek nije nezavisan i ne može sebi da dozvoli da ima ideje koje bi mogle da dovedu u pitanje način na koji se zarađuje hleb. Ako želi da uspe, treba da sledi većinu. O veoma važnim pitanjima, kao što su politika i religija, treba da misli i oseća kao većina; u

suprotnom, njegova socijalna pozicija će biti ugrožena a zarada umanjena”, smatra pisac i nastavlja: “Opiranje izražavanju nepopularnih misli je opravdano: cena koju treba platiti isuviše je visoka. Sloboda govora može da dovede do ekonomske propasti čoveka, prouzrokuje gubitak prijatelja, da ga izloži javnoj poruzi i nasilju, osudi njegovu porodicu na isključenje iz društva i učini od njegove kuće pusto mesto, koje svi preziru i izbegavaju.”

Iako za Tvena sloboda govora predstavlja privilegiju groba, monopol mrtvih, on sa setom konstatuje: “Ponekad, moja osećanja su tako jaka da moram da uzmem pero i da ih izlijem na papir da bih sprečio da se njihova vatra ne potroši u meni; ali sve to mastilo i napor su uzaludni, zato što ne mogu da objavim ono što pišem. Ali kada završim jedan članak tog tipa, zadovoljan sam. Mojoj izmučenoj duši čini dobro čitati ga i razmatrati probleme

koje bi mogao da stvori meni i mojoj porodici. Ostaviću ga dalekim potomcima i objaviću ga iz groba. Tamo postoji sloboda govora i ona ne može nautiti mojoj porodici.”

IZMEĐU NOVINA: U eseju *Sloboda štampe*, objavljenom posthumno (1923), Tven konstatuje da se javno mnjenje spustilo na nivo štampe; i da moralni principi opadaju u zavisnosti od broja novina u opticaju: što je više novina, naš moral je sve gori.

U skladu sa svojom poznatom izrekom: “Novinar je onaj koji razlikuje istinito od lažnog... ali koji objavljuje neistinu”, pisac, s prezirom, primećuje kako je lako za štampu da stvori ili uprlja reputaciju bilo kog čoveka, zahvaljujući svojoj slobodi da nazove “varalicom i lopovom najboljeg čoveka u narodu, beznađežno ga uništavajući”. Tven pronalazi paradoks i u situaciji kada se podnese tužba za klevetu protiv novina pošto i to može postati podstrek za ponavljanje laži: svi drugi listovi treba da objave istu lažnu i pogrešnu vest, da bi je potom opovrgli.

Pisac zaključuje da je sloboda štampe “nacionalno prokletstvo”. Ako jedne novine čine dobro, ostalih pedeset proizvode štetu. Pisac je mišljenja da ni politika ne može da je koriguje, bar ne ona američka: senatori su “nesposobni da shvate razliku između zločina, zločina i ljudskog dostojanstva, pošto su moralno slepi”. “Poštene novinari postoje. Samo koštaju više”, kaže Tven na drugom mestu.

Pomenimo i esej *U pogledu patriotizma* (napisan oko 1905, takođe objavljen posle smrti autora). Po Tvenu, patriotizam – ljubav prema domovini, odanost državnoj zastavi, časti i prosperitetu – nije ništa drugo do religija. Međutim, pisac konstatuje da patriotizam generacijski “kroje” štampa i političari i da im za to ne treba puno vremena.

Pouka priče je da novinarsko “dresiranje” čini čudesne stvari. “Ne postoji ništa što dobra novinarska obrada ne može da uradi. Ništa nije ispod ili iznad njenog dometa. Štampa može da pretvori loše principe u dobre, i dobre u loše; može da uništi svako načelo i kasnije da ga ponovo stvori; može da spusti anđele na nivo čoveka i uzdigne ljude do anđela. A to može da ostvari sa bilo kim za samo jednu godinu, čak i za šest meseci. Kasnije, ljudi se mogu obučavati da proizvode njihov sopstveni patriotizam”, zaključuje Tven.

Koliko god izgledale hiperbolične, Tvenove misli su obojene dubokom intuicijom i veoma jasne, a čini se i prilično primenljive i u današnjem vremenu.

SNEŽANA SIMIĆ

>> tv manijak >

PIŠE: DRAGAN ILIĆ

Ritam zločina

Gotovo neprimetno, ali uporno i svakodnevno, crna hronika je postala obavezan deo informativnog programa. U dnevnim novinama možete ujutru da pročitate satnicu zločina prethodnog dana. Kao u onom odličnom filmu, uočićete svojevrzni **“Ritam zločina”**, sa tipski maskiranim izvršiocima koji pljačkaju, piju ili mlate supruge u određenim terminima. Iz dana u dan, **policijski radio postaje izvor informacija** o mladićima u tamnim trenerkama i vunenim kapama, pijanim sugrađanima koji regulišu saobraćaj, porodičnim nasilnicima, posvađanim komšijama, psihopatama koji mašu pištoljem iz automobila ako ih neko popreko pogleda. Sav taj mrak, koji prate skandalozne vesti o sve brutalnijem nasilju, doveo je do iskrivljenja medijskog pogleda na našu stvarnost. Na televiziji B92 emituje se dokumentarna serija **“Hitna pomoć”** gde praktično nema superheroja niti žestokih momaka. Jedina zvezda serije je osoblje hitne medicinske službe koje se bavi rešavanjem akutnih stanja. Međutim, ništa od dramatike iz popularnih serija tipa “ER”, ili “Chicago Hope”. Nema ljubavnih zapleta jer za njih **nema vremena**. Naši lekari se bave problemima našeg društva – **u trenucima kada dogori do nokata**. Tako vidite penzionere ostavljene da skapaju od zime i gladi, gradsku sirotinju, mladiće razbijenih glava posle ulične tuče, žrtve saobraćajnih udesa, narkomane u krizi i tako redom – kao na listi policijskog radija. Praktično je ekranizovana mračna strana Srbije, sa one strane zakona, sa one strane razuma i ispod one tanke granice ispod koje si gladan. Ova serija, naravno, nema nikakve šanse da bude gledana i popularna poput drugih rialiti programa. To dokazuje da “Farma”, ili “Veliki brat” **nemaju veze sa realnošću**, a takođe potvrđuje da narod neće da gleda tuđu muku. Nismo mi Švabe pa da na RTL-u, na primer, iz dana u dan gledate dramatizaciju porodičnih problema. Ideja je da iz takvih emisija nešto naučimo, da se prepoznamo ako grešimo, da saznamo gde da tražimo pomoć. Nažalost, u Srbiji se kad zagusti poziva samo **Hitna pomoć ili policija**.

Tu dolazimo do drugog primera hiperrealizma u našim medijima. Nakon ubistva i samoubistva, a zatim i sahrana Filipa Kapisode i Ksenije Pajčin, mediji su imali potrebu da ovu užasnu priču romansiraju i ulepšaju. U ovoj nekrofilnoj potrebi za ulepšavanjem zločina i nasilja ozbiljno su pobrkani lončiči. Psiholozi i psihijatri su se tim povodom oglasili skrećući pažnju javnosti da je patološka ljubomora prikazana kao **“slepa ljubav”**, nasilje kao **“burna romansa”**, a apeli za pomoć – deo nekakve **ljubavne igre**. Činjenica je da je ovaj zločin mogao da se spreči da je žrtva pozivala policiju, da su svi iz okruženja znali za nasilnu prirodu i potencijalni problem. Pomislite samo da li bi, u Srbiji bio moguć proces protiv, recimo, Naomi Kembel, koja je u nekoliko navrata osuđivana jer se nasilnički ponašala. Setite se koliko štetu je imao Mel Gibson kada je mortus pijan vređao saobraćajnog policajca i pokušao da ga podmiti. **Nasilnici su svuda isti**, zakon bi morao da bude za sve isti, ali ovde je, paradoksalno, popularnost bila zaslepljujući faktor.

Pomenuta tv-nekrofilija se nastavila kada su se tv-stanice nadmetale koja će pre pustiti reprizu nekog gostovanja Ksenije Pajčin. Mislim da to nije imalo ama baš nikakve veze sa odavanjem pošte nastradaloj pevačici, već sa jahanjem na skandaloznom medijskom talasu **opšteg zgražavanja**.

Ipak, na kraju ovog sumornog raporta, saznali smo da je uhapšen čovek za kojeg se osnovano sumnja da je pokušao da otme devojčicu iz gradskog autobusa. Neću ni ime da mu pominjem, jer mnogo su važnija imena **vozača i gospođe koji su otmicu sprečili**. Drugi putnici su verovatno nabili glave u novine i čitali o ubistvu Ksenije Pajčin, dok je neko pored njih maltretirao dete. Zato je dobro što smo naučili ta dva imena – majstor se zove **Borislav Đuranović**, a gospođa **Anita Ljubinković**. Zbog njih i dalje verujem da u Beogradu žive dobri ljudi.

YES, I CAN

FOTOGRAFIJE: REUTERS

Posle godinu dana žučnih rasprava Barak Obama je izgurao reformu zdravstva, ostvario sigurno najvažniji unutrašnjopolitički cilj svog mandata i po drugi put promenio istoriju. Da nije uspeo, njegov autoritet bio bi ugrožen, a liberalno jezgro demokrata posve demoralisano

Govor Baraka Obame

"Dobro večer svima. Večeras, posle skoro 100 godina govorancija i razočaranja, posle višedecenijskih pokušaja i godinu dana neprekidnog truda i debata, Kongres Sjedinjenih Američkih Država se najzad izjasnio da radnici u Americi i porodice u Americi i mali preduzetnici u Americi mogu da imaju sigurnu svest o tome, da ovde, u ovoj zemlji niti bolest niti neki nesrećan slučaj ne treba da ugroze snove, za čije su ostvarenje radili čitavog života", rekao je Obama pošto je Predstavnički dom izglasao zakon o reformi zdravstvenog sistema. Nastavio je, kako nisu popustili ni pred sumnjama ni pred cinizmom ni pred strahom, te da su dokazali da je američka nacija spremna da se uhvati u koštac sa velikim izazovima, i da je ova vlada, vlada naroda, proizašla iz naroda, i koja radi za narod.

Obama je rekao da je konačno nešto učinjeno protiv sistema zdravstva koji je služio osiguravajućim preduzećima, a ne običnim ljudima. Za većinu Amerikanaca u ovoj raspravi nikada se nije radilo o apstraktnim stvarima, o borbi između desnih i levih, republikanaca i demokrata – već o nečem posve ličnom. Radilo su tu, na primer, o roditeljima koji su iskusili očaj pokušavajući da leče dete obolelo od neke hronične bolesti i koji bi nailazili na odbijanje osiguravajućih društava, o malim preduzetnicima koji su stajali pred izborom da ili da skupo osiguraju svoje radnike ili da ostanu konkurentni na tržištu.

"Ovo nije pobeda neke partije", rekao je Obama, "ovo je pobeda za vas. Ovo je pobeda američkog naroda. I ovo je pobeda zdravog razuma." I naravno: "Hvala. Bog vas blagoslovio, neka bog blagoslovi Sjedinjene Američke Države."

Tek što je "obamanija" i u Americi i u svetu počela da se razvodnjava, a kritike na račun globalne američke političke superzvezde postale glasnije i otrovnije, tek što se domaći i svetski auditorijum zasitio "istorijskih govorancija" i šarolikih pompeznih "šupljih" obećanja mladog, lepog i šarmantnog crnog predsednika, a u redove američkih demokrata posle gubitka jednog mesta u Senatu uvukla sumnja i vidno opao entuzijazam za "promene", Barak Obama je drugi put za samo nešto više od godinu dana promenio istoriju: u nedelju je američki Predstavnički dom tesnom većinom usvojio reformu zdravstvenog sistema. "Za" je glasalo 219 poslanika, ni jedan jedini republikanac, protiv 212, među kojima 34 demokrate. Prethodno je Senat već izglasao reformu zdravstva.

Dok je Amerika bila decenijama pripremana za prvog crnca koji gazduje Belom kućom, dobrim delom i zahvaljujući visokobudžetnim holivudskim i televizijskim produkcijama, u kojima su afroamerički glumci prvo decenijama bili šefovi policijskih stanica, da bi lagano napredovali do predsednika Sjedinjenih Američkih Država, za reformu zdravstva po socijalnom evropskom modelu mnogi Amerikanci i pored Obaminih predizbornih obećanja izgleda nisu bili spremni. I to, iako se sveobuhvatna reforma zdravstva provlačila kao lajtmotiv svih demokratskih predsednika od Ruzvelta, preko Kenedija i Džonsona do Klintona. Niko nije uspeo da je progura, nikome obavezno zdravstveno osiguranje nije bilo vredno političkih kompromisa na drugim frontovima, uvek je na kraju većinski odbacivano kao "neameričko" i "socijalističko", kao nešto što guši gloriifikovani "američki individualizam" i pušta državu da se meša u privatne stvari pojedinca. Istraživanja javnog mnjenja pokazuju da je većina Amerikanaca i sada protiv Obaminog nacrtu reforme zdravstvenog sistema, pored ostalog zbog bojazni da ugrožava ekonomske osnove SAD, mada istraživanja ne pokazuje koliko je onih koji su protiv, zato što reforma nije još radikalnija, to jest "socijalističkija".

BLASFEMIJA: Iako je još pre glasanja o reformi zdravstva u Predstavničkom domu bilo jasno da je Obama ovu bitku dobio, žučna rasprava je trajala čitavih deset sati. Jer, nešto što se za Evropljane podrazumeva samo po sebi, za Amerikance je očigledno prava >>

erupcija u vrednosnom sistemu, za mnoge čista blasfemija, svetogrđe, sknavljenje onoga na šta su Amerikanci ponosni, a što staje u dve svetski poznate fraze: *The american way* i *The american dream*. Američki način nije da deo svog u ubilačkoj konkurenciji krvavo zarađenog novca daješ da bi drugi, koji nisu uspeali, bilo bolje; američki san jeste da dođeš do bogatstva, a ne da ga deliš sa "nesposobnima", pa makar samo jedan mali deo. Na socijalnu tržišnu privredu u Americi se uvek gledalo podrugljivo kao na slabost evropskih privreda. Obamina pobeda u Kongresu je za, u svom biću, konzervativnu Ameriku, nešto kao pobeda japanske automobilske industrije nad Dženeral motorom i Fordom: rušenje američkih ikona. Ispred kuće je američka zastava, nacionalna

himna se peva dok je desna ruka na srcu, ali se na posao ide u hibridnoj tojoti, a ne u ševroletu od 4000 kubika. A sada još treba i da plaćaš, da bi "lenjivci" i drugi nesrećnici bili zdravstveno osigurani. Japanci su barem bitku dobili na američki način, u tržišnoj utakmici.

Tako je i žučna rasprava na Kapitolu hilu pred sam čin glasanja pokazala – za sada – nepremostive razlike u shvatanju filozofije društva poslanika, što kudikamo nadilazi značaj reformskog zdravstvenog paketa. Kako neki mediji pišu, dilema u Kongresu je bila: više države ili manje države, Ruzvelt ili Regan? Tu se radilo o promeni kursa američkog društva, kakva se dešava samo svakih nekoliko decenija.

Obama posle godinu dana ubeđivanja,

polemisanja i svađa ne samo sa republikancima nego i unutar demokrata, do poslednjeg trenutka nije bio siguran da će imati potrebnu većinu. Na kraju je ipak uspeo da pri-dobije nekoliko članova konzervativne frakcije demokrata. Neki od njih, dobri hrišćani koji su protiv abortusa, u zdravstvenoj reformi videli su opasnost da se preko svega, još i novcem poreskih obveznika plaća "ubijanje beba". Jednog od njih, Barta Stupaka, parlamentarca iz Mičigena, partijski drugovi su danima ubeđivali da popusti. Argumentacija je glasila otprilike ovako: jedan 81-godišnji demokrat, takođe iz Mičigena, rekao je da i on želi da štiti život, te da je konsultovao svog sveštenika, jer ne želi da ugrozi svoje spasenje na onom svetlu. Ali da mora da glasa za reformu zdravstva, zato što ona spasa-va živote. Na kraju je Obama predsedničkim ukazom propisao da abortusi neće biti pokri-veni zdravstvenim osiguranjem.

SRP I ČEKIĆ: Osim moralnih i filozofskih pitanja, problem za kongresmene je bilo to, što bi prema većini računica podrška zdravstvenoj reformi mogla da ih košta glasova u njihovim izbornim krugovima. Jaka kampa-nja republikanaca sejala je strah među Ame-rikancima da će reforma, koja bi u nared-nih deset godina poreske obveznike trebalo da košta oko 940 milijardi dolara, biti smr-tonosni udarac za ionako rekordno deficita-ran državni budžet. Proračuni *Congressional Budget Office* (CBO), da bi u krajnjem efek-tu reforma značila uštedu – smanjivanjem troškova i povećanjem poreza za dobrosto-jeće – mnogima nije zvučala dovoljno ubed-ljivo. Činjenica je da dok pojedine društve-ne grupe imaju korist od reforme zdravstva, ona za druge predstavlja dodatno finansijsko opterećenje.

Republikanci su upozoravali na opasnost od megalomanskog prezaduživanja države. Govorili su da narod ne želi nove pakete teške milijarde dolara koje sebi ne mogu da pri-ušte, prebacivali su demokratama da ne poštuju volju naroda i da zbog toga treba da se "stide". Napadali su Obamu i da kroz slogan "veća pravda za sve" uvodi na mala vrata srp i čekić u Ameriku. U čitavoj svađi oko košta-nja zdravstvenih reformi niko nije ni spome-nuo milijarde koje se troše za američko voj-no prisustvo u Iraku i Avganistanu.

MARŠ U ISTORIJU: Na kraju je Obama ipak pobedio i ostvario sigurno najvažniji unutrašnjopolitički cilj svog mandata. Poka-zao je da iza lepih želja stoje i dela koja zai-sta pomeraju stvari, te da je spreman da se

Zakon o zdravstvu

Sa novim zakonom 32 miliona Amerikanaca – gotovo jedna šestina stanovništva, koja do sada nije bila zdravstveno zaštićena – biće osigurani u slučaju bolesti. Svi građani SAD moraju da imaju zdravstveno osiguranje. Državnu pomoć dobiće porodice sa godišnjim primanjima do 88.000 dolara. Roditelji mogu svojim zdravstvenim osiguranjem da pokrivaju decu do njihove 26. godine. Ti izdaci finansiraće se delimično većim nametima za domaćinstva sa godišnjim primanjima većim od 200.000 dolara za samce i 250.000 dolara za bračne zajednice. Preduzeća će morati rad-nicima da ponude zdravstveno osiguranje ili im preti kazna.

Na osnovu novog zakona osiguravajuća društva biće podvrgnuta većoj kontroli države. Preduzeća iz ove branše neće više moći korisnike osiguranja odbijati zbog njihove istorije bolesti, ili raskida-ti ugovore u slučaju bolesti čije je lečenje povezano sa većim troškovima. Osiguravajuća društva neće više moći ni da traže veće premije zbog pola ili zdravstvenog stanja osiguranika.

Obama je ipak morao da odustane od osnivanja državnog zdravstvenog osiguranja, što je tražilo levo krilo demokrata. Zato bi od 2014. godine trebalo da se uspostavi takozvana berza zdravstva, na kojoj bi Amerikanci mogli da upoređuju, kupuju ili prodaju polise.

DOLE SOCIJALISTA: Protivnici zdravstva ispred Bele kuće

>>REFORMA ZDRAVSTVA JE ZA KONZERVATIVNU AMERIKU NEŠTO KAO POBEDA JAPANSKE AUTOMOBILSKJE INDUSTRIJE NAD DŽENERAL MOTORSOM I FORDOM: RUŠENJE AMERIČKIH IKONA

bori za ono "što je ispravno", pa ma koliko koštalo i bilo rizično. Kako reče u avgustu preminuli legendarni senator Ted Kenedi: "Zdravstvena zaštita je pravo, a ne privilegija." Posle "istorijskog" glasanja Obama je izašao vidno umoran pred kamere i bez trunčice trijumfalizma rekao: *This is what change looks like* (Ovako izgleda promena). Poruka je bila više nego jasna: da je on čovek koji stoji iza svojih reči – slogan njegove izborne kampanje bio je *Change*. Da nije uspeo da progura reformu zdravstva, kredibilitet i autoritet predsednika bili bi zabrinjavajuće ugroženi, liberalno jezgro demokrata posve demoralisano, a Obama bi kao talentovani govornik i šoumen vukao sa sobom imidž pop ikone, a ne državnika koji dobija bitke koje su mu važne.

Ovako Obama za mnoge Amerikance ostaje politički mesija koji bi u istoriji mogao da stoji rame uz rame sa Džonom Fildžeraldom Kenedijem i Martinom Luterom Kingom. Džon Luis, nekadašnji Kingov saborac, koji je pre 45 godina marširao kroz Alabamu i demonstrirao za ravnopravnost Afroamerikanaca, koji je doživeo bes rasista, policijske pendreke i torturu, grcajući od uzbuđenja rekao je: "Danas ponovo marširamo. Marširamo u istoriju."

PODELA: Dok je jedno predizborno obećanje ispunio, Obama je drugo pogazio, piše američka štampa. A to je da će smanjiti jaz

među partijama. Naprotiv, Amerika odavno nije bila ovako duboko i suštinski podeljena na demokrate i republikance. Kako piše *New York Times*, već decenijama se nije dogodilo da ni jedan jedini republikanac ne podrži neku reformu demokratskog predsednika. Republikanci se još uvek ne predaju. Najmanje dvanaest saveznih država najavljuje tužbe, na osnovu navodne povrede njihovog ustavom zagarantovanog suvereniteta, jer se pribijavaju da će one dobrim delom morati da snose troškove reforme zdravstva.

Veliko je pitanje da li će demokrate na izborima za Kongres na jesen biti nagrađeni ili kažnjeni, zato što su na mišiće izgurali zakon o reformi zdravstva. Zbog ove borbe, koja je trajala duže nego što je Obama to predvideo, kaska reforma finansijskog sektora. A posle poraza, republikanci će, što već i najavljuju, pružati još veći otpor i sledi sigurno nova maratonska i žučna rasprava.

Obama je zbog zdravstva sve druge planove odložio i bacio u drugi plan, pogotovo sve izvan Amerike: i Avganistan, i klimatske promene, i Bliski istok, i sankcije protiv Irana, a tek mu Evropa ni na pamet ne pada. Amerika je trenutno potpuno okrenuta sama sebi. Kako piše nemački *Spiegel*: Amerikancima ništa ne treba da pokvari njihov veliki dan. Ali ostatak sveta i ne može baš da se raduje.

JUGOSLOVENSKO
DRAMSKO
POZORIŠTE

APRIL 2010.

Velika scena „Ljuba Tadić“

1	Četvrtak u 20.00	LEPOTICA LINEJNA, gostuje SNP, Novi Sad
2	Petak u 20.00	KOKOŠKA
5	Ponedeljak u 20.00	NEBESKI ODRED
6	Utorak u 20.00	DON KRSTO
7	Sreda u 20.00	TAKO JE MORALO BITI
8	Četvrtak u 20.00	BARBELO, O PSIMA I DECI
9	Petak u 20.00	TARTIF
10	Subota u 20.00	MLETAČKI TRGOVAC
11	Nedelja u 20.00	KOKOŠKA
12	Ponedeljak u 20.00	ŠINE
13	Utorak u 20.00	PREVOĐENJE
15	Četvrtak u 20.00	TRI SESTRE, gostuje SNP, Novi Sad
16	Petak u 20.00	KANDID ILI OPTIZAM
17	Subota u 20.00	SKAKAVCI
18	Nedelja u 20.00	KAKO VAM DRAGO
21	Sreda u 20.00	PAKAO / Beogradski festival igre/ Emio Greco, PC, Amsterdam, Holandija
22	Četvrtak u 20.00	U MOČVARI
24	Subota u 20.00	TARTIF
25	Nedelja u 20.00	ŠUMA
26	Ponedeljak u 20.00	KAKO VAM DRAGO
27	Utorak u 20.00	TAKO JE MORALO BITI
29	Četvrtak u 20.00	PSEĆI VALCER
30	Petak u 20.00	NEBESKI ODRED

Teatar „Bojan Stupica“

3	Subota u 20.30	BUBA U UHU
9	Petak u 20.30	HADERSFILD
11	Nedelja u 20.30	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE
12	Ponedeljak u 20.30	PRED PENZIJOM
13	Utorak u 20.30	DRUGA STRANA
15	Četvrtak u 20.30	ŠVABICA
17	Subota u 20.30	HADERSFILD
18	Nedelja u 20.30	BUBA U UHU
20	Utorak u 20.30	BUBA U UHU
21	Sreda u 20.30	SANJARI
22	Četvrtak u 20.30	SHOPPING & FUCKING
25	Nedelja u 20.30	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE
27	Utorak u 20.30	PROTUJE PIJU ČAJ, gostuje Šabačko pozorište
29	Četvrtak u 20.30	NOĆ UBICA
30	Petak u 20.30	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE

Studio JDP

6	Utorak u 20.30	RUGOBA
12	Ponedeljak u 20.30	Koncert Odseka za solo pevanje FMU
13	Utorak u 20.30	ZA SADA NIGDE
14	Sreda u 20.30	RUGOBA
17	Subota u 20.30	PISTA ZA ŠEHEREZADU
24	Subota u 20.30	PRAVILA PONAŠANJA U MODERNOM DRUŠTVU
28	Sreda u 20.30	HISTERIJA – premijera

Gostovanja

1	FEDRINA LJUBAV	Festival Teatra Iberoamerikano, Bogota, Kolumbija
2	FEDRINA LJUBAV	Festival Teatra Iberoamerikano, Bogota, Kolumbija
3	FEDRINA LJUBAV	Festival Teatra Iberoamerikano, Bogota, Kolumbija
4	FEDRINA LJUBAV	Festival Teatra Iberoamerikano, Bogota, Kolumbija
19	KANDID ILI OPTIMIZAM	14. Jugoslovenski pozorišni festival u Užicu
23	PSEĆI VALCER	Valjevo

Jugoslovensko dramsko pozorište
Kralja Milana 50, 011/2644-447, 3061-957
www.jdp.rs

**Raiffeisen
BANK**

Blagajna radi od 10 do 13 časova i od 18h do početka predstave, nedeljom od 17h do početka predstave.

ANDREJ IVANJI

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

Pare u kutiji

Pred parlamentarne izbore mnogobrojne korupcionaške afere potresaju socijalističku vladu

Za "Vreme" iz Budimpešte

IZVESNI ŽOLT BALOG, bivši generalni direktor budimpeštanskog GSP-a (BKV), dao je mesec dana pre mađarskih parlamentarnih izbora intervju dnevniku "Mađar nemzet" (pod kontrolom najveće opozicione stranke Fides) u kome je detaljno opisao kako je u kutiji od nokije morao da preda Miklošu Hađou 15 miliona forinti (oko 63.000 evra).

Primalac je sada već bivši drugi čovek glavnog grada Mađarske, koji je bio dobro kotiran u partiji koja je još na vlasti (Mađarska socijalistička stranka). On je najpre skinut sa izborne liste socijalista, zatim, naravno dobrovoljno, i sa spiska članova partije. Gore pomenuti Balog je – da stvar bude gora – ispričao i da je u toku svog kratkog mandata od jedva godinu dana na čelu BKV-a dao Hađou ukupno 70 miliona forinti (više od 200.000 evra). Ovaj potonji je demantovao navode i uzvratilo da je kratkotrajni generalni direktor prilikom odlaska iz firme dobio više od 50 miliona forinti.

Ovo verovatno nije poslednji skandal oko BKV-a koji potresa Mađarsku neposredno pre, po mnogima, najznačajnijih parlamentarnih izbora nakon 1990. godine. Prema svim merodavnim testiranjima javnog mnjenja, opoziciona stranka Fides (Mladi demokrati, koji i nisu više toliko mladi, ali jesu u desnom centru političkog spektra) ubedljivo vodi i pitanje je samo da li će dobiti dvotrećinsku većinu, što i nije tako teško u komplikovanom mađarskom izbornom sistemu (nešto kao miks francuskog i nemačkog izbornog zakona). Za to je dovoljno dobiti malo više od 50 odsto ukupnog izbornog tela. Drugo pitanje je: koliko oslabljeni će izaći socijalisti, koji su vladali poslednjih osam godina i za to vreme promenili tri premijera?

Bivši komunisti dali su šansu mladom Atili Mešterhaziju, verovatno sa zadnjom namerom da on, a ne stari kadrovi, od kojih su neki upleteni u korupcijske skandale koji zaprepasćuju javnost, podnese skoro siguran i verovatno spektakularan poraz.

OSUĐEN NA PROPAST: Nova nada socijalista Atila Mešterhazi

ULTRADESNIKA: Jedno od važnih pitanja mađarskih izbora (11. odnosno 25. april) jeste i kako će proći ultrasdesnica okupljena oko partije Jobik. "Radikali" odbacuju sve što je stvoreno poslednjih 20 godina i pozvali bi na odgovornost svakog političara koji je krao i lagao. Njihov takođe mladoliki vođa Gabor Vona rekao je da će kada oni dođu na vlast (a to će navodno biti nakon ovih izbora) svaki političar koji je ošteti državu makar i za jednu forintu dobiti doživotnu robiju. Jobik ima rejting od 10 do 15 odsto i pretpredvi da će biti drugoplasirana stranka – ispred socijalista. Ultrasdesnica otvoreno igra na antisemitski i antiromski sentiment koji postoji u Mađarskoj, naročito u istočnim delovima zemlje gde ima najviše Roma.

Pojava radikala primorava konzervativni Fides da se što više učvrsti u političkom centru i da i Jobik i bivše komuniste prikažu kao ekstremiste. Viktor Orban i cela stranka već mesecima ne govore ništa o svojim postizbornim namerama. U dva prethodna izborna ciklusa takođe su bili sigurni favoriti, pa su poraženi u poslednjem trenutku.

SPOLJNA POLITIKA: Kao jezgro buduće spoljne politike vlade nazire se nacionalna strategija, naziv koji odražava važnost odnosa Mađarske kao matice i Mađara koji žive u susednim zemljama. Sudeći prema susretima i izjavama sadašnjih i verovatno budućih promotera spoljne politike, kao što je u prvom redu Viktor Orban, ali i dvojica kandidata za ministra inostranih poslova, Janoš Martonji (koji je to bio za vreme prve Orbanove vlade) i Žolt Nemet (koji je bio državni sekretar), Budimpešta se sprema za izbalansiranu međunarodnu aktivnost. Martonji je u poslednje vreme više puta bio u Vašingtonu s očiglednom namerom da uspostavi tešnju saradnju sa američkom administracijom (Orban nije bio omiljen u krugu Bušove vlade). Šef stranke, kao potpredsednik evropskih narodnjaka,

bio je na kongresu Putinove stranke i sastao se s ruskim premijerom. Žolt Nemet je prilikom nedavnog diskretnog putovanja u Bratislavu vodio razgovore sa slovačkim ministrom inostranih poslova. Ovaj sastanak je važan za budućnost mađarsko-slovačkih odnosa, koji su možda na najnižem mogućem nivou otkako su dve zemlje članice Evropske unije.

Izjave budućih aktera podvlače ponovno oživljavanje mađarsko-poljskih, dakako tradicionalnih, štaviše istorijskih odnosa. Novi element je novostečeno prijateljstvo Orbana i rumunskog predsednika Baseskua. Basesku je čak vođu Fidesa koristio u svojoj izbornoj kampanji, da bi dobio tamošnje mađarske glasove (više od milion Mađara živi u zapadnom delu Rumunije). Najveća i najmasovnija mađarska stranka izvan matice Mađarski demokratski savez u Rumuniji je doduše vodio žestoku kampanju protiv Trajana Baseskua, da bi posle pobeđe njegovih demokrata ipak ušao u vladu.

U Vojvodini, Fides je godinama više naklonosti pokazivao prema Agoštonovoj Demokratskoj partiji vojvođanskih Mađara nego prema Savezu vojvođanskih Mađara. Krajem prošle godine, međutim, Viktor Orban se obreo u Subotici i pred svima pohvalio Ištvana Pastora, predsednika SVM-a, zbog prikupljanja više od 120.000 potpisa za Nacionalni savet. Orban je dodao da će primer uspeha SVM-a na polju ostvarivanja kulturne autonomije preporučiti i ostalim mađarskim strankama u susednim zemljama. Posle te snažne podrške poslanici SVM-a nisu glasali za budžet Srbije, iz stranke su odstranjeni počasni predsednik Jožef Kasa i bivši visoki funkcioner Zoltan Bunjik, a Tomislav Nikolić, vođa srpskih naprednjaka, u Budimpešti se sastao sa Orbanom Viktorom, potpredsednikom evropskih narodnjaka, nekako u isto vreme kada se tamo našao i Ištván Pastor. ×

GABOR ŠTAJNIC

SIGURNE

Ako je bivši tajlandski premijer ostao samo crnogorski državljanin, to ne mora da brine: Crna Gora ne izručuje svoje državljane drugim državama

Nekima je Crna Gora *sigurna kuća*, usprkos restriktivnom Zakonu o državljanstvu Crne Gore, temeljem kojega još priličan broj stanovnika te države ne uspijeva regulirati crnogorsko državljanstvo.

Tjednima već slušamo o Darku Šariću, koji ima srpsko državljanstvo, ali mu se zaželjelo i crnogorskog, pa su mu nadležni polovinom novembra prošle godine (nakon što je u maju predao zahtjev za državljanstvo) dali garanciju da će postati građanin Crne Gore ako u roku od dvije godine done-se otpust iz državljanstva Srbije. Bit će da je Šarić sad zauzet nekim drugim poslovima, ali ima fore da se još pozabavi otpustima i prijemima...

Taman kad se to razjasnilo, ispostavilo se da je bivši tajlandski premijer Taksin Šinavatra, za kojim je raspisana međunarodna potjernica zbog korupcije u njegovoj zemlji (dobio je dvije godine zatvora), biznismen u Crnoj Gori – navodno obnavlja hotel “Sveti Stefan” – ali i crnogorski državljanin! To je prije nekoliko dana potvrdio i MUP Crne Gore, jedino još nemamo potvrdu da li Šinavatra ima dokumente na svoje ime, ili pak

FOTOGRAFIE REUTERS

KUĆE ZA ŠINAVATRE

koristi lažno ime Taki Šinegra u svim svojim pasošima, crnogorskom, nikaragvanskom i ugandskom, muvajući se između Londona, Dubaija i Budve, gdje je viđan po restoranima i kafićima prošloga tjedna, i Podgorice, u kojoj su mu u šoping – prema tvrdnjama crnogorskih medija – viđene supruge i djevojke kćeri.

POVLAŠĆENI: Crnogorske vlasti tvrde da nema razloga da se bilo kakve mjere poduzimaju prema Šinavatri: prvo, kako je saopćeno, za bivšim tajlandskim premijerom nije raspisana crvena međunarodna potjernica, jer Generalni sekretarijat Interpolu u Lionu nije prihvatio potjernicu nacionalnog biroa Interpolu iz Bangkoka, te potjernica nije unesena u Interpolovu bazu podataka, shodno članu 3. Statuta Interpolu. "Tim članom je precizirano da je u Interpolu strogo zabranjena bilo kakva aktivnost ili intervencija u pitanjima ili slučajevima koji imaju političku, vojnu, vjersku ili rasnu pozadinu", kaže se u policijskom saopćenju. Drugo, u rodnom Šinavatrinom kraju događaju se politički belaji i demonstracije protiv aktualnih vlasti: riječ je o protestima njegovih pristalica, pa su se tajlandske vlasti zabrinule i službenoj Podgorici prijavile da imaju indicije da bi on mogao iz neke treće zemlje utjecati na podizanje tenzija u Tajlandu. Na to je odgovorio crnogorski šef diplomatije Milan Ročen, izjavom da Šinavatri neće biti dozvoljeno da s crnogorske teritorije radi protiv interesa Tajlanda. Treće, prema tvrdnjama crnogorskih medija, crnogorski državljani Taksin Šinavatra je nakon što je obavio nadzor nad svojim investicijama u svojoj domovini Crnoj Gori već odletio za Dubai.

PROCEDURA: E sad, evo što se sve treba od papira donijeti da bi se ušlo u postupak dobijanja garancije za crnogorsko državljanstvo: izvod iz matične knjige rođenih, potvrda o trenutnom državljanstvu, izvod iz knjige vjenčanih (ako ste u braku), potvrda o državljanstvu bračnog druga, potvrda da niste osuđivani u državi čije državljanstvo imate, potvrda da niste osuđivani u državi čije državljanstvo želite, potvrda o mjestu

prebivališta u državi čije državljanstvo tražite (uslov da bude prije maja 2006), kopija lične karte, kopija pasoša (ako ga imate), potvrda o radnom odnosu na neodređeno vrijeme i visina plaće i potvrda o imovinskom stanju, izvod iz katastra.

Uz sve to, državljanstvo se može steći nakon deset godina boravka u Crnoj Gori, odnosno pet godina ako ste najmanje tri godine u braku s crnogorskim državljaninom ili državljanicom.

Koliko se zna, Šinavatra nema ženu Crnogorku; doveo je u Crnu Goru svoju vlastitu. Ako je i skupljao papire koje obični smrtnici prikupljaju, možda mu je netko od njegovih pristaša u Tajlandu izdao lažnu potvrdu da nije osuđivan u zemlji čije državljanstvo ima. Ako je nakon garancije dobio državljanstvo, za pretpostaviti je da se odrekao onih prethodnih: Tajlanda, Nikaragve i Ugande. Ako je ostao samo crnogorski državljani, ne mora brinuti: Crna Gora ne izručuje svoje državljane drugim državama, bez obzira na krivično djelo o kojem je riječ, a kamoli za korupciju po

potjernici koja je i Interpolu, kako se tvrdi, bila sumnjiva.

ZASLUŽNI: Taj zabavni Šinavatrin primjer, međutim, oslikava svu perfidnost vlasti u državama regije, jer nije Crna Gora usamljena u maltretiranju svojih vlastitih građana u procesu dobijanja državljanstva, a lakog primanja raznih bjelosvjetskih prevanata i kriminalaca u svoje državljansko okrilje. Kad je o Crnoj Gori riječ, zna se da su i neki poznati građani Srbije dobili njeno državljanstvo (bez odricanja od dotadašnjeg, koliko se zna), od nespornih Milene Dravić i Dragana Nikolića do Dragana Džajića, koji je državljanstvo dobio nakon što je pušten iz pritvora u kojem je bio u prvih šest mjeseci istrage o navodnom muljanju s transferima igrača. Crnogorski ministar policije Jusuf Kalamperović je tada izjavio da Džajić nikada ne bi zloupotrijebio crnogorski pasoš kako bi sebi osigurao utočište u Crnoj Gori i izbjegao sudski proces u Srbiji: "Svako ko je bar jednom vidio Džajića zna da on to nikada ne bi uradio", rekao je tada vidoviti Kalamperović; istina, Džajić se svaki puta >>

CRNOGORSKI PODMLADAK: Tata Taksin Šinavatra sa ćerkama i sinom

uredno odazvao pozivu istražnih organa u Srbiji.

Ima još zabave: Ministarstva vanjskih poslova Crne Gore i Egipta založila su se za državljanstvo izvjesne Reem Ahmed Ahmed Khader iz Kaira, koja je, prema riječima Kalamperovića koje prenose crnogorski mediji, unuka Crnogorke iz Grblja. Državljanstvom Crne Gore se nedavno podičio i nekadašnji ambasador Dojčilo Maslovarić, bliski prijatelj Slobodana Miloševića i član JUL-a, ali i potpredsjednica Vlade Crne Gore, kojoj za tu funkciju nije smetnju pravio nedostatak državljanstva države koju vodi!

Nije ni Srbija bila mačeha: dok joj Crna Gora ne da Željka Maksimovića Maku, Srbija spašava glumca Žarka Lauševića srpskim državljanstvom u slučaju da ga išutiraju iz SAD. Crna Gora tvrdi da su spas u Srbiji i njenom državljanstvu našli bivši policijski funkcioneri koje crnogorsko Državno tužilaštvo smatra odgovornim za deportaciju Muslimana i Bošnjaka iz Crne Gore policiji Radovana Karadžića u Republici Srpskoj, što je jedan od najtežih ratnih zločina u Crnoj Gori, za koji se počinio sudi u Podgorici.

ODBEGLI: Kad je o Bosni i Hercegovini riječ, situacija je jednako bratska i uzajamna. Buka se digla u trenutku kad je Branimir Glavaš, umjesto da se u zagrebačkom Županijskom sudu pojavi na izricanju presude za ratne zločine u Osijeku, pojavio u rodnoj Hercegovini, pobrinuvši se da netom prije dobije državljanstvo te zemlje. I nije jedini: neposredno prije njega, utočište je u BiH potražio i dr Ognjen Šimić, osuđen u Hrvatskoj zbog primanja mita. Ukratko, BiH i Hrvatska međusobno “duže” stotine takvih finih ljudi, dvojnih ili višestrukih državljana, pri čemu i jedni i drugi u zemljama svog “egzila” žive neometano, kao poštteni i neosudivani ljudi. I Milorad Ulemek Legija je bio jedan od takvih sve do 2003. godine: dali mu i hrvatsko državljanstvo.

Godinama se krvavo ratovalo za granice i suverenitete u ovom dijelu Evrope. Danas, desetljeće nakon što su ratni sukobi stali, kriminalci i zločinci svih vrsta prelaze granice, dobijaju pasoše i državljanstva kad se sjete, a države i dalje ništa ne rade da se to promijeni. Možemo se smijati na račun novopečenog Crnogorca Šinavatre ili unuke crnogorske babe iz Egipta, ali nije smiješno što su zemlje regije *sigurne kuće* za barabe i ubojice, naše vlastite i bjelosvjetske. ×

TATJANA TAGIROV

TAKSIN ŠINAVATRA

Čovek sa crnogorskim pasošem

Bivši premijer Tajlanda 2006. godine svrgnut je sa vlasti, optužen i osuđen za zloupotrebu položaja, finansijske malverzacije, bespravno bogaćenje, izbegavanje plaćanja poreza, korupciju i povredu “lèse majesté”, to jest ispoljavanje antirojalističkih osećanja

“TAKSIN JE CRN kao dno bunara – i crnji i mehljiviji. Spoljašnja percepcija o njemu je klasičan primer kako se ljudima sa distance čini da su unutrašnji izopštenici nepravilno progognjeni”, ocenio je vrsni poznavalac tajlandskih prilika, upitan da za “Vreme” prokomentariše lik i delo Taksina Šinavatre, bivšeg premijera Tajlanda, koji se uz pomoć nekoliko pasoša seljaka po svetu tražeći mirnu luku za svoje političko-tajkunske poslove. Pored tajlandskog, poseduje crnogorski, kao i nikaragvanski diplomatski pasoš, mada upućeni tvrde da se broj njegovih putnih isprava tu ne iscrpljuje.

“Ovo je Tajland, osmi na listi najkorumpiranijih država na svetu. Pretpostavljam da ni Crna Gora ne zaostaje. Izgleda da Taksina jedino Nemačka, Engleska i Amerika vide onakvim kakvim jeste. Klovn kriminalac sa mnogo para”, zapisao je jedan posetilac sajta Bangkokposta, komentarišući vest da bivši premijer kruži planetom sa crnogorskim dokumentima.

Evo kratkog osvrtu na dinamičnu karijeru jednog od najbogatijih ljudi Tajlanda koji je u dva navrata bio premijer države (2001–2006), pa vojnim pučem, na pola mandata, dok je prisustvovao zasjedanju Skupštine Ujedinjenih nacija, svrgnut sa vlasti, optužen i osuđen za zloupotrebu položaja, finansijske malverzacije, bespravno bogaćenje, izbegavanje plaćanja poreza, korupciju, povredu “lèse majesté” tj. ispoljavanje antirojalističkih osećanja, omalovažavanje kralja...

POLICAJAC I BIZNISMEN: Taksinov čukundeda Seng Se Ku, Kinez, doselio se u Sijam (što je staro ime Kraljevine Tajland) i okučio na severu zemlje u Čijang Maju. Njegovi unuci su promenili prezime u Šinavatra – što u bukvallnom prevodu sa tajlandskog znači “neko ko rutinski (svakodnevno) čini dobra dela”, i postali uspešni biznismeni baveći se nekretninama, građevinarstvom, finansijama, trgujući svilom, uzgajajući narandže i cveće... Kad

se 1949. godine rodio Taksin, njegova familija bila je jedna od najbogatijih i najuticajnijih u Čijang Maju. Otac mu je, između ostalog, bio i član parlamenta.

Kao srednoškolač Taksin je pomagao u vođenju očevih bioskopa. Završio je policijsku akademiju, magistrirao i doktorirao u Americi u oblasti kriminalistike, a službu napustio 1987. godine u činu potpukovnika. Sedam godina pre toga oženio se kćerkom policijskog generala.

Uporedo sa policijskom, sa promenljivim uspehom gradio je i poslovnu karijeru uz svesrdnu podršku supruge. Držao je prodavnicu svile, bioskop, ušao u posao sa kompjuterima, pejdžerima, kablovskom televizijom... Posle nekoliko godina lutanja, praćenih promašajima i gubicima, Taksin je početkom devedesetih ušao u biznis sa mobilnom telefonijom i telekomunikacijama. Sve ostalo je istorija.

POLITIČAR: U politiku je ušetao 1994. godine kao član PDP-a (*Palang Dharma Party*), bio čak i ministar inostranih poslova zemlje, kasnije i lider PDP-a i član više koalicionih vlada. Vlade su se smenjivale, ali je u svakom sklepanom kabinetu bilo mesta za novopečenog Đetića. Bio je i pomoćnik premijera za saobraćaj u Bangkoku, zamenik premijera i to baš u vreme inflacije na Tajlandu. Opozicija ga je optužila da je zahvaljujući insajderskoj informaciji profitirao u vreme plutajućeg kursa bata (tajlandska moneta), ali slučaj nikada nije otvoren.

Sa grupom saveznika 1998. godine, formirao je Taj Rak Taj partiju (TRT, “*Thais Love Thais*”/Tajlandani vole Tajlandane). Sada je sa Crnom Gorom u MRT odnosu: *Montenegri ni Rak Tahais*. Morska ljubav cveta.

Ubedljivo je pobedio na januarskim izborima 2001. godine i postao prvi premijer u istoriji zemlje koji je odslužio ceo četvorogodišnji mandat. Ruralni sever i severoistok najsnažnije su ga podržali. Za svog mandata uveo je

opštu zdravstvenu zaštitu i participaciju od 30 bata po poseti lekaru, omogućio da pacijenti zaraženi sidom po povlašćenim nižim cenama dolaze do lekova, inicirao je razvojne fondove u poljoprivredi i niske kamatne stope za kredite u agronomiji. Tajland je dve godine pre roka otplatio dug Međunarodnom monetarnom fondu, uveo je reformu obrazovanja, otvarajući mogućnost da se mladi ljudi lošijeg imovinskog stanja lakše upisuju na fakultete, koristeći povoljne kredite. Krajem devedesetih Taksin je u Bangkoku osnovao međunarodni Šinavatra univerzitet, za studije inženjerstva, arhitekture i poslovnog menadžmenta.

Taksinova vlada regulisala je odnose u državnoj lutriji (ilegalnu uterala u državnu) i objavila rat narko-bosovima. Tajlandski Vrhovni sud je krajem februara ove godine presudio da je Taksin Šinavatra zloupotrebio svoj premijerski položaj u korist svoje telekomunikacione kompanije i naredio da mu se konfiskuje oko jedna milijarda evra, što je 60 odsto "zamrznute imovine" koja je bila predmet višegodišnjeg sudskog procesa između odbeglog lidera i države.

Konfiskovani novac su Taksin i njegova porodica zaradili prodajom svog paketa akcija (49,6 odsto) u porodičnoj telekom firmi Shin Corp, singapurskoj državnoj kompaniji Temasek Holdings u januaru 2006. godine. Tax-free posao decenije obavljen je za 1,88 milijardi američkih dolara. Vlasnici akcija bili su Taksinov sin, kćerka, sestra i ženin brat. U anti-Taksinovom taboru, prodaja mobilne telefonije stranoj državi ocenjena je kao izdaja nacionalnih interesa. Taksin je ocenio da je odluka Vrhovnog suda "politički motivisana", na nivou "vica", i da će se žaliti.

PUČ: Taksin i njegov TRT osvojili su ponovo većinu u Parlamentu na izborima u februaru 2005. godine. Taksin je započeo svoj drugi premijerski mandat. U septembru 2006. godine, vojnim pučem je smenjen sa vlasti dok je bio u Njujorku, na zasedanju Skupštine Ujedinjenih nacija. Optužen je za korupciju i zloupotrebu položaja. Iz Amerike je otišao u egzil u London. Bivši policajac nije sedeo skrštenih ruku. U junu 2007. godine kupio je fudbalski klub Manchester Siti, da bi ga već naredne sezone prodao investitorima iz Abu Dabija. Fanovi su ga zvali Frenk jer ih je njegovo prezime Šinavatra asociralo na američkog pevača i glumca Sinatru.

U domovinu se vratio u februaru 2008. godine posle 17 meseci izgnanstva. Direktno sa aerodroma su ga odveli u zatvor, pa pustili uz

kauciju. Pred Vrhovnim sudom se izjasnio da nije kriv ni po jednoj tački optužnice. Nije čekao na sudsku presudu. U pratnji supruge prisustvovao je otvaranju letnje Olimpijade u Peking, pa nastavio za London, poručivši da "Tajland više nije bezbedno mesto za njega i njegovu porodicu".

U odsustvu je osuđen na dve godine zatvora zbog zloupotrebe položaja. Razveo se od žene s kojom je decenijama gradio imperiju. Tajlandanka Saranja, "Vremenov" insajder, tvrdi da je razvod "obična farsa". "Rasturili su se iz praktičnih razloga da sačuvaju imovinu, to svi znaju. Žive u ljubavi i slozi i zajednički brinu o svoje troje dece, sinu i dve kćerke."

EGZIL: "Rutinski dobročinitelj" odnosno Šinavatra, uglavnom boravi u Dubaiju i ne prestanto je u vezi sa svojim pristalicama okupljenim u Ujedinjenom frontu za demokratiju protiv diktature koje popularno zovu "crvene košulje". "Crvena armija" Taksinovih sledbenika već nedeljama demonstrira ulicama Bangkoka tražeći prevremene izbore.

Tajland je zreo za promene. Nezadovoljstvo

se osećalo u vazduhu, čak i davno pre nego što su demonstranti zaposeli saobraćajnice i trgove. Sistem je očigledno zaglavio i mora se pronaći izlaz. Na udaru su i temelji ustavne monarhije kojom dominiraju aristokratska i birokratska elita podržane vojskom. "Želimo jednake mogućnosti za sve, ali elita seljake doživljava kao građane drugog reda", poručio je jednom prilikom Taksin iz egzila. Spirala izbora, haosa i pučeva drastično pogađa privredu, negoduju i biznismeni. U početku je stožer protesta bio legalno izabrani, a silom eliminisani premijer Taksin čije su se pristalice odepule u crveno, ali je pokret prerastao pokretača i pretvara se u narodnu bunu, klasnu borbu protiv tiranije manjine i protiv društvenih razlika. Elita je ubeđena da je Taksin republikanac koji želi apsolutnu vlast. U duboko podeljenom narodu, raspolućenom na crvene i žute (antitaksinovce, rojaliste), pomalja se i treći, neutralni put kao budućnost Tajlanda bez taloga prošlosti. Buna narasta, crveni cunami pretili, pa kako ko prođe.

JELICA STOJANČIĆ

RAT: Gugl vs. Peking

HONG KONG

Sigurna kuća za Gugl

CNET NEWS

Tom Krazit

Koncept Gugla "jedna kompanija, dva sistema" u Kini nije izdržao, a nije izvesno ni da će uspeti drugačiji sistem. Konačnom odlukom internet pretraživača Gugl da ugasi mašinu zbog cenzure u Kini, okončana su dvomesečna nagađanja o planovima ove kompanije koja je objavila da sajberkriminalci iz Kine hakuju sadržaj Gugla. U trenutku kada je Gugl počeo da preusmerava promet sa adrese google.cn na google.com.hk, odnosno na servere u Hong Kongu, počela je nova era u poslovnom životu kompanije Gugl na kineskom tržištu. Ispostava u Hong Kongu je sada jedina koja funkcioniše, a kada se otvori stranica, posetioци mogu da pročitaju: "Dobro došli u novu kinesku kuću." Pod sloganom "jedna zemlja, dva sistema", u Hong Kongu važi zakonska regulativa nedostupna većini Kineza, ali upravo taj sistem omogućava Guglu da ostane tehnički u Kini, slobodan i necenzurisani. Međutim, većina kineskih internet korisnika sedi iza "velikog kineskog zida", dok je kineska vlada spremna da zabranjuje određene internet sadržaje. To je bio razlog inicijalnog Guglovog pristanka na cenzuru kada su se pojavili u Kini, iako su objašnjavali tamošnjim vlastima da oni zapravo žele da obezbede korisnicima informacije i kvalitetnu pretragu. Međutim, takva odluka je shvaćena kao ugrožavanje Guglove osnovne misije – dostupnost informacijama. Gugl sada pokušava da

odigra drugu, balansirajuću ulogu, zato što želi da ostane prisutan na kineskom internet tržištu koje se smatra najvećim na svetu, uprkos činjenici da samo 25 odsto stanovništva ove zemlje koristi internet. Njihovo prisustvo uveliko će i dalje zavisiti od kineskih internet cenzora, koji, prema navodima *LA Timesa*, već blokiraju ulazak na novu adresu u Hong Kongu.

Nejasna je budućnost Guglovog servisa u Kini, što otvoreno priznaje jedan od rukovodećih ljudi. Ipak, on kaže da se "nadaju da će novi servis u Hong Kongu biti dostupan korisnicima u Kini". Ne zna se ni kako će ovaj manevar prihvatiti korisnici u Kini, pretežno mlađi tehnološki entuzijasti. Kineska novinska agencija *Sinhua* prenela je komentar dnevnih novina *Sing Tao* iz Hong Konga, u kojem se Gugl optužuje za "aroganciju" zbog zahteva da Kina promeni svoje zakone. "Kineski lideri vode dugoročnu politiku otvaranja prema svetu. Međutim, Gugl je pokušao da se suprotstavi suverenitetu Kine zahtevom da vlada prihvati njihovu definiciju 'otvaranja prema svetu'", piše u komentaru koji je prenela agencija. Moguće je da veliki broj kineskih korisnika prihvati ovo mišljenje, sasvim zadovoljan uslugom nekog drugog pretraživača, kao što je Baidu. Kina nikad nije bila lak plen za Gugl i, dok mu uspeva da preoblikuje ostatak sveta, izvesno je da Kinu ne može da promeni.

IRAK

Persijski tepih u Bagdadu

RADIOFREE EUROPE

Abas Djavadi

Prema nezvaničnim rezultatima parlamentarnih izbora u Iraku, koalicija stranaka pod vođstvom premijera Nurijsa al Malikija u prednosti je u sedam od 18 glavnih provincija, dok Alavijeva koalicija vodi u pet provincija. S obzirom na to da nijedna koalicija nema većinu, pregovori o formiranju vlade trajaće mesecima.

Milioni Iračana glasali su na drugim "fer i demokratskim" izborima u post-Sadamovoj eri. Novo na ovim izborima jeste veća etnička i verska izmešanost nego na izborima održanim 2005. godine. Pitanje je da li će iračka krhka i mlada demokratija i nacionalno jedinstvo izdržati dovoljno dugo da bi mogli da se odupru međunarodnom pritisku i mešanju u unutrašnje političke i ekonomske prilike u zemlji. Pored unutrašnjih problema sa pobunjenicima i Al Kaidinim strukturama koje nastavljaju da podrivaju demokratski proces u Iraku, nastavlja se i čak uvećava uticaj Irana koji konačno može da ugrozi nastavak razvoja parlamentarne vladavine u Iraku. Biće potrebno neko vreme da se prebroje svi glasovi i još više dok se ne formira vlada. Očekuje se da će dve najjače koalicije, Država prava Nurijsa al Malikija i Iračka nacionalna alijansa (INA) Amara al Haikima, formirati vladu. Obe alijanse su proiranski orijentisane, ili bi bilo bolje reći da su prijateljski nastrojene prema Iranu. Kako god da se nagode ove ili neke druge dve stranke, susedni Iran nastaviće da širi značajan uticaj u Iraku, koji će, nakon potpunog povlačenja američkih trupa, tek dobiti na značaju.

Malikijeva alijansa je sastavljena od desetak političkih stranaka i popularnih ličnosti, uključujući njegovu šiitsku stranku Al Dava, kao i nekoliko sunitskih i kurdskih stranaka. Tokom svog premijerskog mandata, Maliki je održavao dobre odnose sa Teheranom i iranskim liderima, posebno sa duhovnim liderom ajatolahom Al Hamneijem. Uoči izbora, Teheran je vršio konstantan pritisak na Malikijsa da se pridruži INA, i da na izborima nastupe kao velika, zajednička šiitska alijansa. Međutim, premijer nije popustio pod tim pritiskom zato što je platforma njegove predizborne kampanje počivala na multikonfesionalnosti.

Vodeća stranka u koaliciji INA je Islamski vrhovni savet Iraka (ISCI), šiitska stranka za koju se smatra da je najviše naklonjena Iranu. Vođa ove stranke je Amar al Hakim, koji potiče iz uticajne klerikanske

porodice Hakim. Formiranje policije ove stranke, poznatije kao Badr, pomogla je Iranska revolucionarna garda u cilju suprotstavljanja režimu Sadama Huseina za vreme rata između Irana i Iraka 1980–1988. godine. Pored političke i finansijske naklonosti Iranu, lideri stranke ISCI podržavaju *velavat-e faqih* (nešto poput etničkog jedinstva), što bi ultimativno dovelo do uništenja demokratskog sistema u Iraku. Pod uticajem Teherana, grupa predvođena radikalnim antiamerički orijentisanim verskim vođom Muktadom al Sadrom (nekad ljutim protivnikom ISCI-ja) pridružila se koaliciji INA zajedno sa Ahmedom Kalabijem, favoritom Amerike u vreme invazije 2003. godine, i mnogim drugim sunitskim grupama i plemenskim liderima. Treća koalicija na iračkoj političkoj sceni sastavljena je od kurdskih stranaka: Kurdska demokratska stranka (Masud Barzani), Savez patriota Kurdistan (Džalal Talabani). Obe stranke zalažu se za održavanje dobrih odnosa sa Iranom, podržavaju prekograničnu trgovinu i "zajedničke političke odnose uz međusobno poštovanje", i sprečavaju korišćenje teritorije severnog Iraka sa koje bi iranske kurdske grupe mogle da napadnu Iran. Ova grupa stranaka može da bude veoma bitna u procesu formiranja nove vlade Iraka. Jedina koalicija suprotstavljena Iranu je Al Irakivah, predvođena bivšim premijerom Ajadom Alavijem, sastavljena od istaknutih sunitskih grupa i političkih lidera.

NEIZVESNA BUDUĆNOST:
Postizborni koalicioni pregovori

POBEDNICA: Šefica socijalista Martin Obri

FRANCUSKA

Vreme za paniku

RFI

Toni Kros

Na predsednika Nikolu Sarkozyja i njegovu stranku UMP pala je senka poraza zbog razočaravajućih rezultata na regionalnim izborima. Ako predsednik i njegovi ljudi nisu odmah shvatili koja je postizborna poruka, mogli su to da pročitaju već u sutrašnjim izdanjima svih novina. Ali, da li je stvarno došlo vreme za paniku? Da li levica dolazi na vlast ili aktuelna vlast može da opstane? Rezultati pokazuju da je levica pobedila u svim regionima u Francuskoj, osim u Alzasu, i osvojila 54 odsto biračkog dela. Zabeležena je mala konsolidacija desnice na prekomorskim teritorijama – pobedili su na ostrvu Reunion i u Gvajani. Levičarska štampa je egzaltirana, dok desnici naklonjeni mediji stidljivo i uplašeno kriju svoju sramotu. Čak su se i regionalni mediji odredili nazivajući Sarkozyja "hiper gubitnikom" (*Le Progres*), dok novine *La Montagne* vide rezultate izbora kao "nacionalnu sramotu". Brz odgovor sistema je rekonstrukcija vlade, koja, čini se, neće biti mnogo drastična. Žrtvovaće jednog ili dvojicu ministara, nije važno. Premijer Fransoa Fijon ili predsednik Nikola Sarkozy, koji se smatraju odgovornim za debakl, ne pokazuju nameru da nešto drugo urade. Možda su u pravu što situaciju posmatraju mirno.

Uprkos poniženju na prethodnim izborima, stranke levice su već onda kontrolisale 24 od 26

regionalnih veća. Iako je predsednica Socijalističke stranke Martin Obri sada obasjana pobeđničkom svetlošću, ipak teško može da zaključi da francuski glasači smatraju nju ili njenu stranku spremnom za buduću predsedničku ulogu, odnosno vladu. U ono što ona može da bude sigurna jeste zabrinjavajući nivo apstinencije na izborima, bez obzira na to što se 51 odsto birača (47 odsto u prvom krugu) u drugom krugu dovuklo do biračkih mesta.

Uostalom, na birače koji su glasali na ovim izborima, ona ne može sigurno da računa i na sledećim izborima budući da je njihovo ponašanje teško predvideti. Jedan deo birača neće uopšte izlaziti na predsedničke i parlamentarne izbore 2012. godine ili će se prikloniti strankama desnice.

Ovogodišnji regionalni izbori pokazuju veliko razočaranje birača Sarkozyjem, čiji je stil uveliko zaslužan za poraz. Jedan od najvećih problema predsednika Sarkozyja jeste to što se on pretvara da je učinio mnogo. Mnogi Francuzi koji su glasali za njega 2007. godine, očekivali su da će "modernizovati" zemlju u američkom duhu: dinamični bosovi kreiraju radna mesta u celoj zemlji, a vlada će se suočiti sa štrajkačima. Onda je nastupila svetska ekonomska kriza i poslovi su naprosto nestali, dok su štrajkači nastavili svoje.

OSAM DECENIJA OD PRVOG SVETSKOG PRVENSTVA U FUDBALU

POLOVNA LOPTA I USPOMENE

Dva dana nakon početka 19. prvenstva sveta u fudbalu, koje će se od 11. juna do 11. jula odigrati u Južnoafričkoj Republici, fudbalski svet će obeležiti i jedan jubilej: osam decenija od Prvog svetskog prvenstva. Kako se na tom prvenstvu takmičila i reprezentacija Jugoslavije, a kako je naš državotvorni razvoj u to vreme pored srpske imao i jugoslovensku komponentu, srpska fudbalska javnost s pravom uzima učešće u ovom jubileju

Pišu: ZORICA JANKOVIĆ i
Dr ALEKSANDAR JANKOVIĆ

Prva međunarodna fudbalska utakmica odigrana je u Glazgovu 30. novembra 1872. U prijateljskom susretu igrale su reprezentacije Škotske i Engleske, a utakmica je završena bez golova. Dvanaest godina kasnije (1884) odigrana je i prva međunarodna takmičarska utakmica, kada su se u Belfastu, u okviru British Championshipa, susrele reprezentacije Irske i Škotske. A onda, fudbal je sa Ostrva prešao na Kontinent: dobio je nove poklonike, a popularnost mu se toliko proširila da je na Olimpijskim igrama 1900. i 1904. godine bio demonstracioni sport, a već 1912. uvršten u zvanični olimpijski program. Vremenom fudbal postaje sve popularniji u Južnoj Americi, da bi tokom treće decenije prošlog veka Urugvaj, tipični fudbalski predstavnik tog kontinenta, preuzeo od ekipa sa Ostrva dominaciju u svetском fudbalu (olimpijski pobednik 1924. i 1928).

U međuvremenu, 1904, osnovana je i FIFA (Federation International Football Assotiation). Ipak, Svetskoj fudbalskoj asocijaciji trebale su pune 24 godine da smogne dovoljno snage i uticaja da donese odluku o organizovanju vlastitog prvenstva sveta (nezavisnog od Olimpijskih igara, čiji je fudbalski turnir priznala 1914. godine kao amatersko svetsko prvenstvo). Tako je na kongresu održanom u Amsterdamu u vreme održavanja Olimpijskih igara 1928, FIFA konačno donela odluku da se 1930. u njenoj organizaciji održi prvo svetsko prvenstvo u fudbalu. Italija, Švedska, Holandija, Španija i Urugvaj ubrzo su se prijavili da budu domaćini turnira. Godinu dana kasnije (18. maja 1929), na kongresu FIFA u Barseloni za domaćina je određen Urugvaj, dvostruki pobednik olimpijskog turnira, koji je ujedno trebalo da obeleži i stogodišnjicu nezavisnosti.

ODLUKE O UČEŠĆU: Za učešće na Prvom svetskom prvenstvu u fudbalu FIFA nije organizovala kvalifikacije, već je poziv uputila svim članicama. Do roka za prijave, 28. februara 1930, učešće su potvrdile reprezentacije Argentine, Bolivije, Brazila, Čilea, Paragvaja, Perua, Meksika i SAD, ali se pozivu nije odazvala nijedna prekookeanska zemlja zbog velikih troškova i dugog putovanja, kao i zbog kampanje srednjoevropskih zemalja protiv održavanja prvenstva van Starog kontinenta. Tek kada je predsednik FIFA Žil Rime (Jules Rimet) izdejstvovao da urugvajska vlada plati troškove putovanja reprezentacijama prekookean-

skih zemalja, pozivu su se odazvale Belgija, Francuska, Rumunija i Jugoslavija.

Jugoslovenski nogometni savez odazvao se pozivu za učešće na Prvom svetskom prvenstvu. Ali, zbog nagomilanih problema (od novembra 1929. do februara 1930. godine bila je raspuštena i Skupština) i preseljenja njegovog sedišta iz Zagreba u Beograd, zagrebački i splitski funkcioneri zabranili su hrvatskim fudbalerima da igraju za reprezentaciju Jugoslavije. Tako je savezni kapiten Boško Simonović sastavio tim od fudbalera iz srpskih klubova.

DUGO PUTOVANJE:

Svečano ispraćeni od predstavnika Saveza, rodbine, novinara i velikog broja navijača, reprezentativci su na svetski šampionat krenuli sa beogradske železničke stanice u utorak predveče 17. juna. Do Marseja, gde ih je za putovanje preko okeana čekao francuski parobrod "Florida", išli su drugom klasom brzog voza (a ne spavaćim kolima). U Beogradu se u voz ukrcala i jedna grupa navijača, koja je reprezentativce ispratila do Batajnice, da bi ih na stanici u Šidu, Novoj Gradiški, Zagrebu i Ljubljani pozdravili predstavnici lokalnih fudbalskih saveza. Put je nastavljen preko Jesenica i dalje, celodnevnom vožnjom, preko Austrije, da bi se u Cirihi stiglo izjutra, u Ženevu u podne, a u Marsej pred ponoć trećeg dana putovanja, 19. juna.

Sutradan, 20. juna, započela je duga plovidba Sredozemnim morem a zatim jednoličnim Atlantskim okeanom. "Florida" je u to vreme bila veliki i luksuzni brod. Nosivost mu je bila 14.000 tona, dužina 147 metara, a brod je pokretao motor od 9000 konjskih snaga. Da bi bili spremni za takmičenje posle dugog putovanja, fudbaleri su na palubi broda imali svakodnevne kondicione treninge. I tako pune dve nedelje, dok se

Montevideo u vreme Prvog svetskog prvenstva u fudbalu

Dolazak predsednika FIFA Žila Rimea u Montevideo

Hektor Kastro (Urugvaj) postiže poslednji gol na šampionatu

Stadion Sentenario

Pred početak finalne utakmice Urugvaj – Argentina

Žil Rime predaje pobjednički pehar predstavniku Urugvaja (prvi zdesna kapiten Urugvaja Hoze Nasazi)

Francuz Lisjen loran (u poznim godinama), strelac prvog gola u dugoj istoriji svetskih šampionata u fudbalu

5. jula nije pristalo u luku Rio de Žaneira, tada glavnog grada Brazila. Dok još nije bila izvršena pasoška i carinska kontrola, na brod su se popeli lokalni novinari od kojih su naši saznali da će na šampionatu u susednom Urugvaju učestvovati 13 ekipa (reprezentacija Egipta se odazvala pozivu FIFA, ali je zbog kašnjenja na brod odustala od daljeg putovanja) podeljenih u četiri grupe, čiji su nosioci Argentina, Brazil, SAD i Urugvaj. Pobjednici grupa idu u polufinale.

Istog dana "Florida" je iz sunčanog Rija zaplovila put Montevidea, u koji je, posle nemirne plovidbe po otvorenom moru, stigla sutradan oko podneva. Doček je bio izvanredan. Prvo su na "Floridu", da pozdrave naše reprezentativce, stigli jednim motornim čamcem predsednik FIFA Žil Rime, predsednik jugoslovenske kolonije u Urugvaju Alagić, počasni konzul Despozito i cela fudbalska reprezentacija Francuske, koja je tri dana ranije stigla u Montevideo. A na obali, naše je dočekalo tri hiljade duša: nakon pozdravljanja, iseljenički tamburaški orkestar prvo je odsvirao urugvajsku, a zatim jugoslovensku himnu, da bi zatim do naših stigli glasovi da smo u grupi sa Brazilom i Bolivijom i da prvu utakmicu

igramo u ponedjeljak 14. jula sa "Kariokama".

Naravno, sledi objašnjenje zbog čega je kompletna francuska reprezentacija, takođe gostujuća, dočekala našu i to pre stupanja na urugvajsko tle. Naime, na opšte simpatije francuskih iseljenika naišla je vest da će jugoslovenski fudbaleri preći okean francuskim parobrodom, za razliku od njihovih miljenika koji u Montevideo stižu italijanskim "Conte Verde". Sledio je telegrafski ultimatum ljute francuske kolonije: dočekaćemo vas kako dolikuje, samo ako tri dana kasnije izadete u susret jugoslovenskoj reprezentaciji koja na prvenstvo stiže lađom francuskom (baš u to vreme Meštrović je izlivaao Spomenik zahvalnosti Francuskoj, koji će četiri meseca kasnije biti svečano otkriven na Kalemegdanu). Francuskim fudbalerima se pridružio i predsednik FIFA Žil Rime, takođe Francuz, što je za naše reprezentativce bilo posebno značajno.

TAKMIČENJE: Prvo svetsko prvenstvo počelo je u nedelju 13. jula 1930. U isto vreme odigrane su dve utakmice: Francuska je pobedila Meksiko sa 4:1, a SAD Belgiju sa 3:0. Prvi gol u dugoj istoriji >>

Reprezentacija Jugoslavije

svetskih prvenstava dao je Francuz Lisjen Loran (Lucien Laurent). Sutradan je, na opšte iznenađenje, Jugoslavija pobedila favorizovanu Braziliju (kako smo je tada nazivali) sa 2:1. Prvi gol za naše postigao je osamnaestogodišnji Aleksandar Tirnanić, a drugi Ivica Bek. Reprezentacija je igrala u sastavu: na голу Milovan Jakšić, bekovi Milutin Ivković i Dragoslava Mihajlović, u srednjem redu Milorad Arsenijević, Ljubiša Stevanović i Momčilo Đokić i u navi li Aleksandar Tirnanić, Blagoje Moša Marjanović, Ivica Bek, Đorđe Vujadinović i Branislav Sekulić.

Da pobeda protiv Brazili je bila slučajna, potvrdila je pobeda nad Bolivijom sa čak 4:0, koju su "plavi" izvojevali tri dana kasnije na istom (novom) stadionu Sentenario (Estadio Centenario, sagrađen za proslavu stogodišnjice nezavisnosti). Ovim trijumfom ostvaren je plasman u polufinale, gde nas je, voljom žreba, čekala ekipa domaćina. Utakmicu smo izgubili sa 6:1, tako da smo sa reprezentacijom SAD, koja je u drugoj polufinalnoj utakmici izgubila istim rezultatom od Argentine, na kraju šampionata delili treće mesto (ali smo bili i najbolje plasirana evropska reprezentacija). Utakmica za treće mesto tada nije igrana. Kasnije je FIFA reprezentaciji SAD, zbog bolje gol razlike, dodelila treće mesto. Prvi svetski prvak u fudbalu postao je Urugvaj, pobedivši u finalu pred 93.000 gledalaca Argentinu sa 4:2. Pobjednički pehar predao je kapiten Urugvaja Hozeu Nasaciju (José Nasazzi) predsednik FIFA Žil Rime, čijim imenom je posle 1950. godine nazvan ovaj trofej (kada je Brazil 1970. godine po treći put osvojio prvenstvo sveta dobio je ovaj trofej u trajno vlasništvo, ali je 1983. ukraden i do danas se ne zna gde je). Sledeći dan je u Urugvaju zbog slavlja proglašen za neradni, dok je u Buneos Ajresu, glavnom gradu Argentine, kamenovana urugvajska ambasada.

A da nije sve u igri, govore nam i sledeći detalji: na utakmici u kojoj je Argentina pobedila Meksiko rezultatom 6:3, sudija Ulises Sausedo (ujedno i trener bolivijske reprezentacije), dosudio je čak pet jedanaesteraca (tri problematična); na drugoj utakmici Argentine, gde su "Gaučosi" pobedili Čile sa 3:1, izbila je masovna tuča posle prekršaja jednog argentinskog fudbalera; a na utakmici u kojoj je Argentina pobedila Francusku rezultatom 1:0 (gol Montija u 81. minutu), brazilski sudija Almeida Rego skratio je utakmicu za punih šest minuta, da bi je

nastavio tek posle burnog protesta rukovodstva francuske reprezentacije (većina igrača je bila pod tuševima kada ih je Rego pozvao da nastave utakmicu).

POLICAJAC U IGRI: Pomenuti sudija Rego biće neslavan akter najbizarnije priče u istoriji svetskih fudbalskih prvenstava. Naime, na polufinalnoj utakmici između Jugoslavije i domaće reprezentacije (27. jul), nakon što su naši fudbaleri već u četvrtom minutu golom Sekulića povel sa 1:0, brazilski sudija im je prvo poništio regularan gol zbog navodnog ofsajda (strelac Ivković), da bi posle izjednačujućeg gola priznao domaćinima i gol koji do tada nije viđen na zvaničnim fudbalskim utakmicama: loptu koja je već bila u gol-autu, vratio je u igru jedan policajac, da bi je levo krilo Iriarte (Victoriano Santos Iriarte) prosledio do Anselma (Pelegrin Anselmo) koji ju je poslao u mrežu pored iznenađenog Milovana Jakšića (El Grande Milovana, kako ga je zbog izvanrednih intervencija već nazvala urugvajska štampa). Kada su svi na stadionu očekivali da sudija Rego dosudi loptu za našu reprezentaciju, Brazilac je pokazao na centar. Deprimirani ponašanjem sudije, naši fudbaleri lako su primili još četiri gola, pa su utakmicu izgubili sa 6:1.

Osim urugvajске štampe koja je euforično slavila pobedu svojih fudbalera, svetska štampa je u ovom slučaju bila objektivna. Bečki "Sport Tagblatt" je izvestio da je "Brazilac sudio na veliku štetu Jugoslovena", engleska štampa je pisala da je sudija "podmićen" i da je Jugoslovenima pobeda "formalno ukradena", dok su Francuzi za sudiju rekli da je bio "sve samo ne nepristrasan".

NA TERASI STAROG DVORA: I, konačno, nakon dvoipomesečnog boravka van domovine, državni fudbalski tim se vratio u Beograd 1. septembra 1930. (od 76 dana van Beograda, reprezentativci su u vozu i na brodu proveli 32). Kao i pri odlasku u Montevideo, reprezentativci su pozdravljeni od velikog broja navijača i sportskih zvaničnika na svim usputnim stanicama, od Jesenica do Beograda. Jedino je železnička stanica u Zagrebu (Glavni kolodvor) bila prazna.

Velike sportske uspehe u današnje vreme, već tradicionalno, proslavljamo na terasi i platou ispred zdanja Starog dvora u Beogradu. Osvajači četvrtog mesta na Prvom svetskom fudbalskom prvenstvu svečano su dočekani pre osam decenija na peronima i platou ispred Glavne železničke stanice. Peهار iz Montevidea nisu doneli. Doneli su za utehu samo loptu sa kojom je igrana utakmica sa Urugvajem, onu istu koju je policajac vratio iz gol-auta u teren. x

Autorka je istoričar i kustos Istorijjskog muzeja Srbije
Autor je profesor na Fakultetu sporta i fizičkog vaspitanja Univerziteta u Beogradu

Dvanaest

Zašto skala časovnika ima baš dvanaest sati? Ova tradicija je zapravo starija od 6500 godina. Gotovo nedavno, pre samo nekoliko vekova, sati su tokom godine nejednako trajali, u zavisnosti od promenljive dužine obdanice usled smene godišnjih doba. Uprkos tome, sudeći po nalazima iz faraonskih grobnica, još drevni stanovnici Egipta i Mesopotamije koristili su sunčane satove sa podelom na dvanaest sati. Najizvesnije je da je na dvanestočasovnu podelu dana najpre uticala okolnost da Mesec tokom godine proživi dvanaest ciklusa mena, odnosno da toliko puta obiđe Zemlju, dok ona jednom obrne krug oko Sunca. Tako je dan bio podeljen na dvanaest sati, kao što je godišnji kalendar podeljen na dvanaest meseci. Brojanje do dvanaest ušlo je u upotrebu tokom dominacije sumerskog seksadekadnog sistema, ali se održalo i u svetu sa osnovom deset. Antički Grci su imali dvanaest bogova u olimpijskom Panteonu, a Rimljani dvanaest tabli, Duodecim Tabulae, koje su činile osnovu rimskog prava. Bilo je više saveza dvanaest gradova tokom antičke istorije, kao i više legendarnih dvanaest sinova, kao što je biblijski Jakov imao dvanaest potomaka, od kojih je poteklo 12 izraelskih plemena. U hrišćanskim legendama, Isus ima dvanaest apostola, dok famoznog britanskog kralja Artura okružuje dvanaest vitezova. Englesko tuce, mera skupa sa dvanaest elemenata, potekla je od latinskog naziva za broj dvanaest (*duodecim*), a svetom se, pod svakojakim nazivima, raširila zajedno sa anglosaksonskim uticajem tokom poslednjih vekova. U međuvremenu, tuce je kao mera odavno napušteno u metričkog sistemu, ali su dvanaestočlani skupovi ostali svuda prisutni, i ne samo iza kazaljki časovnika. Tako Zodijak ima dvanaest

znakova, kokošija jaja se prodaju u pakovanjima od dvanaest komada, svaka kompjuterska tastatura ima dvanaest funkcija, Boforova skala snage vetra ima dvanaest stepeni, a zastava Evropske unije dvanaest žutih zvezda. I ceo svet je, po Standardnom modelu fizike elementarnih čestica, sačinjen od 12 elementarnih čestica, šest leptona i šest kvarkova. U ljudskom telu postoji dvanaest pari hromozoma. Dvanaest ljudi hodalo je po površini Meseca.

VANZEMALJSKE CIVILIZACIJE

Kolumbov paradoks

Ufologija nije nauka u pravom smislu jer je gotovo u potpunosti zasnovana samo na ličnim, subjektivnim svedočenjima, koja nisu uklopljena ni u kakvu paradigmu

Zašto ih ne vidimo? Ako je po takozvanom Kolumbovom paradoksu, nema u tome ništa čudno. Naime, navodno su prvobitni stanovnici Amerike gledali ka pučini, ali zbog nepostojanja prethodnog iskustva, uopšte nisu bili u stanju da primete španske karavele koje su iskrsele na horizontu, sve dok se prvi Evropljani nisu iskricali na tlo.

Za ovom analogijom će vrlo rado posegnuti oni lovci na vanzemaljske civilizacije koji veruju da su vanzemaljci već na Zemlji, uvereni da upravo njihova svedočenja premošćavaju problem američkih Indijanaca sa “nevidljivim” španskim karavelama na moru. Neidentifikovani leteći objekti, NLO, odnosno UFO, predmet su proučavanja oblasti koja se naziva ufologija i koja u suštini počiva na konceptu proisteklom iz Kolumbovog paradoksa – oni su tu, ali ih većina ljudi ne uočava zbog nedostatka prethodnog iskustva sa takvim objektima.

Tu se, međutim, javlja više problema – sam Kolumbov paradoks je nedovoljno verodostojan i više podseća na urbanu ili, bolje reći, pomorsku legendu nego na istorijsku neminovnost. S druge strane, ako je problem u prirodi ljudske percepcije, zašto NLO-e ipak uočavaju neki ljudi, i zašto samo oni? Inače, ufologija se ne smatra naukom u pravom smislu jer je gotovo u potpunosti zasnovana samo na ličnim, subjektivnim svedočenjima, koja nisu uklopljena ni u kakvu paradigmu. Prost zbir ogromne količine ovakvih podataka ne čini nauku.

No, količina materijala je ipak impresivna. Postoji više velikih svetskih baza koje gotovo iz sata u sat beleže opažanja NLO-a širom sveta, kao što

je danas MUFON, ili nekada NICAP. Jedna takva baza je i “NLO Srbija” koja prikuplja podatke o ufološkim doživljajima nad Srbijom. Sve baze te vrste klasifikuju i objavljuju prijavljena opažanja neidentifikovanih objekata, ali s obzirom da je sve u potpunosti zasnovano na varljivom i nepovljivom opažanju, iz toga ne slede nikakvi proverljivi podaci.

Zapravo, potragu za vanzemalcima na Zemlji, koju je slavni švajcarski psihijatar Karl Gustav Jung (1875–1961) nazvao “mitom našeg doba”, vrlo je teško razlučiti od subjektivnih doživljaja u afektiranom stanju, mada se aktivnost samih NLO entuzijasta na prikupljanju tolikih svedočenja ne može smatrati beskorisnom. Za većinu ozbiljnijih ufoloških udruženja NLO predstavlja samo ono što ne može da se objasni na drugi način.

To bi značilo da i kad posmatrač prijavi da je na nebu opazio neki objekt ili neku neobičnu svetlost, to ne mora uvek da znači da je reč o vanzemalcima, već, kako kažu ufolozi, “ako prijavljeno opažanje ostaje neobjašnjeno i posle pomnog razmatranja svih raspoloživih dokaza i zdravorazumske identifikacije”. No, za sada, svaki put kad se studiozno pristupi odgonetanju i “pomnom razmatranju” pojave NLO-a, ispostavi se da je reč o – atmosferskom ili optičkom fenomenu.

Ovakva dosadašnja potraga za vanzemalcima ne traje duže od 60 godina. Uobičajeno se smatra da je savremena istorija NLO-a započela 1947. godine, kad je, uoči prvih svemirskih ekspedicija, naglo poraslo interesovanje medija za vanzemaljske civilizacije. U junu te godine nastao je pojam “leteći tanjiri” kao sinonim za NLO, nakon što

NLO u Srbiji

Mogućnost da će vanzemaljci, ako dođu, za sletanje od svih drugih lokacija izabrati teritoriju Srbije jednako je verovatna kao i da razbijete svoj prozor dok nasumično šutirate loptu ka sto metara dugoj trospratnici sa 1666 prozora. Naime, verovatnoća sletanja NLO-a u Srbiju može se proceniti na svega 0,06 odsto, koliki je odnos državne površine i kopnenog dela planete Zemlje. Međutim, ta vrsta procene i iščekivanja u najmanju ruku je nezahvalna. U Srbiji je najstarije navodno svedočanstvo o poseti vanzemaljaca zabeleženo na ikoni u manastiru Visoki Dečani kod Peći. Poput švajcarskog kontroverznog publiciste Eriha fon Denikena, koji u svojim knjigama tvrdi da su se drevne civilizacije na Zemlji razvijale pod uticajem vanzemaljskih kultura, neki ufologi veruju da dva detalja slike Hristovog raspeća na ikonostasu u Visokim Dečanima, nastalom 1335. godine, svedoče o pojavi vanzemaljaca u srednjovekovnom srpskom kraljevstvu. Prvi veći moderni slučaj opažanja NLO-a iznad Srbije, tada sastavnom delu Jugoslavije, zabeležen je 25. oktobra 1954. godine kad je, u ranim jutarnjim satima, više stotina posmatrača iznad Beograda videlo "blještavo osvetljene" objekte koji su na nebu ostavili "trag plavičaste boje". Slučaj je dospao u sve tadašnje novine, a prenele su ga i svetske agencije. Događaj se danas najčešće objašnjava prolaskom komadića meteorita kroz atmosferu i takozvanim stroboskopskim efektom koji je kod posmatrača stvorio iluziju plavičastog traga, ali se oko ovog slučaja i danas pleće dosta misterije.

je biznismen i pilot Kenet Arnold (1915–1984) stekao svetsku slavu posle objavljivanja kontroverzne fotografije devet čudnih objekata koji lete u formaciji iznad planine Rajner na zapadu SAD.

Upravo u julu te godine dogodio se i kultni slučaj Rozvel, verovatno najpoznatiji NLO incident svih vremena. U blizini baze američkog ratnog vazduhoplovstva u Novom Meksiku srušio se disk nepoznatog porekla. Posle prvih senzacionalističkih vesti o letećem tanjiru, vazduhoplovstvo je saopštilo da je na zemlju pao meteorološki balon i događaj je potpuno zaboravljen sve do sedamdesetih godina XX veka, kad se proširio mit o tajnom projektu u Oblasti 51, gde Vlada SAD navodno krije tela vanzemaljaca koji su pali kod Rozvela.

Kako je broj prijava neobičnih letelica rastao, američko ratno vazduhoplovstvo 1948. godine pokrenulo je projekat "Plave knjige" i počelo da evidentira slučajeve neobičnih nebeskih fenomena. U narednih dvadeset godina, zabeleženo je više od 12.000 raznovrsnih opažanja, od kojih je najmanje 90 odsto objašnjeno prirodnim uzrocima. U to doba sprovedeno je više javnih i tajnih naučnih studija o poreklu NLO-a.

Verovatno najuticajnije naučno istraživanje ove vrste objavljeno je 1969. godine – pod rukovodstvom poznatog američkog fizičara Edvarda U. Kondona (1902–1974), više od trideset naučnika je detaljno analiziralo 59 različitih slučajeva NLO-a i u svakom od njih zaključilo da nije reč o poseti vanzemaljaca. Sa Kondonovim izveštajem završila se era intenzivne potrage za letećim tanjirima, američko vazduhoplovstvo i obaveštajne agencije zvanično su ugasile sve tadašnje NLO projekte, a većina naučnika je okrenula leđa letećim tanjirima.

Samo nekolicina je odbacila Kondonov izveštaj i nastavila je da podržava takozvanu hipotezu o vanzemaljskom poreklu čiji su najpoznatiji zagovornici ugledni američki meteorolog Džejs E. Mekdonald (1920–1971) i astronom Dž. Alen Hajnek (1910–1986), koji se, kao učesnik u "Plavoj knjizi" i drugim NLO projektima američke vlade, smatra naučnim "ocem ufologije".

Danas su svedočenja o NLO-ima često podeljena prema Hajnekovoj klasifikaciji bliskih susreta. To zavisi od toga da li je reč o noćnim svetlima, udaljenim dnevnim objektima ili radarskim blipovima (što spada u kategoriju viđenja), da li o uočavanju NLO-a sa udaljenosti manje od 600 metara, ali bez interakcije (bliski susret prve vrste), sa fizičkim tragovima (bliski susret druge vrste) ili je došlo do navodnog fizičkog kontakta sa ljudima (bliski susret treće vrste). Postoje i bliski susret četvrte ili pete vrste, u šta spadaju otmice i ostvarena dvosmerna komunikacija, a koji su kasnije dodati Hajnekovoj klasifikaciji. Međutim, Hajnekova disciplina nikad nije prerasla ni u šta više od pseudonauke, najpre zbog toga što se sama NLO svedočanstva ne mogu tretirati dovoljno verodostojno.

No, to što nisu oko nas, ne isključuje postojanje vanzemaljskih civilizacija negde u svemiru. Prema čuvenoj Drejkovoj formuli, koja je poznata i kao formula iz Grin Benka, a koju je 1960. godine predložio astronom Frenk Drejk, može se izračunati broj razvijenih civilizacija u našoj Galaksiji na osnovu parametara kao što su procene broja zvezda, broja planeta i raznih verovatnoća o životu i pojavi tehničke inteligencije. U zavisnosti od vrednosti tih parametara, dobijaju se procene od nijedne, preko 10 koliko je dobio sam Drejk, do nekoliko hiljada mogućih civilizacija.

Ovakve pretpostavke su preduslov za današnje projekte potrage za vanzemaljskom inteligencijom (SETI, *Search for Extraterrestrial Intelligence*) ili pak, za ekstraterestrijalnim planetama koji se poslednjih godina pokazao posebno uspešnim. S obzirom na više hiljada onedavno otkrivenih i među njima nekoliko koje bi se mogle uporediti sa Zemljom, moguće je nadati se.

No, ta nada je nešto manja ako se dodaju i neki posebni uslovi za nastanak života – kao što je postojanje Meseca uz planetu koji bi svojim prisustvom stabilizovao osu rotacije planete.

Lov na vanzemaljce uokviren je ne samo u prostornom, već i u vremenskom prozoru. Jednako kao što su u odnosu na veličinu Galaksije veoma mali izgledi da do posete hipotetične vanzemaljske civilizacije Sunčevom sistemu i Zemlji, još su manji da dođe unutar nekog zadatog vremenskog roka – kako kaže naš poznati astrofizičar Milan Čirković, "teško da će mnogo ljudi smatrati interesantnim pitanje da li će vanzemaljci posetiti Zemlju u narednih milijardu godina".

Svakako, za sada nema nalaza da ima još koga u svemiru, niti zabeleženih astrofizičkih fenomena koji bi bili veštački izazvani, isto kao što nema relevantnih, naučno prihvatljivih dokaza da je nekad u prošlosti Zemlje bilo vanzemaljskih poseta. Takvo stanje se, inače, smatra ne Kolumbovim, nego Fermijevim paradoksom.

Na pitanje "Zašto ih, do đavola, ne vidimo?", koje je poznati američki fizičar Enriko Fermi (1901–1954) pre više od pola veka stručno preformulisao u jedan od najtežih naučnih paradoksa, ima raznovrsnih mogućih odgovora. Neki od njih su krajnje uznemirujući – možda smo ipak sami u Galaksiji, a možda je u prirodi civilizacija da se vrlo brzo samounište ili budu uništene nekom prirodnim kataklizmom. Nije isključeno da će neka druga civilizacija uznemireno posmatrati u pravcu Zemlje u vreme kad na njoj više ne bude ljudi.

S. BUBNJEVIĆ

Finalisti Laboratorije slavnih

Do finala takmičenja za najboljeg komunikatora nauke u Srbiji stiglo je deset kandidata, od kojih najmlađi ima 18 godina

Finale takmičenja za najboljeg komunikatora nauke u Srbiji održaće se u sredu 31. marta. Takmičenje "Laboratorija slavnih", koje ima za cilj popularizaciju nauke, po četvrti put se organizuje u našoj zemlji. Program u kome mladi stručnjaci imaju tri minuta da na što zanimljiviji i originalniji način objasne naučni koncept već je privukao veliku pažnju naših medija. Izlaganje naučnika koji

1 LUKA GLIGIĆ, maturant Matematičke gimnazije, tema prezentacije: Biomedicinski inženjering
Rođen je 1991. u Beogradu. Osnovnu školu "Svetožar Marković" završava kao nosilac Vukove diplome. Upisuje Matematičku gimnaziju u Beogradu gde prve tri godine završava sa odličnim uspehom. Planira da upiše Elektrotehnički fakultet u Beogradu ili da studira u inostranstvu, kako bi u budućnosti mogao da se bavi biomedicinskim inženjeringom, što mu je i tema maturorskog rada. Trenirao je košarku i karate, u kojem je nosilac titule majstora crnog pojasa.

2 MARKO RANČIĆ, student fizike, tema prezentacije: Kvantna mehanika i kvantna kosmologija
Rođen je 1989. u Nišu. Trenutno je student treće godine, Odseka za fiziku, Prirodno-matematičkog fakulteta u Nišu. Vreme voli da provodi u slušanju muzike, zemlja iz snova mu je Japan, a neostvorena želja da izda svoju knjigu poezije i ovlada sviranjem klavira i gitare. Profesionalni cilj mu je da nakon završetka studija specijalizuje neku oblast fizike vezanu za implementacije kvantne mehanike. Jedino u čemu uživa više od konzumacije slatkiša jeste bavljenje naukom.

3 ALEKSANDRA MANDIĆ, student biohemije, tema prezentacije: Čaj od lijandera – lek za neverne muškarce
Rođena je 1989. godine u Subotici. Student je druge godine biohemije na Hemijskom fakultetu u Beogradu. Prvi put je došla u dodir sa naukom u Istraživačkoj stanici "Petnica", gde je bila višegodišnji polaznik seminara molekularne biomedicine. I danas tamo rado provodi vreme, ali u ulozi mlađeg saradnika. Aleksandra se bavi crtanjem, a trenirala je i aikido.

4 MONIKA JURKOVIĆ, profesor fizike i diplomirani astrofizičar, tema prezentacije: Rađanje, život i smrt zvezde u tri minuta.
Rođena je 1981. u Subotici, gde je završila gimnaziju "Svetožar Marković". Nakon toga nastavila je svoje obrazovanje u Mađarskoj na Univerzitetu u Segedinu, gde je završila studije i kao profesor fizike i kao diplomirani astrofizičar. Od 2006. do 2009. učestvovala je u PhD programu fizike na istom univerzitetu. Ako ima priliku, voli da ode na jahanje. Amaterski se bavi crtanjem i uči da svira klavir.

5 MARIJA NIKOLIĆ, student Prirodno-matematičkog fakulteta, tema prezentacije: Đavolja Varoš – stvaranje čuda prirode
Rođena je 1988. u Požarevcu. Završila je Požarevačku gimnaziju. Danas studira u Novom Sadu na Prirodno-matematičkom fakultetu, na trećoj godini turizma. Član je Društva mladih istraživača "Branislav Bukurov". U slobodno vreme svira flautu. Kad završi studije, volela bi da radi u nacionalnom parku.

studiraju ili rade u oblasti prirodnih, tehničkih nauka ili matematike mora da bude ispravno i tačno, a i jasno za publiku koja "nije u materiji". U Srbiji, ovo takmičenje organizuju British Council i Radio-televizija Srbije, a prijatelj projekta je Erste banka.

Na audiciji održanoj krajem februara u Beogradu izabrano je deset najboljih takmičara koji su potom prošli kroz master klas iz oblasti komunikacije nauke, održan na Zlatiboru. Predavač je bio Malkom Lav, nezavisni britanski producent i trener u oblasti medija i veštine komunikacija. Lav je i nekadašnji producent BBC-jevih dokumentarnih programa.

Takmičari sada imaju zadatak da prikažu naučne koncepte pred stručnim žirijem, publikom u studiju, kao i pred TV kamerama,

što je dodatni izazov. Dobitak je da u isto vreme mladi stručnjaci postaju i TV lica. Pobjednik nacionalnog takmičenja učestvovaće u Međunarodnom finalu "Laboratorije slavnih" u junu 2010. na Festivalu nauke u Čeltnemu u Velikoj Britaniji.

Prošlogodišnji pobjednik na srpskom finalu, evolucionista Mirko Đorđević, osvojio je prvo mesto u međunarodnoj konkurenciji. Pobjednici prethodnih godina Tijana Prodanović i Vladimir Živković takođe su imali značajne nastupe.

U finalu ovogodišnje "Laboratorije slavnih" gledaoci će imati priliku da čuju naučnopopularna izlaganja iz oblasti biohemije, matematike, astrofizike, geologije. Najmlađi takmičar ima 18 godina.

JELENA JORGAČEVIĆ

6 SANJA ZDOLŠEK, apsolvant astrofizike, tema prezentacije: Dilekcija vremena

Rođena je 1986. u Beogradu. Završila je Gimnaziju "Sveti Sava". Matematički fakultet u Beogradu upisuje 2005. godine, smer Astrofizika. Danas je apsolvant na Katedri za astrofiziku. Radi na projektima na Fizičkom fakultetu, u laboratoriji za fiziku plazme. Pored nauke trenutno se bavi plesom, a ranije kik-boksom i mačevanjem. Da se ne bavi naukom, volela bi da se bavi dizajnom.

7 BORIS PEJIN, student doktorskih studija na Hemijskom fakultetu, tema prezentacije: More i nada – Filum Porifera (Spongia)

Rođen je 1976. u Čačku. Diplomirao je 2006, a master studije završio 2007. na Hemijskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, smer biohemija. Na istom fakultetu danas je student treće godine doktorskih akademskih studija. Dobitnik je prve nagrade Univerziteta u Beogradu za najbolji naučnoistraživački rad iz prirodnih nauka i matematike 2001. godine. Bio je dva puta stipendista Ministarstva spoljnih poslova Vlade Italije, kao i Evropske komisije i Ujedinjenih nacija.

8 ZORAN TOMIĆ, student ekonomije, tema prezentacije: Mogu li se fizičari baviti ekonomijom?

Rođen je 1988. u Kruševcu. Osnovnu školu i gimnaziju završio je kao vukovac. Tokom srednjoškolskog obrazovanja učestvovao je na brojnim takmičenjima i konkursima iz fizike i matematike. Bio je polaznik seminara astronomije u Istraživačkoj stanici "Petnica" i ima dva objavljena rada u "Petničkim sveskama". Trenutno je student treće godine Ekonomskog fakulteta u Nišu i bavi se pisanjem članaka iz oblasti astronomije, ekonomije i ekonofizike za sajtove "Viva-fizika" i "Svet nauke". U budućnosti želi da upiše doktorske studije iz ekonofizike, da dopuni svoje znanje iz astronomije i nastavi uspešno da se bavi popularizacijom nauke.

9 MOMIR ĐEKIĆ, student računarstva i informatike, tema prezentacije: Solarna energija

Rođen je 1984. u Beogradu. Apsolvant je na Elektrotehničkom fakultetu u Beogradu, smer Računarstvo i informatika. Dve godine je radio kao profesor matematike i informatike u privatnoj gimnaziji, a poslednje tri radi kao novinar u "Svetu kompjutera". Svira gitaru 11 godina, trenira florbol i mašta da se jednog dana bavi pisanjem u svojoj solarnoj kući na planini.

10 ALEKSANDRA MILETIĆ, student farmaceutskog inženjerstva, tema prezentacije: Antioksidanti – eliksir mladosti?

Rođena je 1988. u Vranju. Završila je prirodno-matematički smer Gimnazije "Bora Stanković". Trenutno je redovan student IV godine Tehnološkog fakulteta u Novom Sadu, smer Farmaceutsko inženjerstvo. Voli istraživački rad i trenutno priprema rad za "Tehnologijadu". Pored toga, aktivan je član Studentske unije Tehnološkog fakulteta i student prodekan. Voli prirodu.

U borbi protiv Parkinsona

A. ANDIĆ

Slobodanka Vukosavac Orolicki je prvi put iz Srbije otišla 1997. godine pošto je završila doktorat na Biološkom fakultetu. Na Kolumbija univerzitet u Njujorku, SAD, pozvana je kao postdoktorant na preporuku dr Vladimira S. Kostića, profesora na Medicinskom fakultetu u Beogradu. Tokom sledeće dve godine tamo je objavila sedam originalnih naučnih publikacija i pozvana je da kao asistent profesora ostane još najmanje tri godine.

No, to je bila godina u kojoj je Srbija bombardovana, pa se ipak vratila jer je, kako kaže, osećala krivicu i želela da učestvuje u borbi protiv režima. U oktobru 1999. vratila se na Biološki fakultet i naredne četiri godine radila kao docent, predavala molekularnu neurobiologiju i eksperimentalnu fiziologiju 2. "U međuvremenu sam rodila blizance i pokušavala da se bavim naukom, ali bezuspešno. Uvoz hemikalija, rad, kontakti sa inostranstvom, sve je bilo toliko komplikovano i teško da je bilo prosto nemoguće uraditi bilo šta", priseća se Slobodanka.

Prvu aplikaciju za rad u inostranstvu poslala je u večeri 12. marta 2003. godine jer je, kaže, osetila strah za svoju decu. Sledeće godine otišla je u Švajcarsku, na Institut za biomedicinska istraživanja "Fridrih Mišer", deo Istraživačke fondacije Novartis, gde je radila tri godine u grupi Denisa Monarda, sadašnjeg predsednika Švajcarske akademije nauka. "Posle tri godine uspešne saradnje, u aprilu 2007. otišla sam dalje, u Kanadu, na Univerzitet u Montrealu, gde sam pozvana da učestvujem u istraživanjima vezanim za neurološke ali i maligne bolesti. Tokom boravka u Montrealu stigla mi je neočekivana ponuda iz Nemačke, od koleginice Kristine Klajn, koja je poznati profesor neurologije u Evropi. Ona mi je ponudila da učestvujem na projektu koji će trajati 10 godina, a tiče se Parkinsonove bolesti, koja

Predstavljamo naše naučnike u svetu

Od ovog izdanja "Vreme nauke" predstavlja naše istaknute naučnike koji žive i rade van Srbije. Pitali smo ih o njihovom školovanju, radu, uspesima i problemima sa kojima se suočavaju, kao i to da li sarađuju sa kolegama iz Srbije i razmišljaju li o povratku. Dobili smo impresivne i inspirativne odgovore i dirljive priče.

je uvek bila centar mojih interesovanja", kaže Slobodanka i dodaje da su bez previše razmišljanja pre dve godine odlučili da se presele u Nemačku, gde i danas radi na istoj poziciji, na odseku za kliničku i molekularnu neurogenetiku Univerziteta u Lubeku.

RADOZNALOST: Slobodanka ne planira da menja oblast rada. "Bez obzira na umor, i kada noću ne spavam jer su deca prehlade, ili imam nekih problema, mene na poslu i dalje zanima šta ćemo videti, hoće li fenomen da se reprodukuje ili ne..." Zanima je i prati šta se publikuje iz pouzdanih laboratorija, kojih je, kaže, sve manje. S obzirom na to da više od jedan odsto čovečanstva boluje od bolesti na kojoj trenutno najviše radi, smatra da je jako važno da saznamo što više o njoj.

Na pitanje šta je presudno doprinelo njenoj karijeri, odgovara da je to radoznalost. "U toku studija medicine, na koje sam greškom zalutala, shvatila sam da mene zanima mnogo više od onoga što učimo. Htela sam da razumem molekularne mehanizme nekih događaja u organizmu, u ćelijama, kako se nervne ćelije ponašaju, kako žive, kako i zašto umiru i kako ih sprečiti da umiru. Upisala sam posle diplomске studije na Molekularnoj biologiji i kod prof. dr Selme Kanazir završila doktorsku tezu, ali to je minorno. Od Selme sam naučila kako da budem vesela i još radoznalija u nauci, kako da se snalazim u nemogućim situacijama, kako da razvijam ideje... Kasnije sam upoznala dr Vladimira Kostića, profesora neurologije

na Medicinskom fakultetu, koji je bio i ostao moj idol, koji je, na primer, da bi uradio svoju doktorsku tezu, godinama ustajao u 4 ujutru i radio po 14 ili više sati dnevno... Na preporuku dr Kostića otišla sam prvi put u inostranstvo”, priseća se Slobodanka.

DRUGA STRANA: Rad u inostranstvu, čak i za postdoktorante, nije nimalo jednostavan. Upitana da li je imala problema da promoviše svoje ideje, Slobodanka kaže da “kao postdoktorant ili student, vi ste na Zapadu samo fizička radna snaga. Nikome ne trebaju vaše ideje, jer šefovi već imaju svoje. Trebaju im vaše ruke i rad u laboratoriji. Naravno, plate su male, radi se puno, nema radnog vremena, nema vikenda i praznika, ali to je posao koji smo birali sami. Kasnije, kada se čovek nekako malo ‘osamostali’, ili dobije par svojih radova ili projekata, postaje malo lakše da se probije sa idejom. Dobiti finansije za ideju, to se skoro graniči sa naučnom fantastikom jer je novca sve manje a naučnika sve više.” Slobodanka ističe i važnost faktora “networking” tj. veza i poznanstava, “jer nažalost, kao i u svakom drugom zanimanju, i u nauci postoje protekcije, veze, korupcija... Ali šta da se radi...”

Istraživanja kojima se bavi nisu ispunila njena očekivanja koja je imala kada se odlučila za ovaj posao. Kaže da su istraživanja divna, ali da su “sporedni efekti” malo zaprljali idealnu sliku nauke kakvu je imala kao srednjoškolka. “Nisam imala pojma da se u nauci ljudi

Drhtajuća paraliza

Parkinsonova bolest je neuropsihički poremećaj, koji se ispoljava na psihomotornom planu. Simptomi Parkinsonove bolesti su drhtanje, ukočenost, usporeni pokreti, problemi sa ravnotežom, otežano kretanje, hronična iscrpljenost, a mogu da se jave i depresija, problem s gutanjem, demencija, smetnje u govoru... Bolest je prvi put opisao 1817. godine Džejsms Parkinson u svom delu “An essay on the shaking palsy” i nazvao je drhtajućom paralizom.

Parkinsonova bolest je treći najučestaliji neurološki poremećaj od kog oboli jedan odsto populacije starije od 60 godina, a češća je kod muškaraca. Prema nekim podacima, u svetlu od Parkinsonove bolesti boluje oko dva miliona ljudi, a taj broj će se prema nekim prognozama do 2040. godine udvostručiti.

takmiče, da postoje jake sujete koje jurišaju napred, da je nekome važno da mu se ime pomene tu ili tamo, da dobije ovu ili onu titulu... Ja sam mislila npr. da je magistar čovek koji nije uspeo da doktorira. Da su nauka i napredovanje u struci nešto što smo sami odabrali pa se podrazumeva i ne mora posebno da se obeležava ili slavi. Ali ispostavilo se da su te proklete titule i komadi papira, kao neka kvazisvedočanstva o kvaziobrazovanju, važniji od samog znanja i od one radosti saznanja koju smo imali, i za koju se ja nadam da još imam. Nikad neću staviti na vrata pločicu na kojoj piše neka titula. Na šta bi to ličilo? Bilo bi me sramota. Lakše bi mi bilo da okačim ispred vrata prljav veš. Nekako mi je to više ljudski.”

SIGURNOST: Svojim najznačajnijim radom smatra *Delaying caspase activation by Bcl-2: A clue to disease retardation in a transgenic mouse model of amyotrophic lateral sclerosis* koji je uradila u saradnji sa nekoliko kolega na Kolumbija univerzitetu, a objavljen je u časopisu “Journal of Neuroscience” u decembru 2000. godine. Kako kaže, tada su prvi put objasnili mehanizam neuroprotektivne (zaštitne) uloge proteina Bcl-2, na modelu jedne neurodegenerativne bolesti, sa nadom da će to otkriće pokrenuti i istraživanja u pravcu pronalaska novih terapija. “I zaista, puno radova koji su kasnije objavljeni govorilo je o mogućoj terapeutskoj primeni našeg tadašnjeg otkrića. Trenutno pokušavam da isto to ponovim i uradim na humanom modelu Parkinsonove bolesti, na uzorcima ćelija kože obolelih od naslednih formi parkinsonizma. I dalje se nadam da ćemo naći neka važna rešenja koja bi bila opšteprimenjiva.”

Slobodanka trenutno ne razmišlja o povratku u Srbiju, jer su uslovi za to jako otežani – nema novca, oko koga se sve vrti. Studenti su joj iz generacije u generaciju izgledali sve nezainteresovaniji i sve češće su im zvonili mobilni telefoni u toku predavanja, a predavanja nisu bila obavezna. “Dakle, svi kolektivno gube interesovanje. Pretpostavljam da se sada u Srbiji ljudi bore za opstanak, mada na primer dr Kostić koga sam pomenula i dalje radi kao i ranije, skuplja uzorke, šalje ih na mesta gde se uzorci mogu obraditi, pokušava, bori se... Takvih ljudi ima malo. Jako mi je drago da mogu da kažem da sarađujem sa dr Kostićem i celom njegovom ekipom. Ako bih mogla da budem sigurna da bi mi deca bila bezbedna u Srbiji, vratila bih se odmah. Ali, nažalost, nisam sigurna. A ja ništa važnije od dece u životu nemam. Ipak su mi ona na prvom mestu.”

MARIJA VIDIĆ

IME I PREZIME: Slobodanka Vukosavac Orollicki

OBRAZOVANJE: Medicinski fakultet, Univerzitet u Beogradu, magistrirala i doktorirala na Biološkom fakultetu

PORODIČNI STATUS: Udata, majka blizanaca Katarine i Alekseja

JEZICI: Engleski, ruski i nemački

KARIJERA: Dobitnica brojnih stipendija i nagrada u Srbiji i još nekoliko zemalja. Radila je u beogradskom Institutu za biološka istraživanja gde se između ostalog bavila proučavanjem Parkinsonove bolesti, šizofrenije i povreda na mozgu (1990–1997), na Odeljenju za neurologiju na Kolumbija univerzitetu proučavala je neurodegeneraciju na miševima (1997–1999), na Biološkom fakultetu u Beogradu radila je kao asistent na predmetima molekularna neurobiologija i eksperimentalna fiziologija i tesno sarađivala sa Institutom za neurologiju (1999–2004). Rad je nastavila na Institutu za biomedicinska istraživanja “Fridrih Mišer” (deo Istraživačke fondacije Novartis, 2004–2007), pa na Institutu IRIC Univerziteta u Montrealu, Kanada (2007–2008), a trenutno radi na Univerzitetu u Lubeku, Nemačka, na odseku za kliničku i molekularnu neurogenetiku, gde proučava nasledne neurološke poremećaje i vodi Tim za proteinska istraživanja.

Boja u pozorištu dosade

Piše: Srđan Verbić

Ono što sad možemo da uradimo pa da efektivnost nauke bude veća jeste da počnemo sa ulaganjem u naučnu kulturu. Nije dovoljno imati seme pa da drvo nikne i poraste veliko

Kada reditelj napravi nesvakidašnje dobru pozorišnu predstavu, ona će, uz pomoć adekvatne reklame, sama naći put do svoje publike. U njoj će sigurno biti najviše onih koji sa pozorištem nemaju nikakve profesionalne veze. Rad jednog reditelja, ili možda muzičara, novinara ili arhitekta uvek ima ciljnu grupu koja je drastično šira od one kojoj bi jedan naučnik, čak i u snovima, mogao da se nada. Razlog za to sigurno nije u tome što je nauka medijski slabo pokrivena. Produkti same nauke u svom osnovnom obliku, tj. kao članak u naučnom časopisu, nisu nešto što bi na bilo koga van nauke ostavilo poseban utisak. Jezik nauke je vrlo precizan, ali surovo težak za one koji ga ne koriste svaki dan. Ponekad članak može da bude pravo remek-delo stila, ali, opet, niko od čitalaca neće da ga urami i okači na zid. Sudbina naučnog rada je drugačija.

Da bi nauka mogla da se konzumira, moramo da je pretvorimo u metodološku priču koja se dobro uklapa u obrazovnu slagalicu ili da joj nađemo praktičnu primenu i prenesemo na domen tehnologije. Iako ovo izgleda sasvim logično, transformacija nauke u nešto praktično nije baš uvek moguća. Onim naučnim rezultatima gde je praktični značaj očigledan, najčešće su potrebne godine da bi stigli do fabričke trake ili čak decenije da bi dospeli do školskih udžbenika. Nisu sva istraživanja te sreće, mnogo naučno vrednih rezultata ni posle sto godina ne stigne u domen praktičnog. Sa aspekta društva koje očekuje da se pare uložene u nauku što pre vrate, nauka je vrlo spor i neizvestan proces. Zaista, ukoliko se tako utilitaristički postave stvari, društvu je na kratak rok bolje da kupi tehnologiju i ne zamara mozgove svojih građana. Na duži rok gledano, ti mozgovi bi se negde odlili pa bi vremenom i problem iščezao u potpunosti.

Ono što sad možemo da uradimo pa da efektivnost nauke bude veća jeste da počnemo sa ulaganjem u naučnu kulturu. Nije

dovoljno imati seme pa da drvo nikne i poraste veliko. Potrebno je da imamo i nekakvu podlogu, zar ne? Koliko god da je seme dobro, ako padne na kamenjar neće mnogo iz njega izrasti. Kada bismo, na primer, imali dva puta više onih koji čitaju o nauci, onih koji posećuju popularna predavanja i slobodno pitaju šta im nije jasno, kao i onih koji posećuju muzeje i festivale nauke, efekat nauke bi mogao da bude dva puta veći. Nije to nikakva posebna mudrost. Osvrnemo li se oko sebe, videćemo da to svi već rade. Sve je više naučnika koji putuju i drže popularna predavanja vežbajući teatralno gestikuliranje. Sve je više instituta koji bar jednom mesečno svoja vrata otvara-

ju za posete znatiželjnih sugrađana. Ne rade oni to zato što u njihovim zemljama postoji ogromno interesovanje za nauku ili zato što je tamo bolje razumeju. Najčešće je baš obrnuto. Japan je izgradio preko 200 muzeja nauke prvenstveno zato što su istraživanja pokazala da Japance nauka interesuje manje nego građane bilo koje druge razvijene zemlje. To se devedesetih godine loše odrazilo na njihovu privredu i morali su da reaguju. Japance ni danas nauka ne interesuje mnogo više, ali je svakako smatraju korisnijom i bolje je razumeju. Privreda je to opet osetila.

Problem promocije nauke je u suštini obrazovno-vaspitne prirode, mada sa školom nema previše veze. Ciljna grupa za ovu vrstu obrazovanja nisu samo đaci već svi mi: deca koja se igraju interaktivnim eksponatima u muzeju, njihovi roditelji koji uče kako da odgovore na dečija pitanja, naučnici koji uče kako da jednostavno kažu šta rade, novinari koji uče da pišu o onome što je naučno relevantno bez senzacionalizma itd.

Promocija nauke najvećim delom mora da bude naučno vaspitanje. Nauka je težak posao i ne možemo očekivati da je svi vole i razumeju. Mnogo je važnije da znaju čemu služi i da je cene. Jedna od tekovina tehnološkog razvoja jeste da čovek danas sasvim uspešno može da radi a da ništa ne zna o nauci. Konačno, pojedinac to može sebi da dozvoli, ali država ne može.

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

MALI ZA ADRESU

Ђевапчић.срб

VREME 1002

Jedno su Kina i Rusija koje su ogromne zemlje, sa velikom populacijom i u mnogo čemu same sebi dovoljne. Uvođenje internet adresa sa njihovim specifičnim pismom ima logike i opravdanja. Ali uvoditi ćirilice domene u Srbiju iz bilo kog ozbiljnog razloga je nepotrebno trošenje vremena.

Srbija je mala zemlja, prvenstveno upućena na latinični svet (onaj koji koristi osnovne ASCII znakove). Pomenutom Mići Petroviću iz teksta neće mnogo značiti što će svoju adresu moći da napiše na ćirilici ako njegov poslovni partner iz Nemačke bude zaključio da mu za ispisivanje ćirilice adrese treba kompjuterski stručnjak da mu instalira ćirilčni tastaturni raspored, koji će mu onda stalno biti prisutan na sistemu, dok isti taj nemački partner, iako ima ime sazdano od specifičnih znakova za nemački, ü, ö, ß, ta slova ne koristi kako bi dokazivao svoj nacionalni identitet, već praktične zamene

ue, oe, ss koje mu omogućavaju da se njegovo ime napiše na svakom kompjuteru na svetu bez ikakve poteškoće ili zadržke. Sigurno će biti nekome zanimljivo da ima adresu *Ђевапчић.срб*, ali jako malo ljudi van Srbije će do tog sajta doći ukucavanjem adrese. Dakle, uvođenje ćirilčnih domena jeste simpatično, ali daleko je od toga da doprinosi boljoj komunikaciji među ljudima. Još manje bih mogao da kažem da se radi o "istorijski značajnom poslu".

Inače, u celoj priči najmanje su bitni DNS serveri koji će opsluživati takav saobraćaj. Oni će se snaći u svom radu mnogo brže nego što se mi ovde budemo dogovorili o nazivu našeg domena. Glavni problem će biti s onima koji će morati da ih koriste.

I treće: gospodine Stanojeviću, čudi me da ne znate da je na internetu sasvim svejedno da li neku adresu kucate malim ili velikim slovima, odnosno: *Vreme.com*, *vrEme.com* i *vreme.com* su sve ista adresa.

Milan Joksimović, elektronskom poštom

POŽAR U SLEPILU

Počasni i nečasni

VREME 1002

Kratko i jasno! Bravo i bravo za Teofila i za Petra Lukovića.

Neobično poštujem obojicu i njihovo, manje ili više suptilno, urlanje u vreme požara koji traje već 20 godina!

Istina, sada je lokalizovan, ali s vatrom se nije igrati i dok god bude i žara od našeg zla, hrabri i talentovani ljudi će ukazivati na njega! U protivnom, kad-tad ćemo izgoriti u sopstvenom slepilu!

Danilo Borjan, elektronskom poštom

GRAĐANSKA NEPOSLUŠNOST

Velika pljačka narodne lutrije

VREME 1002

Mediji, u ovom slučaju jedini zaštitnici oštećenih igrača, trebalo bi da objave predloge ankete sprovedene među građanima koji su rekli da svi igrači na sreću narednih 30, 40, 60... dana POTPUNO PRESTANU da uplaćuju bilo koju igru DLS-a. Tako bi poslali nedvosmisleni poruku onima kojima

Симо Матавуљ
Сабрана дела

Београд

Облићев венац 5, 011 2638405

Косовска 45, 011 3227088

Вукасовићева 50, 011 3594835

Нови Сад

Сремска 7, 021 6624433

Ниш

Трг краља Александра 3, 018 511428

Косовска Митровица

Владе Ђетковића 1, 028 425111

Интернет продаја

www.zavod.co.rs

e-mail: prodaja@zavod.co.rs

ЗАВОД ЗА
УЏБЕНИКЕ
Кућа знања

posao ide suviše dobro da bi se njime bavili. Ova-ko indirektno poslat poziv i podržan od medija pokazao bi građansku neposlušnost.

Miroslav Živković, elektronskom poštom

BOFL NADA

Velika pljačka narodne lutrije

VREME 1002

Fascinantno je kako je u državi Srbiji sve što se poturi građanima kao koska da je glođu objekat manipulacije. Psihološki mehanizam bilo koje nagradne igre je da učesnik učešćem u istoj “kupi” nadu (uprkos mizernim šansama koje mu matematika predočava) da će nešto dobiti i da se psihički relaksira koji sat ili dan dok ne sačeka izvlačenje. Ali avaj, u Srbiji je i nada bofl roba!

Damjan Radmilović, elektronskom poštom

JOJ, RAZLIKE!

Velika pljačka narodne lutrije

VREME 1002

Ispravka: metod opisan kao “brute force” (ne “bruto force” kao u tekstu) jeste sve samo ne brute force (iliti gađanje na slepo). Opisan je metod tzv. binarnog pretraživanja koji je verovatno (a najverovatnije sigurno, ali su davno prošli školski dani...) najefikasniji za pronalaženje “zamišljenog” broja u poznatom opsegu. Metod funkcioniše tačno kako je opisano. Prvo odredite opseg, a onda ga prepolovljavate kada saznate da li je traženi broj veći ili manji od onog u sredini opsega. Traženi odgovor se dobija posle garantovanog maksimalnog broja

>> **PRODAJA I PRETPLATA**

pokušaja koji je jednak logaritmu po osnovi 2 ukupnog broja mogućih brojeva. Na primer, za 1024 broja do “rešenja” se dolazi posle najviše 10 pokušaja, za 1024 x 1024 broja 20, i slično. Mora se priznati vrlo efikasno, i nikako “nasilno”. Nasilni metod (brute force) najverovatnije bi bio početi od nekog velikog broja i redom probati sve manje do rešenja. Za 1000 brojeva bilo bi potrebno možda i 1000 pokušaja!

Jo, razlike!

Vladimir Oka, elektronskom poštom

BULEVAR SA POČETKA PROŠLOG VEKA

Moderan evropski bulevar

VREME 1002

U nepotpisanom tekstu objavljena je izjava gradonačelnika Dragana Đilasa – da će, posle rekonstrukcije najduže ulice na Balkanu, ova strateški veoma značajna saobraćajnica, postati “najmoderniji bulevar u svetskom smislu... a Beograd prava evropska metropola”...

Međutim, dobro je da se zna – da je Opštinski odbor, maja 1911. godine, u okviru Projekta modernizacije Beograda (tada je imao 92.000 stanovnika) odlučio: da se izgradi tramvajska pruga od Grobljanske ulice do Trošarine na Smederevskom putu, da se na jednom delu kaldrma zameni asfaltom, da se urade kanalizacija i trotoari sa drvoredima (“Kaldrma i asfalt” D. S.)..., da je, pre 60 godina, u porušanim gradovima Evrope tokom Drugog svetskog rata definisana Urbanistička konstanta: da se prevoz ljudi u gradu sa više od pola miliona stanovnika

može trajno rešiti – isključivo izgradnjom nezavisnog metro-sistema, a ne – izgradnjom tramvaja i rekonstrukcijom postojećih ulica (jer “od uskih zagušenih ulica, dobićemo široke zagušene ulice” J. K.)..., da je, na osnovu ove Konstante, u 56 gradova Evrope počela (i ovog časa je u toku) izgradnja metro-sistema..., da je tokom 1967–1982. urađena planska i projektna dokumentaciju Beograda sa metro-sistemom, koja je, po nalogu gradonačelnika Zorana Đinđića – ažurirana 1997–2000..., da se 2000. predsednik IO grada Nenad Bogdanović umesto evropskog Beograda sa metro-sistemom – odlučio za automobilsko-tramvajski Beograd iz vremena pre Prvog svetskog rata!...

Kada se sve ovo zna, potpuno je prirodno što je gradonačelnik Dragan Đilas (99 godina posle Opštinskog odbora Beograda), u okviru Projekta obnove grada Beograda (danas ima 1.800.000 stanovnika) odlučio – da se uskokolosečna tramvajska pruga (izgrađena 1913) premesti u sredinu Bulevara kralja Aleksandra (Smederevski put)..., da se, umesto starog asfalta, uradi nov asfalt “koji se manje ugiba pod velikim opterećenjem”, da se na mestu drvoreda (zasađeni reparacijama posle Prvog svetskog rata), koji ugrožavaju živote prolaznika, izgradi parking duž Bulevara i obnovi komunalna infrastruktura..., odnosno, da se umesto “prave evropske metropole” – izgradi najveća automobilsko-tramvajska palanka Evrope u XXI veku – “vizija” prethodnog gradonačelnika...

Branislav Jovin, član Akademije arhitekture Srbije

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurir]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

	bez PDF-a	sa PDF-om
6 meseci		
Srbija	750 din	1200 din
Svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	Svet
VREME DVD komplet 1997–2009	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do kraja 2009. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

KNJIGE I DVD-ovi

	Srbija	Svet
FILIP ŠVARM: knjiga i DVD Jedinica	790 din	34 USD
samo knjiga Jedinica	670 din	23 USD
DRAGAN TODOROVIĆ: Živela naša Srbija	500 din	19 USD
BORIS VARGA: Putinova Baršunasta gerila	480 din	19. ⁷⁵ USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Mišarska 12, Beograd**, ili faksom na broj **011/3238-662**, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

>> **DODATNE INFORMACIJE U VEZI S PRODAJOM I PRETPLATOM** > **TELEFONOM, RADNIM DANOM OD 10 DO 16h: 011/3234-774** > **E-MAILOM NA PRETPLATA@VREME.COM**

PRIČA O TOY COMIX

**ALEKSANDAR
ZOGRAF.**

GODINE 2007., BIO SAM POZVAN DA UČESTVUJEM NA PROJEKTU POD NAZIVOM TOY COMIX, KOJEG JE ORGANIZOVAO MUZEJ PRIMENJENE UMETNOSTI (MUSÉE DES ARTS DÉCORATIFS) IZ PARIZA. OVA PRESTIZNA INSTITUCIJA, LOCIрана U JEDNOM OD KRILA ZGRADE LUVRA, JE POZVALA INTERNACIONALNU GRUPU STRIP CRTAČA (MEĐU KOJIMA SU BILI I JIM WOODRING, MAX ANDERSSON, RENÉE FRENCH, JC MENU, MATTY CONTURE I DR.) DA IZABERU JEDNU IGRAČKU IZ MUZEJSKE KOLEKCIJE I ZATIM DA PREMA TOJ IGRAČKI NACRTAJU NEKOLIKO TABLI STRIPA. JA SAM SE VRLO BRZO ODLUČIO ZA BIZARNU IGRAČKU KOJA PREDSTAVLJA DETE SAKRIVENO IZA MASKE MEDVEDICA...

KAO DEČAK, IGAO SAM SE SA ROBOTOM-SOVOM, IGRAČKOM PROIZVEDENOM U JAPANU...

PORED MUZEJSKE IGRAČKE I STRIPA, AUTOR JE TREBALO DA IZLOŽI I JEDNU IGRAČKU KOJU JE SAČUVAO IZ VREMENA KAD JE BIO DETE. JA SAM SE SETIO JAPANSKOG SOVE-ROBOTA, KOJEG MI JE MAMA KUPILA NA BEOGRADSKOM VAŠARU 1969, KADA SAM BIO 6 GODINA STAR. ISTU TU IGRAČKU SAM VEĆ BIO SPOMENUO U JEDNOM STRIPU GOVOREĆI O TOME KAKO SAM OTKRIO DA DANAS POSTOJI TRŽIŠTE SAKUPLJAČA UPRAVO JAPANSKIH ROBOTA IGRAČAKA IZ ŠEZDESETIH... UGLAVNOM, NISAM NI SANJAO DA ĆE MOJA IGRAČKA DOSPETI DO NEKAKVOG MUZEJA...

PROLONGATION DE GARANTIE
Monsieur Sasa RAKEZIC
PF 153
20000 PANCEVO
SERBIE

Dossier : 27 240
File

Nous soussignés MOREL & Cie attestons que les œuvres d'art mentionnées ci-dessous sont garanties en valeur déclarée aux mêmes conditions du contrat «TOUT RISQUES».

Compagnie : Lloyd's de Londres
Assureur

Souscripteur / Assuré : Lee Arts Décoratifs
Contractant / assuré

Numérotation en valeur des œuvres d'art assurées / Title and value of the insured works of art:

1 Robot soviétique, russe
Valeur d'assurance : 50 EUR
N° de l'œuvre : "Le Cosaque"

N° Police : 2007 139 240 & 2007 150 240 C
Policy number

ŠTAVIŠE, LJUDI IZ MUZEJA SU ME KONTAKTIRALI KAKO BI OSIGURALI IZLOŽENOG SOVU-ROBOTA. PITALI SU ZA SVOTU NA KOJU BI IGRAČKA TREBALO DA BUDE OSIGURANA, I JA SAM IM OBJASNIO DA TO ZA MENE IMA SAMO EMOCIONALNU VREDNOST, PA JE UPISANA MINIMALNA VREDNOST OD 50 EVRA, A CERTIFIKAT IZDAO NIŠTA MANJE NEGO LLOYD.

POSETIOCI SU MOGLI DA VIDE I FILM U KOJEM SU AUTORI OBJASNILI SVOJ RAD NA STRIPU, I ZAŠTO SU ODABRALI POJEDINE IGRAČKE. TOKOM SNIMANJA FILMA, ISKORISTIO SAM PRILIKU DA POSETIM MUZEJSKI DEPO I POGLEDAM IZBLIZA IGRAČKU O KOJOJ SAM NACRTAO STRIP. BILO JE NEČEG NEOBIČNOG, LJUPKOG, ANIMISTIČKOG, PAGANSKOG U DETETU-MEDVEDIĆU.

IZLOŽBA JE VEOMA DOBRO PRIMLJENA, A ORGANIZATORIMA JE MALO NAKON OTVARANJA PISAO JEDAN POSETILAC, TVRDEĆI DA POSEDUJE IGRAČKU KOJA JE 'IZOKRENUTI BLIZANAC' DETETA-MEDVEDICA KOJEG SAM JA PREDSTAVIO U STRIPU. NIJE BILLO JASNO O ČEMU TAJ ČOVEK GOVORI, SVE DOK NIJE POSLAO FOTOGRAFIJU - BILA JE TO IGRAČKA KOJA JE PREDSTAVLJALA MEDVEDICA SA MASKOM DETETA!

KASNIJE SAM OTKRIO DA SU, PUKIM SLUČAJEM, SLIČAN LIK U SVOJIM RADOVIMA KORISTILI I DRUGI UMETNICI PRE MENE. LIKOVI MASKIRANI U MEDVEDU KOŽU KAO DA SU POČELI DA ISKAČU SA SVIH STRANA. RECIMO, NA NASLOVNICI KNJIGE ČIJA JE AUTORKA KEYE BLEGVAD, KĆERKA MOG PRIJATELJA, LONDONSKOG MUZIČARA I CRTAČA PETERA BLEGVADA.

TEK KASNIJE SAM SAZNAO DA JE IZLOŽBA UTICALA I NA DRUGE POSETIOCE, KAO ŠTO JE ITALIJANSKA UMETNICA MARA CERRI, KOJA JE DETE-MEDVEDICA PREDSTAVILA NA JEDNOM OD KERAMIČKIH RAMOVA NALIK NA ONE KOJI SE KORISTE NA NADGROBNIM SPOMENICIMA...

ZATIM, MAĐARSKI STRIP CRTAČ I ANIMATOR GRÓF BALÁZS JE PRE NEKOLIKO GODINA PREDSTAVIO JEDAN SLIČAN LIK U VIDEO SPOTU KOJEG JE ANIMIRAO ZA POTREBE TAMOŠNJEG ROCK BANDA...

Kuhinja

Kako spremi jedan običan trodelni obrok (predjelo, glavno jelo, desert) za, recimo, četiri osobe, u kuhinjici manjoj od dva kvadratna metra? Osim ako se obrok ne svede na barene viršle i filozofiranje kako "jedem da bih živio, a ne živim da bih jeo". Stano- vi građeni posle Drugog svetskog rata pokazuju taj prezir prema spremanju hrane u skućenim prostorima koji su mu namenjeni. Kao i u svemu, u velikim svetskim trendovima mi se trudimo da prednjačimo, često stavljajući u prvi plan nebitne pojedinosti trenda. Celo jedno naselje izgrađeno je u Beogradu početkom pedesetih – bez kuhinja. U njima će stanovati naše savremene porodice zasnovane na humanom odnosu društveno angažovanih supružnika, a naše *drugarice* neće trošiti svoje vreme u ponižavajućim poslovima seckanja, mešanja, prženja, kuvanja, krčk- nja... Nikome od progresivnih i korbizijeovski angažovanih ar- hitekata nije padalo na pamet da bi i *drugovi* povremeno mogli da pripašu kecelju i prihvate se varjače, kad im se smuče ona nedefinisana jela koja vuku, vraćajući se s posla, u trospratnim aluminijumskim *porcijama* ili vojničkim *manjerkama* iz restora- na društvene ishrane, koji su se privatno zvali pravim imenom – menza. A pogotovo im nije padalo na pamet da su spremanje hrane i zajedničko obedovanje jedna od osnovnih komponena- ta onoga što zovemo kuća, dom, porodica. Kasnije su u tom na- selju ipak napravljene kuhinje pregrađivanjem drugih prostorija na mestima gde se inače ne bi nalazile.

A. ANDJIC

U onim starim sta- novima visokih tavana- ca, građenim između dva svetska rata, kuhi- nje su bile velike, često jedna od najvećih pro- storija u stanu. Često su imale ugrađene, zi- dane štednjake na čvr- sto gorivo. Podovi su im obično bili od be- тона, često vrlo vešto finiširani nepretencio- znim mozaikom ili bar kvalitetnim teracom –

radi lakšeg održavanja: ako iskipi mleko, prevrne se lonac sa supom, samo se prede krpom i pod opet blista... Kuhinja je ne samo veličinom već i tim diskretnim naporom za bar minimum estetike bila i mesto svakodnevnog obedovanja za velikim, čvr- stim stolom od drveta čije se noge ne bi razglavile posle prvog prazničkog ručka.

Kad su u Beograd počeli da pristižu, kao industrijski radni- ci ili kao partijski i državni funkcioneri, ljudi iz drugih, često udaljenih krajeva, uglavnom iz seoskih sredina, u kuhinjama su se pojavili i kreveti, *otomani*. Domaćin je posle ručka mogao da se svali na oتمان i kao bajagi *prelista novine*, da bi slatko za- spao dok supruga u drugom uglu te velike, komotne prostorije

na miru opere hrpu sudova koje ima gde da odloži pre nego što ih čiste vrati u *kredenac*, taj divni komad nameštaja u čijim fio- kama su se krile najzbuđljivije tajne i svedočanstva prethod- nih životnih perioda: ključevi od u ratu srušenih kuća, vadičepi čudnih oblika, svežnjevi karata sa važnih fudbalskih utakmica, bočica sa predratnim ljubičastim mastilom, neka stara papirna salveta sa otiskom nečijeg karmina, neka razglavljena klešta ili iskrivljeni šrafciğer...

Kad bi za 1. maj ili za 29. novembar došli rođaci iz unutraš- njosti, kuhinja je bila mesto gde bi uz rakijicu i meze prepriča- vali političke skandale iz svog kraja, dok bi domaćica u drugom uglu lupala šnicle, ljuštila krompir i seckala luk – sve je bilo tu, na izvol'te, nije bilo mogućnosti za sitne kuhinjske prevare, na primer da se šnicle umesto na plemenitoj mirisnoj svinjskoj ma- sti isprže na smrdljivom zejtinu, koji se po bakalnicama prodavao u *rinfuzi*.

Kuhinja je bila, dakle, središte porodičnog i društvenog živo- ta. U stara (zapravo ne baš tako stara) vremena, u seoskim za- jednicama, taj deo oko ognjišta, gde se spremala hrana, ali i gde se spavalo na prostirkama na podu (krevet je stigao samo u gra- dove, tek sredinom XIX veka) zvao se jednostavno – kuća.

Da bih sinoć spremio vrlo skroman obed za tri gošće, u iznaj- mljenom stanu u novogradnji u jednom velikom gradu u Srbi- ji, morao sam da žongliram kao astronaut u vasijskom brodu, da vodim računa o svakom kvadratnom milimetru: ovde daska za seckanje, tik uz nju veliki nož, odmah do nje levo kesa za lju- ske od luka, krompira... čim za milimetar poremetim taj strogi poredak – panika, nemam gde da odložim vrelu šerpu! Stvar se dramatično uslođnjava sutradan ujutro kad treba da operem go- milu sudova. Uopšte nisam gadljiv na pranje sudova, naprotiv, ima nečeg senzualnog i kreativnog u naporu da se masna i mu- sava čaša učini blistavo čistom, ali me hvata panika kad tako či- stu i blistavu nemam gde da je spustim pre nego što je odložim u *kuhinjski element* koji mi opominjuće visi nad glavom, ružan i sav falš: umesto drveta iverica, umesto furnira plastična folija...

Sve je učinjeno da se u stanu, u svom domu, osećate kao na nekom privremenom mestu, kao samac, student ili gastarbajter, ili izbeglica, kao neko kome spremanje hrane nije dovoljno važ- na stvar ili to rešava na drugi način, u nekoj menzi ili narodnoj kuhinji. Ako osmotrite današnji kuhinjski nameštaj ili kuhinjske aparate, oni su i po dimenzijama i po razmeštaju takvi da vas odmah odvrate od bilo kakvog ozbiljnijeg gastronomskog podu- hvata. A kad i spremite neki impozantan krkanluk, gosti moraju da u njemu uživaju u bar dve smene, jer je deo kuhinje za obedo- vanje, obično neki zakrivljeni patrljak prostora, "u ćirilčno G", dovoljan samo da se u njega smesti neki stočić s krhkim alumi- nijumskim nožicama oko koga mogu da sednu najviše četiri osobe kojima i taj prostor i taj nameštaj kao da kažu "razmislite sledeći put kad vas pozovu u goste...". To takođe znači da je poželjno da vam porodica ne broji više od četiri člana. Uostalom, i šta će nam gosti – s prijateljima smo ionako svaki dan – na Fejsu.

VLADIMIR PAVLOVIĆ

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec